

REPUBLIKA HRVATSKA

ISTARSKA ŽUPANIJA

Upravni odjel za zdravstvo
i socijalnu skrb
Klasa: 023-01/10-01/13
Urbroj: 2163/1-06/6-10-1
Pula, 02. travnja 2010.

ŽUPANU
ISTARSKE ŽUPANIJE
putem
Stručne službe Skupštine
52000 P a z i n

PREDMET: Prijedlog Zaključka o utvrđivanju prijedloga Odluke o prihvaćanju
Izvešća o provedbi Plana za zdravlje građana Istarske županije za
2008. i 2009. godinu

U prilogu dostavljamo predmetni akt, s obrazloženjem, na nadležno postupanje

S poštovanjem.

PROČELNICA
Sonja Grozić-Živolić

**REPUBLIKA HRVATSKA
ISTARSKA ŽUPANIJA
ŽUPAN**

Klasa: 023-01/10-01/26
Urbroj: 2163/1-01/8-10-2
Pula, 13. travnja 2010.

**SKUPŠTINA ISTARSKE ŽUPANIJE
n.r. predsjednika g. DINO KOZLEVAC**

**PREDMET: Izvješće o provedbi Plana za zdravlje građana Istarske županije
za 2008. i 2009. godinu**

Na temelju članka 48. Zakona o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi NN 33/01, 60/01, 129/05, 109/07 i 125/08) i članka 65. Statuta Istarske županije (Službene novine Istarske županije br. 10/09), Župan Istarske županije dana 13. travnja 2010. godine donosi

ZAKLJUČAK

1. Prihvaća se nacrt i utvrđuje prijedlog Odluke o prihvaćanju Izvješća o provedbi Plana za zdravlje građana Istarske županije za 2008. i 2009. godinu.
2. Prijedlog iz točke 1. ovoga Zaključka dostaviti će se Županijskoj skupštini Istarske županije, radi raspravljanja i odlučivanja.
3. Za izvjestiteljicu po točki 1., a vezano za točku 2. ovog Zaključka određuje se pročelnica Upravnog odjela za zdravstvo i socijalnu skrb Istarske županije, Sonja Grozić-Živolić.
4. Ovaj Zaključak stupa na snagu danom donošenja.

**ŽUPAN
Ivan Jakovčić**

Na temelju odredbe članka 43. točka 28. Statuta Istarske županije (Službene novine Istarske županije br. 10/09) i točke III. Odluke Županijske skupštine Istarske županije o prihvaćanju Plana za zdravlje građana Istarske županije Klasa: 500-01/05-01/05 Urbroj. 2163/1-01/4-05-5 od 01. kolovoza 2005. godine , Županijska skupština Istarske županije na sjednici održanoj dana _____, donijela je

O D L U K U

1. Prihvaća se Izvješće o provedbi Plana za zdravlje građana Istarske županije za 2008. i 2009.godinu te isto čini sastavni dio ove Odluke.
2. Ova Odluka stupa na snagu osmog dana od dana objave u Službenim novinama Istarske županije.

Klasa:
Urbroj:
Pazin,

REPUBLIKA HRVATSKA
ISTARSKA ŽUPANIJA
ŽUPANIJSKA SKUPŠTINA

Predsjednik:
Dino Kozlevac

Dostaviti:

1. Župan Istarske županije
2. Upravni odjel za zdravstvo i socijalnu skrb Istarske županije
3. Pismohrana, ovdje

O B R A Z L O Ž E N J E

I. PRAVNI TEMELJ ZA DONOŠENJE ODLUKE

U članku 43. točka 28. Statuta Istarske županije propisano je da Skupština Istarske županije razmatra i druga pitanja od interesa za predstavničko tijelo Istarske županije.

Točkom III. Odluke Županijske skupštine Istarske županije o prihvaćanju Plana za zdravlje građana istarske županije Klasa: 500-01/05-01/05 Urbroj. 2163/1-01/4-05-5 od 01. kolovoza 2005. godine Poglavarstvo Istarske županije zaduženo je Skupštini Istarske županije dostavljati godišnja izvješća o provedbi Plana za zdravlje građana Istarske županije.

II. OCJENA STANJA I RAZLOZI ZA DONOŠENJE ODLUKE

Sukladno točki III. Odluke o prihvaćanju Plana za zdravlje građana Istarske županije usvojenoj na sjednici Županijske skupštine dana 1. kolovoza 2005. godine Poglavarstvo Istarske županije dužno je dostavljati Skupštini Istarske županije godišnja izvješća o tijeku realizacije Plana za zdravlje.

U cilju izvršavanja navedene obveze sastavljeno je izvješće koje sastoji se od 6 dijelova: uvodni – opći dio i posebna izvješća za svaki od 5 prioriteta: rano otkrivanje raka dojke, prevencije kardiovaskularnih bolesti, prevencija i liječenje ovisnosti, socio-zdravstvena zaštita starijih osoba i zaštita izvorišta vode za piće. U svakom dijelu istaknute su realizirane aktivnosti i očitovanja na postavljene ciljeve, te financijski aspekti.

Slijedom iznesenog predlaže se prihvaćanje Izvješća o provedbi Plana za zdravlje građana Istarske županije za 2008. i 2009.godinu.

III. TEKST PRIJEDLOGA ODLUKE

Tekst prijedloga odluke sastavni je dio ovoga obrazloženja.

IZVJEŠĆE O PROVEDBI
PLANA ZA ZDRAVLJE
GRAĐANA ISTARSKE ŽUPANIJE
za 2008. i 2009. godinu

Ožujak, 2010.

Sadržaj izvješća:

1. Opći dio	3
1.1. Stručni, materijalni i drugi uvjeti za provedbu Operativnog plana aktivnosti.	3
1.2. Kompetencije članova Županijskog tima i suradnika	6
1.3. Vidljivost Plana za zdravlje građana Istarske županije.....	9
1.4. Najznačajnija dostignuća u provedbi Plana u 2008./2009. po prioritetima ...	12
2. Provedba plana za rano otkrivanje raka dojke	18
2.1. Povećanje dostupnosti mamografije	18
2.2. Rad na edukaciji i motivaciji žena da skrbe za zdravlje dojke	19
2.3. Senzibilizacija i edukacija liječnika i sestara	20
2.4. Podrška oboljelima	20
2.5. Financijski pokazatelji izvršenja plana za 2008. i 2009. godinu	24
3. Provedba plana za prevenciju kardiovaskularnih bolesti.....	25
3.1. Edukacija o rizičnim čimbenicima	25
3.2. Preventivni programi	26
3.3. Rano otkrivanje bolesti.....	29
3.4. Tercijarna prevencija	31
3.5. Rad Tima za prevenciju KVB	33
3.4. Financijski pokazatelji izvršenja plana za 2008. i 2009. godinu.....	34
4. Provedba plana prevencije i liječenja ovisnosti i poremećaja u ponašanju djece i mladih.....	35
4.1. Unaprjeđenje provođenja primarne prevencije	35
4.2. Bolje provođenje sekundarne prevencije	36
4.3. Unaprjeđenje svih službi za liječenje i rehabilitaciju ovisnosti i bolje provođenje programa liječenja	38
4.4. Financijski pokazatelji izvršenja plana za 2008. i 2009. godinu	43
4.5. Zaključak	45
5. Provedba plana za unaprjeđenje socio-zdravstvene zaštite starijih osoba.....	46
5.1. Podizanje standarda u institucionalnoj skrbi	46
5.2. Poticanje i razvoj vaninstitucionalnih oblika skrbi	49
5.3. Poticanje volontarijata i intersektorske koordinacije	53
5.4. Financijski pokazatelji izvršenja plana za 2008. i 2009. godinu	55
6. Provedba plana zaštite izvorišta vode za piće	57
6.1. Provođenje administrativnih mjera zaštite vodnih resursa i podizanje ekološke svijesti građana.....	58
6.2. Unaprjeđenje gospodarenja krutim otpadnim tvarima.....	61
6.3. Unaprjeđenje sustava javne odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda	62
6.4. Podizanje kvalitete vodoopskrbnog sustava	63
6.5. Financijski pokazatelji izvršenja plana za 2008. i 2009. godinu	65

1 OPĆI DIO PLANA

Opći ciljevi Operativnog plana aktivnosti za 2008. i 2009. godinu bili su:

- Osigurati stručne, materijalne i druge uvjete za provedbu Operativnog plana aktivnosti za 2008. i 2009. godinu
- Ojačati kompetenciju članova Županijskog tima i suradnika
- Povećati vidljivost Plana za zdravlje građana Istarske županije

1.1 Stručni, materijalni i drugi uvjeti za provedbu Operativnog plana aktivnosti

Za realizaciju aktivnosti planiranih Operativnim planom za 2008. i 2009. godinu, bilo je potrebno proširiti krug suradnika i izvršitelja programa, koordinirati njihov rad, te osigurati neophodna financijska sredstva i administrativnu podršku.

1.1.1 Sastav tima – proširen i multidisciplinaran

Radi intenzivnijeg uključivanja lokalne samouprave i zdravstvenog sektora (primarne i sekundarne zdravstvene zaštite), te rada na prioritetima tijekom 2008. godine, odlukom Županijskog poglavarstva od 2. rujna 2008. godine izmijenjen je i dopunjen sastav Županijskog tima zaduženog za provedbu Plana za zdravlje građana Istarske županije koji sada broji 18 članova i čine ga:

Ime i prezime	Radno mjesto	Zaduženja u Timu
Sonja Grozić-Živolić, prof. psihologije	od IX.2008.Pročelnica Upravnog odjela za zdravstvo i socijalnu skrb Istarske županije	Koordinatorica Županijskog tima
Marin Brkarić, dipl.iur	Zastupnik u Hrvatskom saboru	Član
Valerio Drandić, dipl.oec	Načelnik uprave IŽ	Član
Davorka Maras Tkačuk, dipl.oec.	Pomoćnica Pročelnice stručna savjetnica u Upravnom odjelu za zdravstvo i socijalnu skrb Istarske županije	Ekonomski aspekti Plana
Prim. Romanita Rojnić, dr. med., spec. mikrobiologije	do rujna Pročelnica Upravnog odjela za zdravstvo i socijalnu skrb Istarske županije	Prioritet rano otkrivanje raka dojke
Mr.sc. Danijela Lazarić- Zec, dr. med., spec. epidemiologije	voditeljica Službe za socijalnu medicinu u Zavodu za javno zdravstvo Istarske županije	Prioritet rano otkrivanje raka dojke
Ljubomira Radolović, dr.med.spec. mikrobiologije	ravnateljica Zavoda za javno zdravstvo Istarske županije	Prioritet kardiovaskularne bolesti
Olga Dabović Rac, dr.med, spec.epidemiologije	liječnica u Službi za socijalnu medicinu Zavoda za javno zdravstvo Istarske županije	Prioritet kardiovaskularne bolesti
Marijana Galinec, dr.med.	liječnica u Službi za hitnu medicinsku pomoć, Istarski domovi zdravlja – ispostava Poreč	Prioritet kardiovaskularne bolesti
Branka Morić-Pauletić, dr.med. spec. Internistica	liječnica na Odjelu za unutarnje bolesti, Opća bolnica Pula	Prioritet kardiovaskularne bolesti

Ime i prezime	Radno mjesto	Zaduženja u Timu
Mr.sc. Katarina Velkova Mešin, dr. med., spec. epidemiologije	voditeljica Službe za prevenciju i vanbolničko liječenje ovisnosti u Zavodu za javno zdravstvo Istarske županije	Prioritet prevencija ovisnosti i poremećaja u ponašanju djece i mladih
Puhar Ines, dipl.ing.socijalnog rada	ravnateljica Obiteljskog centra Istarske županije	Prioritet prevencija ovisnosti i poremećaja u ponašanju djece i mladih
Mladen Momčinović	aktivista Centra za građanske inicijative u Poreču	Prioritet socio-zdravstvena zaštita starijih osoba
Sandra Čakić-Kuhar, prof. sociologije	stručna voditeljica Doma za starije i nemoćne osobe Poreč	Prioritet socio-zdravstvena zaštita starijih osoba
Ljiljana Dravec, dipl.ing.kemije	voditeljica Odsjeka za zaštitu okoliša u Upravnom odjelu za održivi razvoj Istarske županije	Prioritet zaštita izvorišta vode za piće
Aleksandar Stojanović, dr.med.spec. epidemiologije	voditelj Službe za ekologiju u Zavodu za javno zdravstvo Istarske županije	Prioritet zaštita izvorišta vode za piće
Vesna Kordić, dipl.iur.	pročelnica Upravnog odjela za društvene djelatnosti, zdravstvo i socijalnu skrb Grada Poreča	Suradnja s jedinicama lokalne samouprave
Tihana Mikulčić dipl soc. Pedagog	samostalna referentica za zdravstvo i socijalnu skrb u Upravnom odjelu za društvene djelatnosti, zdravstvo i socijalnu skrb Grada Poreča	Suradnja s jedinicama lokalne samouprave

1.1.2 Rad Tima – kontinuitet

Rad Županijskog tima odvijao se putem redovitih radnih sastanaka dva puta mjesečno, a po potrebi i češće, te individualnog rada svakog pojedinog člana na prioritetu, odnosno drugim zadacima za koje je preuzeo odgovornost. Izrađena je i procedura za održavanje sastanaka Županijskog tima.

U izvještajnom periodu ukupno je održano 47 sastanaka (od kojih 26 tijekom 2008. god, a 21 tijekom 2009. god). Na sastancima je prosječno bilo prisutno 11 članova Tima, a raspravljane su teme vezane za:

- operativno provođenje Plana po prioritetima
- razvojne aspekte Plana, posebno Poslovni plan
- partnerstvo za zdravlje
- prilagođavanje novim zakonskim propisima
- medijsku promidžbu Plana za zdravlje
- suradnju s Hrvatskom mrežom zdravih gradova

1.1.3 Koordinacija suradnika i uključivanje novih – „1. partnerska konferencija“

Radi koordinacije suradnika na Planu, članovi Tima održavali su sastanke sa i/ili su sudjelovali u radu:

- radnih grupa koje se bave specifičnim pitanjima u Planu (20-tak radnih grupa),
- projekata koji se sufinanciraju putem Programa javnih potreba
- nadležnih zdravstvenih i socijalnih institucija, te jedinica lokalne samouprave i udruga koje provode aktivnosti iz Plana

10. rujna 2008. godine održana je prva Partnerska konferencija s ciljem boljeg povezivanja ključnih subjekata nadležnih ili uključenih u rješavanje županijskih javnozdravstvenih prioriteta, prihvaćanja vizije, misije i ciljeva usmjerenih ka razvoju kontinuirane suradnje. Pozvano je 60 sudionika iz 51 pravnog subjekta, a odazvao se 61 predstavnik. Ponuđenu odluku o razvoju partnerstva na Planu za zdravlje do

danas je potpisao 21 partner, pa to s prethodno potpisanim Sporazumom o suradnji Grada Pule i Istarske županije čini ukupno 22 formalizirana partnerstva:

„PARTNERI ZA ZDRAVLJE“	
Jedinice lokalne samouprave	Grad Pula Općina Vrsar Grad Pazin Grad Labin Općina Medulin Grad Poreč
Ustanove – zdravstvo / socijalna skrb	Dom za starije i nemoćne osobe Buzet Centar za socijalnu skrb Pula Dom za starije i nemoćne osobe „Domenico Pergolis“ Rovinj Obiteljski centar Istarske županije Zavod za javno zdravstvo Istarske županije Centar za socijalnu skrb Poreč Dom za starije i nemoćne osobe Poreč Istarski domovi zdravlja
Udruge	Udruga socijalnih radnika Istarske županije Klub žena liječenih od karcinoma dojke „Gea“ – Pula Sindikata umirovljenika Hrvatske Hrvatska liječnička komora Liga protiv raka Pula, Savez udruge osoba s invaliditetom Istarske županije Hrvatski liječnički zbor
Ostalo	Usluga d.o.o. Poreč

1.1.4 Financijska sredstva potrebna za provedbu Plana

Financijska sredstva potrebna za realizaciju operativnih Planova za zdravlje građana Istarske županije planirana su u Proračunu Istarske županije za 2008. i 2009. godinu i to u razdjelu Upravnog odjela za zdravstvo i socijalnu skrb i u razdjelu Upravnog odjela za održivi razvoj. Visina planiranih sredstava usklađena je s strateškim odrednicama operativnih planova za 2008. i 2009. godinu i fiskalnim mogućnostima Proračuna.

Ukupni rashodi za Plan za zdravlje građana Istarske županije za 2008. i 2009. godinu iz Proračuna Istarske županije

PRORAČUN ISTARSKE ŽUPANIJE							
godina	Upr.odjel za zdravstvo i soc. skrb					Upr. odjel za održivi razvoj	Ukupno
	RAK DOJKE	KVB	OVISNOST	STARI	VODA	VODA	
2008.	310.000,00	180.000,00	1.682.828,00	2.268.052,00	516.425,00	6.697.455,47	11.654.760,47
2009.	365.000,00	215.934,43	1.427.155,63	2.538.994,00	706.000,00	4.017.308,16	9.270.392,22
Ukupno	675.000,00	395.934,43	3.109.983,63	4.807.046,00	1.222.425,00	10.714.763,63	20.925.152,69

Ukupni rashodi za Plan za zdravlje u 2009. godini manji su za 20,4% u odnosu na izvršenje 2008. godine što je rezultat racionalizacije rashoda i usklađenja s donesenim Izmjenama i dopunama Proračuna Istarske županije za 2009. godinu. Razvojem suradnje i partnerstva s jedinicama lokalne samouprave implementacija

Plana za zdravlje dobiva širu dimenziju te se financijska sredstava za provedbu aktivnosti osiguravaju i u lokalnim proračunima (npr. sufinanciranje mamografskih pregleda, programi prevencije poremećaja u ponašanju kod djece i mladih, programi prevencije kardiovaskularnih bolesti itd.). Vrlo značajnu ulogu u implementaciji Plana za zdravlje imaju zdravstvene ustanove, ustanove socijalne skrbi, udruge, zaklade i druge pravne osobe koje svoj interes za sudjelovanjem najvećim dijelom iskazuju prijavljenim projektima na objavljeni javni poziv, te angažiraju i vlastita sredstva u županijske javnozdravstvene prioritete. Koordinacijom aktivnosti suradnika i partnera, zajedničkim planiranjem i praćenjem realizacije postizemo racionalniju alokaciju ograničenih financijskih sredstava.

1.1.5 Administrativna podrška radu Tima

Administrativne poslove za potrebe provedbe Plana i rad Tima (slanje poziva, pisanje zapisnika, izrada prijedloga akata za Županijsko poglavarstvo i skupštinu, komunikacija sa suradnicima ...), u pravilu obavlja Upravni odjel za zdravstvo i socijalnu skrb Istarske županije, no po potrebi i sukladno nadležnosti uključuju se i Zavod za javno zdravstvo Istarske županije, Obiteljski centar Istarske županije, Grad Poreč, kao i druge institucije u kojima su zaposleni članovi Tima i/ili provode aktivnosti iz Plana.

1.2 Kompetencije članova Županijskog tima i suradnika

Od samog početka razvoja Plana za zdravlje, članovi Županijskog tima, kao i vanjski suradnici rade „pionirski“ posao, posao planiranja „iz baze“ - na temelju ispitivanja potreba građana, uvođenja učinkovitih intervencija radi racionalnog korištenja resursa i s ciljem unapređenja zdravlja. Takvi zadaci, osim stručnog znanja (javnozdravstvenog), zahtijevaju i poznavanje načela dobrog upravljanja, komunikacije, marketinga i sl. Zbog toga je neophodna stalna ciljana edukacija stručnjaka raznih profila. Najveći broj edukativnih tečajeva i radionica koje su pohađali članovi Županijskog tima i/ili naši suradnici organiziran je putem Hrvatske mreže zdravih gradova, Škole narodnog zdravlja „Andrija Štampar“ iz Zagreba, Centra za prevenciju i kontrolu bolesti (CDC) iz Atlante (SAD), a u području prevencije poremećaja u ponašanju djece i mladih najveći broj edukacija ugovorili smo s Edukacijsko-rehabilitacijskim fakultetom Sveučilišta u Zagrebu.

1.2.1 Edukacija članova Županijskog tima i suradnika

Edukacija članova Županijskog tima:

Sukladno dogovorenom Programskom partnerstvu s Hrvatskom mrežom zdravih gradova, tijekom 2008. godine provedena je II. faza edukacije po projektu „Rukovođenje i upravljanje za zdravlje“. Svrha ove edukacije, koju smo pohađali zajedno s timovima iz Primorsko-goranske i Međimurske županije bila je ojačati javnozdravstveni i upravljački kapacitet te unaprijediti suradnju sa jedinicama lokalne samouprave, institucijama i organizacijama društvenog sektora (prosvjete, zdravstva, socijalne skrbi) i civilnog, nevladinog sektora. Ona je bila organizirana u obliku modularne nastave (ukupno 4 modula) te primjene sadržaja u praksi. Sadržaj modula bio je:

- I. Modul „Vizija, misija i rukovođenje promjenama“ - vizija, misija, upravljanje promjenama, sinergijska dijagnoza, organizacija timova, planiranje promjene, termin održavanja: 30. ožujka do 2. travnja 2008., domaćin Istarska županija

- II. Modul „Strategije, ciljevi, partnerstvo za zdravlje“ - Strateško rukovođenje, konkretiziranje ciljeva, usklađivanje sustava, institucijski menadžment, termin održavanja 23. do 26. travnja 2008., domaćin Primorsko-goranska županija
- III. Modul „Proces promjene – rukovođenje promjenom“ - definiranje strukture koja podržava provođenje strategije (otpori, prepreke, rješavanje problema, predviđanje ishoda, komunikacija, motivacija), termin održavanja 11. do 14. lipnja 2008., domaćin Međimurska županija
- IV. Modul „Razvoj karte puta“ (kontrola implementacije strategije) - stvaranje jasne i detaljne "karte puta" (planiranja i provedbe promjena i pojašnjavanje odgovornosti), monitoring (praćenje napretka) i evaluacija učinka, termin održavanja 17. do 20. rujna 2008., domaćin Škola narodnog zdravlja „A. Štampar“.

Po okončanoj modularnoj nastavi nastavlja se raditi mentorski i održavaju se redoviti sastanci s koordinatorima županijskih timova.

Članovi Tima sudjelovali su na međunarodnim stručnim skupovima od kojih izdvajamo najvažnije:

Konferencija Centra za prevenciju i kontrolu bolesti Center for Disease Control and Prevention, Atlanta, USA) – održana u Dubrovniku od 25. do 29. svibnja na kojoj su sudjelovali predstavnici svih zemalja u kojima se implementiraju programi proizašli iz suradnje sa CDC tj. planiranje za zdravlje, prisustvovala je Sonja Grozić-Živolić
 Europska konferencija zdravih gradova – održana u Zagrebu 12-18. listopada 2008., na kojoj su vlastitim prezentacijama sudjelovale Danijela Lazarić Zec, Tihana Mikulčić, Vesna Kordić

Na nacionalnoj razini, najznačajnije su za nas bile radionice i tečajevi održani u sklopu Motovunske ljetne škole unapređenja zdravlja, i to:

- Mediji i zdravlje - kakvu reformu zdravstva želimo?
- Zdravlje i zdravstvena politika „zdravi gradovi i županije – kako nam ide sa decentralizacijom?“
- Mladi i rano pijenje alkohola
- Škole demokracije - vijeća mladih
- Rezultati programa ranog otkrivanja raka dojke na županijskoj razini
- Savjet za zdravlje i dr.

Istarska županija i Grad Poreč bili su, u listopadu 2009. godine domaćini Jesenskog poslovnog sastanka Hrvatske mreže zdravih gradova. Tom je prilikom održana i tematska konferencija „Razvoj sveobuhvatne politike skrbi o starima na županijskoj razini“ na kojoj su Istarska županija i ostali članovi Mreže prikazali dostignuća i izazove unapređenja skrbi za starije osobe.

Predstavnica županijskog tima, dr. Olga Dabović-Rac bila je prisutna i na Međunarodnom simpoziju „Kardiovaskularno zdravlje, tjelesna aktivnost“ , u studenom 2009. godine u Zagrebu.

Dva Tima iz Istarske županije pohađala su radionice „Unapređenje radnih procesa“ koje je u Zagrebu od 9. do 11. prosinca 2009. god vodio prof. Robie Brian iz Centra za prevenciju i kontrolu bolesti (CDC; Atlanta, USA). Jedan tim radi na problemu vezanom uz organizaciju sanitetskog prijevoza, a drugi tim na dijagnostici raka debelog crijeva. I ovi su timovi heterogeni po sastavu, jer u njima sudjeluju djelatnici Opće bolnice Pula, Istarskih domova zdravlja, Zavoda za javno zdravstvo i Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje.

1.2.2 Izrada Poslovnog plana (za provedbu Plana za zdravlje)

Svrha ovako intenzivnog edukacijskog paketa za članove Županijskog tima i suradnike u provedbi Plana za zdravlje građana Istarske županije jest unaprijediti njegovu implementaciju i učinkovitost. Nakon višegodišnjeg fokusa na pitanje „Što? (trebamo činiti?)“ iz kojega su proizašli prioriteti i sam Plan za zdravlje; sada smo se više usmjerili na pitanje „Kako? (da to napravimo?)“. I ovoga smo puta u javnom sektoru primijenili pozitivno iskustvo gospodarskog, te uz potporu agencije „Adizes“ započeli stvarati „Poslovni plan (za realizaciju županijske javnozdravstvene politike“. Do sada je opisana vizija i misija, politike, te opći i konkretizirani ciljevi projekta.

1.2.3 Novi Zakon o zdravstvenoj zaštiti -

Donošenjem novog Zakona o zdravstvenoj zaštiti (prosinac 2009.), zakonodavac je legalizirao pozitivna dostignuća Projekta „Zdrave županije“. Naime, Zakon, između ostalog, propisuje jedinicama regionalne (područne) samouprave obvezu:

- osnivanja Savjeta za zdravlje
- donošenja Plana zdravstvene zaštite i Plana prevencije i ranog otkrivanja bolesti te promocije zdravlja, trogodišnjeg i jednogodišnjeg

Drugim riječima, funkcija Savjeta za zdravlje poklapa se s dosadašnjim djelovanjem Županijskog tima za zdravlje, a sadržaj planova koji se traže sukladan je dokumentima koje smo do sad izrađivali pod naslovom Županijska slika zdravlja i Županijski plan za zdravlje. Ili – ono što je Istarska županija do sada, u području definiranja i provođenja (javno)zdravstvene politike radila samoinicijativno, od sada postaje i zakonska obveza.

Navedena činjenica veoma je značajna za održivost nečega što je započelo kao projekt i pokazalo dobre rezultate. Međutim, zakonska odredba, sama po sebi, ne može biti i jamstvo kvalitete. Upravo u namjeri da osigura da i slijedeći, zakonom propisani elementi zdravstvene politike (Savjet i planovi) zadrže najveće vrijednosti dosadašnjeg načina rada na Županijskom planu za zdravlje kao što su to participativnost korisnika u odlučivanju, intervencije zasnovane na potrebama, multidisciplinarni pristup, naš je Tim detaljno razmatrao moguće opcije glede načina formiranja i djelovanja Savjeta za zdravlje i sudjelovao u većem broju međužupanijskih sastanaka na tu temu. Iz takvih rasprava proizlaze i neke značajne teze:

- Savjetom se uvodi nova kultura upravljanja na regionalnoj razini
- kroz Savjet za zdravlje i planiranje na godišnjoj i/ili 3-godišnjoj razini stvoren je okvir u kojemu županije imaju puno veću ulogu i moć na području zdravstvene zaštite
- Savjet za zdravlje predstavlja organizacijsku mogućnost da se značajno unaprijede i osnaže procesi donošenja odluka i organizacije zdravstvenog sustava i intervencije na županijskoj razini, stoga je važno da u Savjetu za zdravlje osiguramo zastupljenost onih koji su do sada radili na razvoju javnozdravstvene politike
- Savjet je taj koji treba osmišljavati planove, evaluirati postignuća u skladu sa zakonskim obvezama županije
- Ideja je da u Savjetu postoje tri razine odnosno operativno tijelo (uži sastav), predstavničko tijelo (daje mišljenje) te vanjski suradnici koji se mogu organizirati u radna tijela.

U generičkoj formi izrađeni su prijedlozi dokumenata:

- Prijedlog odluke o osnivanju Savjeta za zdravlje i imenovanju članova
- Prijedlog Poslovnika o radu Savjeta za zdravlje

1.3 Vidljivost Plana za zdravlje građana Istarske županije

1.3.1 2008. godina - Kampanja povodom obilježavanja 20-godišnjice Hrvatske mreže zdravih gradova

Uz već ustaljenu praksu prezentacije Plana putem medija, stručnih skupova, tijekom 2008. godine, kao članovi Hrvatske mreže zdravih gradova, pridružili smo se obilježavanju njene 20-godišnjice u prigodnoj medijskoj kampanji.

Kampanja Hrvatske mreže zdravih gradova

Regionalni ured za Europu Svjetske zdravstvene organizacije pokrenuo je 1986. godine projekt „Zdravi grad“ kao instrument za osnaživanje interesa za pozitivni koncept zdravlja u mjestima u kojima ljudi žive i rade. Gradovi u Republici Hrvatskoj relativno su brzo ovu ideju prihvatili i počeli razvijati vlastite projekte, pa je Hrvatska mreža zdravih gradova tijekom 2008. godine obilježavala 20-godišnjicu svojeg postojanja. Tim povodom organiziran je niz događaja među kojima i cjelogodišnja medijska kampanja čiji su ciljevi bili:

- Podizanje svijesti javnosti o vodećim javno-zdravstvenim izazovima
- Poticanje na djelovanje pojedinaca u gradovima i naseljima
- Poticanje na djelovanje lokalnih i županijskih vlasti i njihovo uključivanje u projekte
- Osvješćavanje javnosti o razini kvalitete življenja u zajednici i mogućnostima povećanja iste kroz projekt Zdravi grad / Zdrava županija
- Podizanje društvene/ političke odgovornosti za zdravlje
- Povećavanje jednakosti u zdravstvenoj skrbi

Način obilježavanja odvijao se, između ostalog i na način da je svaki mjesec bio posvećen posebnoj temi – temi koja predstavlja značajan javnozdravstveni izazov. Pojedini članovi Mreže preuzeli su odgovornost lokalne organizacije i nacionalne koordinacije odabrane mjesečne teme. Istarskoj županiji pripala je obveza pokretanja i koordinacije teme „Zdravlje žena – ravnopravnost spolova“ i to već u siječnju 2008. U tom cilju organizirali smo: press

RAVNOPRAVNOST SPOLOVA

U POVODU DVADESETE OBLJETNICE HRVATSKE MREŽE ZDRAVIH GRADOVA PREDSTAVLJEN ŽUPANJSKI PROGRAM

Zdravi gradovi za zdrave građane

Danas će se u gradskoj vijećnici održati predstava o važnosti zdravstva i liječenja raka otkriven, u skladu s tim u području lokalne zdravstvene zaštite, a 25. siječnja novi članovi Sloguine kuće

MA - Dva desetljeća od početka razvoja mreže zdravih gradova u Republici Hrvatskoj, 2008. godine obilježavamo 20-godišnjicu postojanja Hrvatske mreže zdravih gradova. U ovom povodu predstavljamo županijski program zdravih gradova za zdrave građane. Program je usmjeren na podizanje svijesti javnosti o važnosti zdravlja u mjestima u kojima ljudi žive i rade, te na poticanje lokalnih i županijskih vlasti na djelovanje u području zdravlja. Program se sastoji od nekoliko ključnih aktivnosti, uključujući edukaciju, poticanje na zdrave životne stilove, te suradnju s lokalnim partnerima. Cilj je osnažiti zajednicu i omogućiti bolju kvalitetu života građanima. Program će biti proveden kroz različite događaje i kampanje tijekom cijele godine.

ZDRAVLJE OBITELJI

veljača KOORDINATOR: GRAD POREČ

konferenciju radi najave kampanje; predavanje „Rana dijagnostika i liječenje raka dojke“ (Buzet); otvaranje Ambulante za psihijatrijsko-psihološku pomoć onkološkim bolesnicima (Opća bolnica Pula); sjednicu Gospodarsko-socijalnog vijeća Istarske županije s temom „Položaj žena na tržištu rada“; otvaranje novih kapaciteta Sigurne kuće Istra; prezentaciju analize potreba samohranih majki i njihove djece te mogućnost njihova zadovoljavanja na području Grada Buzeta.

Koordinatorica i članovi Županijskog tima intenzivno su okupljali predstavnike zdravih gradova u Istarskoj županiji (Buzet, Labin, Pazin, Poreč, Pula, Umag) i provodili zajedničke aktivnosti još i tijekom cijele godine od kojih izdvajamo samo nekoliko:

Veljača – bila je posvećena zdravlju obitelji. Posebno smo se bavili problematikom rada savjetovaništa za djecu, mlade, brak i obitelj, te programima kvalitetnog roditeljstva

Ožujak – posvećen zdravlju djece i mladih. Upozoravali smo na poruke koje odrasli šalju mladima u vezi s pijenjem alkoholnih pića, te na sigurnost mladih u prometu.

Travanj – posvećen zdravom urbanom planiranju. Zavod za prostorno planiranje održao je radionice sa maturantima (Pazin, Pula,...) na temu "Što je to prostorno planiranje" a Udruga KRUPP, u suradnji s JU Natura Histrica predstavila je pješačke staze za djecu, karte i edukativne tabele.

U **svibnju** – na temu osobnog zdravlja Zavod za javno zdravstvo koordinirao je niz raznovrsnih aktivnosti: održavanje predavanja o rizičnim čimbenicima za KVB, pravilnoj prehrani i stresu koja su održana u Puli, Poreču, Labinu, Buzetu i koja su namijenjena općem građanstvu i ciljanim skupinama (gospodarstvenicima, učenicima, nastavnici-ma); pješačenje po Parenzani (od Završja do Livada) pod motom za prevenciju KVB; kontrolu tlaka i šećera u mjesnim odborima Labina i Buzeta i tiskanje brošure „Zdravim načinom života do zdravog srca“. U organizaciji Istarskih domova zdravlja proveden je Program „Pušenje u školi“ (OŠ Vidikovac“ za učenike i roditelje od 2. do 8. razreda, izrada letaka i postera, predavanja i radionice) i obilježen je Svjetski dan nepušenja (31. svibnja).

Siječanj u znaku ravnopravnosti spolova i zaštite zdravlja žena

Zapuštenim je programom preventivne mamografije 30 posto žena u Istri prvi put obavio taj pregled

Preventivni mamografijski pregled u Istri prvi put obavio taj pregled. Programom preventivne mamografije 30 posto žena u Istri prvi put obavio taj pregled. Programom preventivne mamografije 30 posto žena u Istri prvi put obavio taj pregled.

NAJAVLJENE AKTIVNOSTI U POVODU 20. GODIŠNICE HRVATSKE MREŽE ZDRAVIH GRADOVA

Fotografija konferencije iz Pule.

Za sigurnost u prometu i zdravlje djece i mladih

U Istarskoj županiji održano je predavanje o sigurnosti u prometu i zdravlju djece i mladih. Predavanje je održano u Puli, Poreču, Labinu, Buzetu i koja su namijenjena općem građanstvu i ciljanim skupinama (gospodarstvenicima, učenicima, nastavnici-ma); pješačenje po Parenzani (od Završja do Livada) pod motom za prevenciju KVB; kontrolu tlaka i šećera u mjesnim odborima Labina i Buzeta i tiskanje brošure „Zdravim načinom života do zdravog srca“.

IZABRAN NAJBOLJI RAD NA NATJEČAJU BUZETSKOG POVJERENSTVA ZA PREVENCIJU POREMEĆAJA U PONAŠANJU DJECE I MLADJEŽI

Fotografija natječajnika i predstavnika škole i grada.

Kakve nam poruke odrasli šalju – biti ili piti?

U Istarskoj županiji održano je predavanje o sigurnosti u prometu i zdravlju djece i mladih. Predavanje je održano u Puli, Poreču, Labinu, Buzetu i koja su namijenjena općem građanstvu i ciljanim skupinama (gospodarstvenicima, učenicima, nastavnici-ma); pješačenje po Parenzani (od Završja do Livada) pod motom za prevenciju KVB; kontrolu tlaka i šećera u mjesnim odborima Labina i Buzeta i tiskanje brošure „Zdravim načinom života do zdravog srca“.

Županijski tim pripremio je prilog koji će se objaviti u posebnoj knjizi o Zdravim gradovima i županijama, a sadrži osnovne podatke o županiji i projektu Zdrave županije, primjerice: najznačajnije aktivnosti koje su provedene od početka trajanja projekta, trenutačne najznačajnije aktivnosti, procjenu ostvarenog utjecaja na građane, župane, lokalne političare, lokalno gospodarstvo, medije, procjena utjecaja projekata na zdravlje stanovništva, podatke o ostvarenim inovacijama u razvoju zdravlja u lokalnoj zajednici, načine i izvore financiranja, procjenu broja građana obuhvaćenih pojedinim programima ili aktivnostima, planove za budućnost i sl. Tiskani su i, na prigodnim manifestacijama distribuirani razni promotivni materijali: majice, bedževi, plakati ...

1.3.2 Istarska županija – pobjednica Lige zdravih gradova i županija 2008.godine

Istarska županija proglašena je pobjednicom Hrvatske Lige zdravih gradova, u natjecanju koje je organizirano povodom obilježavanja 20-godišnjice Hrvatske mreže zdravih gradova. U Ligi su promatrana postignuća županija (i gradova) na području razvoja i implementacije javnozdravstvene politike u periodu od posljednjih pet godina, a kriterije ocjenjivanja predložili su sami gradovi i županije članice Mreže. Oni su obuhvaćali četiri grupe kriterija sukladno kojima su natjecatelji, pa i naš Županijski tim zadužen za provedbu Plana za zdravlje građana Istarske županije podnosili dokaze o izvršenom poslu i postignutim rezultatima, i to:

- visoku razinu postojanja političke podrške projektu Zdravi grad/županija u smislu praktičnog, a ne samo deklarativnog prepoznavanja zdravlja kao vrijednosti
- organizacijske i financijske resurse za provođenje projekta te redovito i transparentno obavještanje vlastite sredine i hrvatske javnosti
- postojanje dokumenata i politike „razvoja zdravlja“ te aktivnosti iz kojih se vidi da se usvojena politika zdravlja provodi u djelovanje.
- sposobnost učenja i usvajanja „tehnologije“ zdravog grada/županije
- spremnost na suradnju i sposobnost suradnje s drugima.

Priznanje su, iz ruku Dr. Agisa Tsourosa, direktora Odjela za urbano zdravlje Svjetske zdravstvene organizacije Ureda za Europu, u ime Istarske županije, primili Župan, g. Ivan Jakovčić i Koordinatorica Županijskog tima, gđa. Sonja Grozić-Živolić 17.listopada 2008. godine u Zagrebu tijekom održavanja Europske konferencije Zdravih gradova i od tada je na pročelju sjedišta Istarske županije u Puli, Flanatička 29 istaknuta i prigodna tabla – priznanje.

Potrebno je spomenuti da je u istom natjecanju Poreč proglašen pobjednikom Hrvatske liga zdravih gradova i županija u kategoriji gradova, dok je Labin također bio finalist Lige, čime se praktično naša Županija nametnula kao hrvatski lider u projektu Zdravih gradova i županija.

1.3.3 2009. godina – promocija Plana za zdravlje putem Glasa Istre

Radi informiranja građana o aktivnostima iz Plana za zdravlje, odnosno uslugama kojima se mogu koristiti, Županijski tim pripremao je i objavljivao kraći oglas u „Glasu Istre“ jednom tjedno – četvrtkom na tematskim stranicama posvećenim zdravlju. Ukupno je objavljeno 48 oglasa, a neke od objavljenih poruka bile su:

- „Ostvarite svoje pravo na besplatnu mamografiju!“
- „Budite aktivni u starijoj dobi kako biste sačuvali zdravlje“
- „Zdravstvene radionice za nezaposlene žene“
- „Mladi i (ne)nasilje“
- „Kvalitetno provođenje slobodnog vremena“
- „Ispravnim zbrinjavanjem otpadnih voda do zdravije vode za piće“
- „Kako živjeti i brinuti se o osobi s teškim gubitkom pamćenja – Alzheimerovom demencijom?“
- „Spriječimo prekomjernu konzumaciju alkohola kod mladih“

1.4 Najznačajnija dostignuća u provedbi Plana u 2008/2009. godini po prioritetima

---

U nastavku donosimo tabelarni prikaz najznačajnijih dostignuća u provedbi Plana za zdravlje građana Istarske županije u 2008. i 2009. godini, u odnosu na početno stanje.

Prikaz je složen po prioritetima:

- 1) Sažetak najznačajnijih rezultata u prioritetu ranog otkrivanja raka dojke
- 2) Sažetak najznačajnijih rezultata u prioritetu prevencije kardiovaskularnih bolesti
- 3) Sažetak najznačajnijih rezultata u prioritetu prevencije i liječenja ovisnosti
- 4) Sažetak najznačajnijih rezultata u prioritetu socio-zdravstvene zaštite starijih osoba
- 5) Sažetak najznačajnijih rezultata u prioritetu zaštite izvorišta vode za piće

1) SAŽETAK NAJZNAČAJNIJIH REZULTATA 2008. i 2009. GODINE ZA PRIORITET **RANOG OTKRIVANJA RAKA DOJKE**

POKAZATELJI	Početni pokazatelji 2004.	Rezultat na kraju 2008.	Rezultat na kraju 2009.
Mreža mamografa	5 mamografa	8 mamografa sudjelovalo u Županijskom programu tijekom čitave godine	8 mamografa sudjelovalo u Županijskom programu tijekom čitave godine
Mamografije – ukupan broj izvršenih pregleda	6917 mamografija	Obavljeno ukupno 15.743 mamografija	- Obavljeno ukupno 14.573 mamografija - Organizirani preventivni mamografski pregledi za žene s invaliditetom.
Edukacija žena	1500 žena na predavanjima	1977 osoba na predavanjima	1700 osoba na predavanjima
Edukacija liječnika i patronažnih sestara	Nema	Provedena 2 tečaja	Provedena 2 tečaja
Organizacijske promjene	Bez posebnih jedinica za dojku	U OB Pula: - uvedena imunohistokemijska dijagnostika; - skraćeno vrijeme od operacije raka dojke do terapije s 45 na 20 dana; - počeo s radom psihijatar u Savjetovalištu za psihijatrijsko-psihološku podršku onkološkim bolesnicima; - dovršeno virtualno povezivanje svih djelatnosti koje skrbe o zdravlju dojki	Počeo grupni psihoterapijski rad s onkološkim bolesnicima

2) SAŽETAK NAJZNAČAJNIJIH REZULTATA 2008. i 2009. GODINE ZA PRIORITET **PREVENCIJE KVB**

POKAZATELJI	Početni pokazatelji 2004.	Rezultat na kraju 2008.	Rezultat na kraju 2009.
Informiranost građana (tiskani materijali)	Bez posebnih akcija	Tisak i distribucija 1000 primjeraka brošurica <i>Zdravim načinom života do zdravog srca</i>	Promocija i dijeljenje 3. izdanja knjižice <i>Pješačenje u prirodi</i> ; drugo izdanje <i>Dopisnog tečaja PROCVAT</i> za 50 korisnika (13 liječnika i 37 pacijenata)
Edukacija o rizičnim čimbenicima	Ne registrirano	11 predavanja za različite skupine (građanstvo, učenike, nastavnike, gospodarstvenike, umirovljenike); 27 predavanja o dijabetesu i posljedicama (1158 osoba)	3 predavanja za umirovljenike; 10 predavanja o dijabetesu i posljedicama (897 osoba)
Preventivni programi	Ne registrirano	* 7 tečaja odvikavanja od pušenja (38 osoba) * 150 organiziranih pješačenja; 3 pješačenja za djecu * Organizirane grupne vježbe: (3 puta tjedno 250-280 osoba; 2 puta tjedno 132 osoba) * Škola mršavljenja (Pula) 37 polaznika * ZZJZ: program unapređenja prehrane u predškolskim ustanovama i osnovnim školama * Anketiranje i savjetovanje radno aktivne populacije: 447 osoba	* 6 tečaja odvikavanja od pušenja (38 osoba) * 122 organizirana pješačenja; 2 pješačenja za djecu * Organizirane grupne vježbe: (3 puta tjedno 250-280 osoba; 2 puta tjedno 132 osoba) * Poreč: svakodnevno organizirano pješačenje za rizične * Škola mršavljenja (Pula + Poreč) 85 polaznika * ZZJZ: program unapređenja prehrane u predškolskim ustanovama i osnovnim školama * Sedmotjedne radionice za 80 osoba (studenti, nezaposleni)
Rano otkrivanje bolesti	Ne registrirano	Testirano 7769 osoba (tlak, kolesterol, šećer); novo-otkriveno 299 osoba sa dijabetesom i 90 s visokim tlakom	Testirano 3739 osoba (tlak, kolesterol, šećer); novo-otkriveno 456 osoba sa dijabetesom, 32 s povišenim kolesterolom i 86 s visokim tlakom
Tercijarna prevencija	Ne registrirano	<i>Šećerna bolest</i> * Dijabetološka ambulanta 150 pacijenata /tjedno * Savjetovaništa i klubovi (2142 korisnika) * Dječji kamp za dijabetičare (4 djece) <i>Hipertenzija</i> * Redoviti rad ambulante za hipertenziju pri OB Pula 1 puta tjedno	<i>Šećerna bolest</i> : kontinuiran rad dijabetološke ambulante (150 osoba tjedno), savjetovaništa i klubova (3090 korisnika); 4 djece u dječjem kampu za dijabetičare * OM Poreč preuzima rad s dijabetičarima <i>Srčani infarkt</i> : organiziran hitan prijevoz pacijenata s indikacijama na PCI u Rijeku, obavljeno 24 transporta * grupne edukacije pacijenata s preboljelim infarktoma u Poreču <i>Hipertenzija</i> : redoviti rad ambulante za hipertenziju pri OB Pula 1 puta tjedno

3) SAŽETAK NAJZNAČAJNIJIH REZULTATA 2008. i 2009. GODINE ZA PRIORITET PREVENCIJE OVISNOSTI

POKAZATELJI	Početni pokazatelji 2004.	Rezultat na kraju 2008.	Rezultat na kraju 2009.
Primarna prevencija	Ne postoji jedinstven i učinkovit model za županiju	<ul style="list-style-type: none"> * Povećan broj preventivnih programa * Podiže se kvaliteta programa, od obrazaca za prijavu, stručne procjene i same provedbe * Sve veći broj roditelja obuhvaćeno programima za jačanje roditeljske kompetencije * Obiteljski centar opremljen, zaposleno 6 djelatnica, započeo rad 	<ul style="list-style-type: none"> * 7 programa za kvalitetno roditeljstvo * Obiteljski centar: rad s 10 grupa roditelja djece predškolske dobi * Povećanje broja preventivnih programa za roditelje, djecu i mlade * Rad programa <i>Zajednice koje brinu</i> * Implementacija PATHS programa (socijalne i emocionalne vještine kod djece i prevencija nasilja)
Sekundarna prevencija		<ul style="list-style-type: none"> * Rad Obiteljskog centra IŽ; zaposleno 4 stručnih djelatnica * Školski preventivni program – nastavak rada * Savjetovališta Fonda Zdravi grad Poreč i Grad Umag financijski podržana 	<ul style="list-style-type: none"> * Poboljšana koordinacija provoditelja programa javnih potreba iz područja ovisnosti i PUP-a * Povezivanje rada savjetovališta s područja županije * Logopedsko savjetovalište u Obiteljskom centru * Pojačane aktivnosti u Mjesecu borbe protiv ovisnosti
Liječenje ovisnika	Udio heroinskih korisnika uključenih u programe je 57,2%	<ul style="list-style-type: none"> * Smanjen broj korisnika u Službi i ambulantama * Najmanji broj novoevidentiranih heroinskih ovisnika u zadnjih 10 godina praćenja * Otvorena mogućnost bolničke detoksikacije u Psihijatrijskoj klinici na Rabu * Obnova Službe u Puli, zaposlena nova liječnica 	<ul style="list-style-type: none"> * Stručni rad Službe u sve većem broju programa * Nastavlja se trend pada broja novoevidentiranih, naročito u južnom dijelu županije * Daljnja obnova prostora Službe, zaposlen profesor psihologije
Resocijalizacija ovisnika	Bez posebnih programa	<ul style="list-style-type: none"> * 7 polaznika uspješno završilo tečaj računovodstva * Udruga UZPIRO je od Vlade RH dobila na korištenje zgradu i nekoliko hektara obradive zemlje u Valturskom polju * Zaključeno partnerstvo s IŽ 	<ul style="list-style-type: none"> * Organizirano osposobljavanje za vještinu obrezivanja masline i vinove loze * 3 liječena ovisnika završila tečaj za računalnog operatera * Formiran je glazbeni sastav liječenih ovisnika – članova Udruge * Uređuje se zgrada u Valturi, priprema zemljišta za obradu; ostvarena isplata za uloženi rad

4) SAŽETAK NAJZNAČAJNIJIH REZULTATA 2008. i 2009. GODINE ZA PRIORITET UNAPRJEĐENJA SOCIO-ZDRAVSTVENE ZAŠTITE STARIJIH OSOBA

POKAZATELJI	Početni pokazatelji 2004.	Rezultat na kraju 2008.			Rezultat na kraju 2009.		
			ustanove	korisnici		ustanove	korisnici
Domovi za starije i nemoćne osobe	4 javne ustanove sa 615 mjesta	u funkciji	6	701	u funkciji	6	719
		u izgradnji	-	-	u izgradnji	-	-
		u planu	Pazin, Pula		u planu	Pazin, Pula, 2 objekta	
Centar pojačane skrbi za oboljele od Alzheimerove demencije i demencija	Ne postoji	u planu	Pula	-	u funkciji	Pula	22
Dnevni boravci za starije osobe	Ne postoje		boravci	korisnici		boravci	korisnici
		u funkciji	5	82	u funkciji	6	120
		u planu	1	-	u planu	-	-
Standard usluge u domovima za starije i nemoćne		viši od republičkog: liječnici (opći i specijalisti) dolaze direktno u dom, organiziraju se radno-okupacijske aktivnosti			viši od republičkog: liječnici (opći i specijalisti) dolaze direktno u dom, organiziraju se radno-okupacijske aktivnosti		
Domovi za psihički bolesne odrasle osobe	3 ustanove	3 ustanove U izgradnji objekt u Puli (203 mjesta)			3 ustanove U izgradnji objekt u Puli (203 mjesta)		
Pomoć i njega u kući	59 korisnika	6 programa, 292 korisnika			316		
Prehrana i dostava ručka		230			176		
Razvoj koncepta skrbi o starijim osobama i istraživanje potreba starijih		Knjiga „Uspješno starenje“ (N.Ambrosi–Radnić, M. Plavšić) ispitivanje specifičnih strategija starijih osoba			14. Poslovni sastanak HMZG u Poreču s temom: razvoj skrbi o starijima u gradovima i županijama Hrvatske		

5) SAŽETAK NAJZNAČAJNIJIH REZULTATA 2008. i 2009. GODINE ZA PRIORITET **ZAŠTITE IZVORIŠTA VODE ZA PIĆE**

POKAZATELJI	Početni pokazatelji 2005.	Rezultat u 2008/2009.
Administrativne mjere zaštite vodnih resursa	Usvojena Odluka o zonama sanitarne zaštite izvorišta vode za piće	<ul style="list-style-type: none"> - vodoopskrbne tvrtke su izradile programe mjera zaštite prvih zona za izvorišta pitke vode kojima upravljaju; - nastavilo se s program praćenja kakvoće sirovih voda, kao aktivnom mjerom zaštite.
Unaprjeđenje gospodarenja krutim otpadnim tvarima	Završena projektna dokumentacija za odlagalište Jelenčići, te za sanaciju i rekonstrukciju odlagališta Košambra, Kaštjun, donji Picudo, Cere i Griža	<ul style="list-style-type: none"> - za sva legalna odlagališta izrađena je projektna dokumentacija sanacije i rekonstrukcije u reciklažna dvorišta i transfer stanice; - izgrađena su nova polja za odlaganje komunalnog otpada u skladu s zakonskim propisima (Rovinj, Poreč, Umag); - izrađena je dokumentacija za ishođenje lokacijske dozvole za ŽCGO Kaštjun te ostala dokumentacija u skladu s procedurama EK, obzirom da je ŽCGO Kaštjun apliciran za sufinanciranje iz pretpripravnih fondova EU (IPA fond).
Unaprjeđenje sustava javne odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda	Dovršen uređaj za pročišćavanje otpadnih voda Grada Pazina	<ul style="list-style-type: none"> - Program izgradnje kanalizacijskih sustava sa uređajima za pročišćavanje otpadnih voda za naselja u zonama sanitarne zaštite u Istarskoj županiji uvršten je na listu projekata za sufinanciranje iz strukturnih fondova EU.
Podizanje kvalitete vodoopskrbnog sustava	Rekonstruirani dijelovi vodovoda Labin, Pula, Istarski vodovod Buzet Ostali JLS – izgrađeno 44 704 km vodovodne mreže i dvije HS	<ul style="list-style-type: none"> - vodoopskrbna tvrtka Vodovod Pula d.o.o. provela je zamjenu dijela cementno-azbestnog magistralnog cjevovoda Rovinj – Pula novim cijevima. - nastavilo se s program praćenja kakvoće pitke vode i izvješćivanja javnosti o rezultatima.

2 PROVEDBA ŽUPANIJSKOG PLANA ZA RANO OTKRIVANJE RAKA DOJKE

2.1 Povećanje dostupnosti mamografije

U sklopu provedbe Županijskog programa preventivne mamografije u 2008. godini dovršeno je mamografiranje žena rođenih 1961. godine i provođeno je mamografiranje žena rođenih 1962. godine dok je u 2009. godini dovršeno 1962. godišta i otpočelo 1963. godišta. Također obavljane su mamografije žena ranijih godišta (1959. nadalje) koje su se naknadno javile.

Ukupno je na mamografiju pozvano oko 1900 **žena rođenih 1962. g. i oko 1800 žena rođenih 1963. g.** Žene koje se nisu odazvale na prvi poziv ponovno su pozivane. Učinjeno je 1178 mamografija (718 kod 1962. godišta i 460 kod 1963. g.), dok je kod još 554 žena (233 kod 1962. godišta i 291 kod 1963. g.) dokumentirano da su mamografiju učinile unutar 2 godine.

Od početka provedbe Županijskog programa 2005. godine do 2009. godine pozvano je oko 9200 žena te je mamografiju putem županijskog programa učinilo preko 3200 žena. Ukupni obuhvat bio je preko 50%.

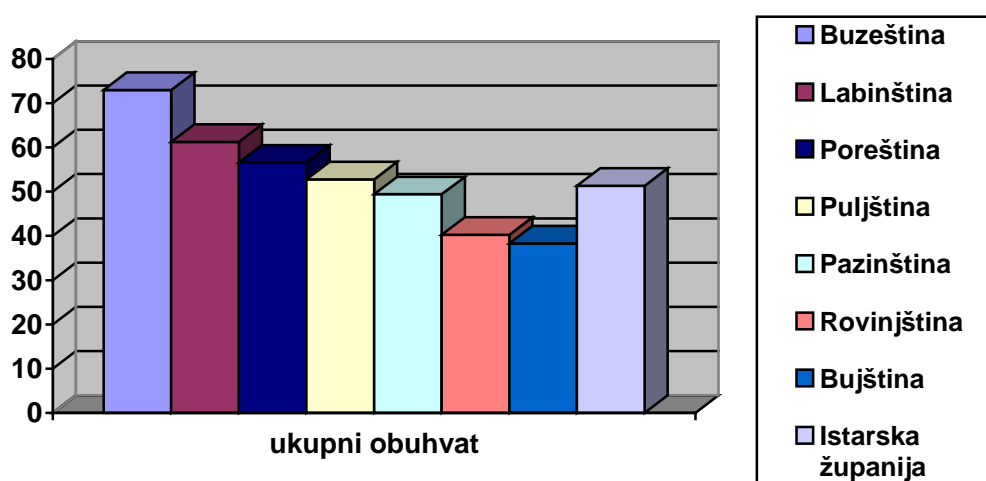
Tablica 1. Rezultati Županijskog programa preventivne mamografije (2005.-2009. godina)

	Pozvano	Odazvano	Odazvano + obavile unutar 24 mj.*	%
ukupno	9215	3216	4730	51,33

*uključene i žene koje su po drugoj osnovi obavile mamografiju

Obuhvat žena rođenih od 1959.-1963. g. veći od 70% postignut je na Buzeštini (72,95%), dok je na Labinštini postignut obuhvat od 61,22%, na Poreštini 56,58%, Puljštini 52,80%, Pazinštini 49,41%, Bujštini 38,31% i Rovinjštini 40,24%, odnosno obuhvat od 51,33% na nivou Istarske županije.

Slika 1. Obuhvat (%) žena mamografijom u sklopu Županijskog programa – 1959.-1963. godišta

Preventivnom mamografijom rak dojke otkriven kod 9 žena rođenih 1959.-1963. godine.

Mamografija obavljena u sklopu Županijskog programa za oko 50% žena ujedno je i prva mamografija u životu.

U suradnji sa Savezom udruge invalida Istarske županije i Istarskim domovima zdravlja organizirani su (ponovo nakon dvije godine) preventivni mamografski pregledi za 100 žena s invaliditetom. Za nepokretne i teško pokretne članice organiziran je i prijevoz do mamografske jedinice u Općoj bolnici Pula, kao i preuzimanje nalaza te slanje na kućnu adresu.

U 2008. i 2009. godini mamografiju financiraju **gradovi**: Labin, Poreč, Rovinj, Pula, Buzet i **općine** Raša, Sv. Nedelja, Kršan i Pićan.

Zavod za javno zdravstvo Istarske županije je nastavio pozivati žene u sklopu **Nacionalnog programa ranog otkrivanja raka dojke**. U 2008. i 2009. godini poslano je 21.527 prvih poziva i oko 7.500 drugih poziva ženama koje se nisu odazvale na prvi poziv. Od početka provedbe Nacionalnog programa 2006. godine do 2009. godine pozvano je ukupno 35.397 žena rođenih 1937.-1958. g. uz ukupni odaziv od 69,11%. Tijekom prvog ciklusa provedbe Nacionalnog programa rak dojke utvrđen je kod 75 žena. U rujnu 2009. godine otpočeo je drugi ciklus pozivanja – 9.234 žena koje su na mamografiju pozvane 2006. g. sada su ponovo pozvane da obave drugu mamografiju u sklopu Nacionalnog programa.

Zahvaljujući preventivnim programima u Općoj bolnici Pula nestala je lista čekanja za mamografiju. Ranije su žene na termin za mamografiju putem uputnice čekale od 6-9 mjeseci!

2.2 Rad na edukaciji i motivaciji žena da skrbe za zdravlje dojke

---

Rad na edukaciji žena sa ciljem skrbi o zdravlju dojki provođen je kroz aktivnosti Kluba žena liječenih od karcinoma dojke «GEA», Istarskih domova zdravlja – Povjerenstva za preventivnu mamografiju i patronažne službe te Zavoda za javno zdravstvo. U tijeku 2008. godine na organizirani vid edukacije odazvalo se oko 2000 žena i muškaraca, a u 2009.g. 1700. Od 2005.-2009.g. organizirane edukacije na temu ranog otkrivanja raka dojke prošlo je preko 12.500 građana i građanki raznih uzrasta (od maturanata nadalje).

U organizaciji KŽ “GEA” Pula, edukativna predavanja o raku dojke, ranoj dijagnostici, kirurškom liječenju i samopregledu dojki, održavana su tijekom 2008. godine dva puta mjesečno i to jednom mjesečno u prostorijama Kluba u Puli, i jednom mjesečno na terenu (Buzet, Pula – Klub poslovnih žena, Pula – Kuća skrbi Sv. Polikarp, Pula - MO Štinjan, Pula – Hrvatska gospodarska komora, Pula – Porezna uprava, Pula - za sve žene Grada Pule, Pula – Ekonomska škola – predavanja za maturantice i djelatnice škole, Medulin, Zarečje kraj Pazina). Ukupno je educirano 790 žena. Tijekom 2009.godine edukativna predavanja su održana u Puli, Poreču, Rovinju, Pazinu, Umagu, Trvižu i Zarečju, a odslušalo ih je 250 žena Također su provođena i edukativna predavanja za žene članice Kluba jednom mjesečno temama prilagođene interesima članica (suvremeni lijekovi i metode liječenja raka dojke, rehabilitacija i dr.) uz prosječnu posjećenost od 50 žena po predavanju. Aktivnosti GEA-e vrlo su dobro popraćene u medijima (Glas Istre redovito izvještava o aktivnostima udruge, gostovanje na NIT-u).

15. ožujka 2008. godine i 21. ožujka 2009. održana je na Pulskoj tržnici tradicionalna humanitarna akcija "Dan narcisa" kojom se skreće pozornost javnosti na problem raka dojke i potiče žene na preventivne preglede. Tom prigodom podijeljeno je cca 1300 brošura i letaka sa ciljem edukacije građana, te su prodavani narcisi po simboličnoj cijeni od 1 kn.

Klub žena liječenih od karcinoma dojke «Gea» Pula je na Pulskoj tržnici organizirao 04.10.2008. humanitarnu akciju «Dan ružičaste vrpce» kojom se skreće pozornost javnosti na problem raka dojke i potiče žene na preventivne preglede. Tom prigodom podijeljeno je cca 70 brošura i letaka sa ciljem edukacije građana. Na nacionalnoj razini je obilježavanje održano 3.listopada 2009., a akciju su podržali sudjelovanjem.

Zavod za javno zdravstvo je održao predavanja o ranoj detekciji raka dojke s posebnim osvrtom i edukacijom o samopregledu dojki u sklopu tečaja "higijenskog minimuma". Korisnici su osobe koje rade u prometu i proizvodnji namirnica. U 2008. godini obuhvaćeno je oko 900 žena i muškaraca, a 2009.g. oko 1200 osoba na području Umaga, Poreča, Rovinja, Pule, Pazina, Buzeta i Labina.

Patronažne sestre Istarskih domova zdravlja provele su 2008. g. 22 edukacije: 2 na Poreštini, 2 na Labinštini, po 1 na Bujštini, Rovinjštini i Pazinštini te 15 na Puljštini na kojima je prisustvovalo 176 žena. U 2009.g. organizirano je 29 radionica: 20 na Puljštini, 6 na Labinštini, 2 na Pazinštinu i 1 na Buzeštini na kojima je ukupno prisustvovalo 238 žena.

U sklopu rada Županijskog društva Crvenog križa, aktivnosti edukacije žena provedene su samo u Gradskom društvu Crvenog križa Pazin. Održano je sedam predavanja: 2 za djelatnice Dječjeg vrtića „Olga Ban“ Pazin, 2 za djelatnice OŠ V. Nazora Pazin (matična škola i područne), te 1 za djelatnice Istarske županije, 1 za djelatnice Grada Pazina, 2 za djelatnice Porezne uprave. Sudjelovalo je 111 osoba, a 107 ih je ispunilo evaluacijski upitnik iz kojeg proizlazi zadovoljstvo informacijama dobivenim na predavanju. Predavanja sa manjom grupom žena koje svakodnevno surađuju i komuniciraju omogućila su bolju komunikaciju nakon predavanja, više su postavljale pitanja, komentirale, povjeravale se jedna drugoj i liječniku...

2.3 Senzibilizacija i edukacija liječnika i sestara

Nastavljen je rad Centra za trajnu edukaciju liječnika i sestara o ranom otkrivanju raka dojke. U 2008. i 2009. godini organizirana su po 2 stručna skupa (ukupno 4) na kojima je ukupno prisustvovalo 20 liječnika (većinom obiteljske medicine) i 58 medicinskih sestara. Od 2005.-2009.g. organizirano je 11 tečajeva na kojima je educirano 194 zdravstvenih radnika (90 liječnika i 104 medicinske sestre).

2.4 Podrška oboljelima

U 2008. i 2009. g. nastavljen je kontinuirani rad TQM tima te monitoring trajanja dijagnostičkog procesa do operacije i evaluacija aktivnosti u projektu. Analizom podataka za žene operirane zbog raka dojke u razdoblju od 1.1.-30.11. 2008. godine operirano je 96 žena s **prosječnim trajanjem dijagnostičkog postupka do operacije** od 18 dana, što pokazuje daljnje skraćivanje.

U 2008.godini Djelatnost za citologiju Opće bolnice Pula uspješno je **virtualno povezana s** Ambulantom za bolesti dojke. Nastavljen je rad na povezivanju mamografskih jedinica u Buzetu, Poreču i Kmačićima (Labin već povezan od ranije).

Početakom 2008. godine u Djelatnosti za patologiju Opće bolnice Pule stvoreni su svi preduvjeti za rad na imunohistokemijskoj dijagnostici. Nakon obvezne kontrole rada od strane referentnog centra u KBC Rebro iz Zagreba, u svibnju 2008.g. Opća bolnica Pula otpočela je samostalno s radom na navedenoj dijagnostici. Provođenje terapije nakon operativnog zahvata moguće je tek nakon identifikacije tumorskih receptora ranije navedenom metodom. Prema prikupljenim podacima za 96 operiranih žena u Općoj bolnici Pula, do svibnja 2008.godine žene su **od operacije do nastavka terapije** čekale 45 dana, dok je nakon uvođenja imunohistokemijske dijagnostike to vrijeme **skraćeno na 20 dana**. Skraćanjem vremena do terapije smanjuje se letalitet operiranih žena kao i dobivanje na kvaliteti života.

U sklopu Djelatnosti za psihijatriju Opće bolnice Pula otpočeo je u siječnju 2008.godine raditi psihijatar te je time unaprijeđen rad **Savjetovaništa za psihijatrijsko-psihološku podršku onkološkim bolesnicima** u prostorima tzv. «onkološkog dispanzera». Liječnik **psihijatar radi** srijedom od 13,00 do 15,00 sati (uz dodatne konzilijarne preglede na odjelima). Rad psihijatra u Savjetovaništu uključen je u redovan rad Djelatnosti za psihijatriju te je tako i financiran, dok sredstva za rad psihologa Lige protiv raka Pula u navedenom savjetovaništu već desetak godina osigurava Istarska županija. **Psihologinja** Lige protiv raka Pula u Savjetovaništu radi 2 puta tjedno po 3 sata (utorkom i četvrtkom). Tijekom 2008. godine pružila je pomoć putem informiranja, savjetovanja, suporta za 52 pacijentice s rakom dojke i članove njihovih obitelji, a 2009. g. za 38 pacijentica sa rakom dojke i njihovih obitelji. Pomoć se pružala kroz jednokratne ili višekratne susrete. U ožujku 2009. godine u Gradskoj knjižnici i čitaonici Pula održan je za građane okrugli stol na temu "Onkološki bolesnik između obitelji, struke i društva" u organizaciji Istarske županije, Opće bolnice Pula i Lige protiv raka Pula. Od rujna 2009. godine započeo je grupni psihoterapijski rad s onkološkim bolesnicima u prostorima Lige, svake druge srijede, od 18:30 do 19:30 sati. Grupnu psihoterapiju vode psihologinja i psihijatar.

Liga protiv raka pomogla je oboljelim ženama i u nabavci perika, proteza i grudnjaka te savjetima i preporukama. Za terminalne pacijentice sa rakom dojke pružena je pomoć u posudbi antidekubitalnih madraca, hodalica i toaletnih kolica, kao i pomoć u terapiji boli, pomoć obitelji tijekom liječenja i u žalovanju.

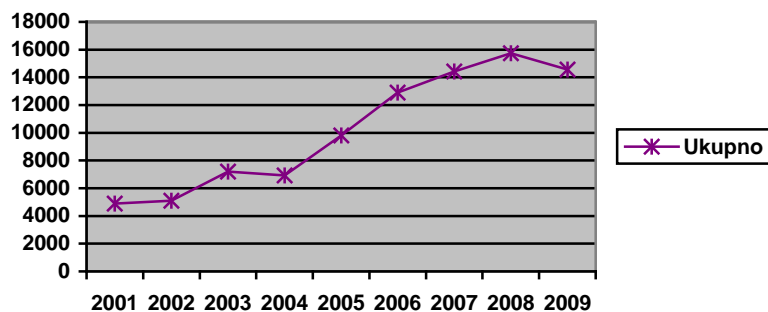
U okviru Kluba žena «GEA» jednom tjedno radi savjetovanište namijenjeno osobama oboljelima od karcinoma dojke kao i članovima njihovih obitelji koji se žele konzultirati s liječnikom ili psihologom u vezi s bolešću, liječenjem, rehabilitacijom i dr.. Osobno ili putem telefona pomoć je 2008.g. zatražilo 95 osoba, a 2009.g. 153 osobe. Radi brže postoperativne rehabilitacije, podizanja psihofizičke aktivnosti i kvalitete života dva puta tjedno održavaju se ciljane medicinske vježbe pod vodstvom više fizioterapeutkinje kojima je 2008.g. obuhvaćeno 10-ak članica, a 2009.g. 15 žena. Također se dva puta tjedno organiziraju vježbe terapeutske yoge. Tijekom 2009.g. održane su 4 radionice za psihološku samopomoć kojoj je prisustvovalo 30 osoba. Organizirana je i **limfna drenaža** za članice Kluba (cca 50 članica 2008. i 60 članica 2009.g.) i to 10 uzastopnih tretmana po nekoliko puta godišnje (ručna drenaža i drenaža na aparatu) čime se sprječava pojava težih oblika limfedema.

Tablica 2: Indikatori evaluacije postignuća za 2008. godinu

	SCREENING MAMOGRAFIJA	EDUKACIJA I MOTIVACIJA ŽENA	EDUKACIJA LIJEČNIKA	PODRŠKA OBOLJELIMA
Indikatori	obuhvat žena - Županijski program	broj osoba na predavanjima	Ambulanta za dojku i Centar trajne edukacije	Razni projekti
2004.	ne postoji	1.500	ne postoji	educiran tim stručnjaka po principima TQM-a (Sveukupno upravljanje kvalitetom) i otpočeo projekt skraćivanja trajanja dijagnostičkog postupka kod raka dojke
Ostvareni u 2005.	1959.- 51%	2.883	Postoji; održana 2 tečaja	U OB Pula: - uvedena core biopsija raka dojke pod kontrolom mamografa - "stereotaksija" i pod kontrolom ultrazvuka; - TQM projekt: uvedene interne uputnice za dijagnostiku raka dojke, otvorena Ambulanta za bolesti dojke, skraćeno trajanje dijagnostičkog postupka do operacije s 49 na 26 dana
Ostvareni u 2006.	1959. – 56,27% 1960. – 42,77%	2.435	3 tečaja	Nagrada CDC-a za TQM projekt
Ostvareni u 2007.	1960.- 51,99% 1961.- 44,06%	3.642	2 tečaja	- nabavljena aparatura za imunohistokemijsku dijagnostiku; - stvoreni uvjeti za rad Savjetovališta za psihijatrijsko-psihološku podršku onkološkim bolesnicima
Očekivani u 2008.	1961.- 55% 1962.- 45%	2.500	2 tečaja	- početak rada imunohistokemijske dijagnostike; - skraćeno vrijeme od operacije raka dojke do terapije s 45 na 20 dana; - početak rada psihijatra i Savjetovališta za psihijatrijsko-psihološku podršku onkološkim bolesnicima; - dovršetak virtualnog povezivanja svih djelatnosti koje skrbe o zdravlju dojki

Ostvareni u 2008.	1961.- 50,53% 1962.- 43,63%	1.977	2 tečaja	U OB Pula: - uvedena imunohistokemijska dijagnostika; - skraćeno vrijeme od operacije raka dojke do terapije s 45 na 20 dana; - počeo s radom psihijatar u Savjetovalištu za psihijatrijsko-psihološku podršku onkološkim bolesnicima; - dovršeno virtualno povezivanje svih djelatnosti koje skrbe o zdravlju dojki
Očekivani u 2009.	1962.- 55% 1963.- 50%	2.500	2	stvoriti preduvjete za grupni psihoterapijski rad s onkološkim bolesnicima
Ostvareni u 2009.	1962.- 50% 1963.- 41%	1.700	2	Počeo grupni psihoterapijski rad s onkološkim bolesnicima

Na slici 2. je prikazan ukupan broj mamografija obavljen putem HZZO-a, nacionalnih, županijskih i gradskih programa. Nije uključen broj žena koje su mamografiju obavile direktnim plaćanjem ili putem sistematskih pregleda organiziranih od strane trgovačkih društava i sl. Broj mamografiranih žena neprekidno je rastao od početka rada na Planu za zdravlje (2003.g.) do 2007.g. kad je dostigao broj od oko 15.000 i tu se i zadržao što govori o tome da su iskorišteni svi trenutno raspoloživi resursi.

Slika 2. Broj mamografiranih žena od 2001.-2009. godine

2.5 Financijski pokazatelji izvršenja Plana za 2008. i 2009. godinu

RANO OTKRIVANJE RAKA DOJKE	plan za 2008.	izvršenje za 2008.	plan za 2009.	izvršenje za 2009.
1. Dostupnost mamografije	180.000,00	180.000,00	200.000,00	200.000,00
1.1. Screening mamografije	150.000,00	150.000,00	150.000,00	150.000,00
1.2. Screening mamografije - Nacionalni program	30.000,00	30.000,00	35.000,00	35.000,00
1.3. Provođenje mamografskih pregleda žena s invaliditetom	0,00	0,00	15.000,00	15.000,00
2. Edukacija i motivacija žena za skrb o zdravlju dojki	90.300,00	90.300,00	93.000,00	93.000,00
2.1. Edukacija žena o samopregledu dojke, predavanja, radionice	90.300,00	90.300,00	93.000,00	93.000,00
3. Senzibilizacija i edukacija liječnika i patronažnih sestara	7.200,00	7.200,00	10.000,00	10.000,00
3.1. Edukacija liječnika i patronažnih sestara, ambulanta za bolesti dojke	7.200,00	7.200,00	10.000,00	10.000,00
4. Podrška oboljelima	32.500,00	32.500,00	62.000,00	62.000,00
4.1. Limfna drenaža	22.500,00	22.500,00	25.000,00	25.000,00
4.2. Psihološko savjetovište	10.000,00	10.000,00	37.000,00	37.000,00
UKUPNO (1.+2.+3.+4.):	310.000,00	310.000,00	365.000,00	365.000,00

Izvor financiranja: Proračun Istarske županije

Rashodi za financiranje aktivnosti u prioritetu Rano otkrivanje raka dojke u 2008. i 2009. godini izvršeni su u visini od 100% od ukupno planiranih.

3. PROVEDBA ŽUPANIJSKOG PLANA PREVENCIJE KARDIOVASKULARNIH BOLESTI

Stanovništvo Istarske županije je pod visokim rizikom obolijevanja i umiranja od kardiovaskularnih bolesti (KVB). One zauzimaju vodeće mjesto kao uzrok smrti u **razvijenim zemljama** svijeta, u **Hrvatskoj** i **svim** njezinim **županijama**. KVB su također vodeći uzrok hospitalizacija i utrošenih lijekova, te su na drugom mjestu po broju dana bolničkog liječenja i pobolu registriranom u općoj medicini.

KVB su vodeći uzrok smrti i u **Istarskoj županiji** gdje rezultiraju velikim troškovima liječenja i rehabilitacije, dovode do invaliditeta, smanjenja kvalitete života oboljelih, smanjenja produktivnosti, ogromnog broja izgubljenih radnih dana zbog bolovanja te preranih smrti s posljedicama za društvo i obitelj. Zbog svega toga su 2003. godine KVB ušle među 5 glavnih zdravstvenih prioriteta Istarske županije.

Tada je statistika pokazivala da je smrtnost od KVB u Istri 55,9%, a najnoviji podaci za 2008. godinu govore da je to 53,7%. Iako bilježimo lagani pad u smrtnosti od KVB, to je još uvijek mali pomak s obzirom da je naš glavni cilj prilikom uključivanja prevencije KVB među glavne javnozdravstvene prioritete naše županije bio smanjivanje umiranja od KVB za 10% do 2012. godine.

Inače, kardiovaskularne bolesti se najčešće javljaju kao posljedica ateroskleroze - procesa stvaranja masnih naslaga u krvnim žilama koji nastaje pod utjecajem rizičnih čimbenika. Najznačajniji čimbenici su pušenje, visoki krvni tlak, povišeni kolesterol u krvi, pretilost, šećerna bolest, tjelesna neaktivnost, nepravilna prehrana, upotreba alkohola, stres i depresija. Nastanak KVB se može spriječiti u velikom postotku slučajeva, a razvijena ateroskleroza je potencijalno reverzibilna promjenom životnih navika. Postoje čvrsti dokazi o učinkovitosti prevencije kod tih bolesti i o mogućnosti reduciranja prijevremenih smrti i dizabiliteta od KVB u najmanje 50% slučajeva.

U skladu s tim saznanjima tijekom 2008/2009 godine obavljale su se brojne veće ili sporadične aktivnosti. Iako je veliki broj njih ostao nezabilježen, u nastavku donosimo naša saznanja u tom smislu. Izvješće smo preraspodijelili u nekoliko novih podnaslova, a strateške ciljeve smo malo drugačije definirali radi veće preglednosti aktivnosti čiji se broj svakodnevno povećava.

3.1. Edukacija o rizičnim čimbenicima

Tiskani materijali

- *Zavod za javno zdravstvo* je tiskao i podijelio 1000 primjeraka brošure **Zdravim načinom života do zdravog srca**. Oko 200 primjeraka je odvojeno za prosvjetne djelatnike u Poreču.
- U travnju 2009. godine predstavljeno je i promovirano treće dopunjeno izdanje priručnika o pješačenju **Pješačenje u prirodi** autora *Save Ilića*, utemeljitelja i višegodišnjeg tajnika KRUPPa. Ranija izdanja su dijeljena našim građanima od 1998. godine, zajedno s višezjezičnom **Kartom pješačkih staza u Puli** koju je također osmislio i distribuirao Klub.
- *Udruga Procvat zdravlja* je izdala drugo dopunjeno izdanje **Dopisnog tečaja za bolje zdravlje i sretniji život PROCVAT**. Tečaj se sastoji od pet brošurica koje obrađuju ukupno deset tema s ciljem osvješćivanja polaznika tečaja o osobnoj odgovornosti za svoje zdravlje i o velikom utjecaju svakodnevnih životnih navika na prevenciju kardiovaskularnih i zloćudnih bolesti. Tijekom 2009. godine tiskano je 50 kompleta za rad na pilot projektu u kojem je 13 kompleta tečaja podijeljeno

liječnicima obiteljske medicine koji svoju praksu obavljaju na lokaciji Doma zdravlja Pula, Flanatička 27. U svojim su odgovorima na upitnike o materijalima liječnici u 86% slučajeva odgovorili da smatraju kako su materijali pogodni za rad s njihovim pacijentima. Preostalih 37 kompleta podijeljeno je građanima Pule koji su regrutirani preko ordinacija njihovih obiteljskih liječnika, preko mjesnih odbora i preko Dijabetičke udruge Istarske županije.

Predavanja

Stručna predavanja za javnost igraju veliku ulogu pri osvješćivanju građana o značajnom utjecaju rizičnih čimbenika (prehrane, stresa, tjelesne neaktivnosti, pušenja, alkohola...) na obolijevanje od kardiovaskularnih bolesti. Svjesni smo da je nemoguće spomenuti sva predavanja koja su održana u ovom dvogodišnjem periodu na području naše županije u organizaciji različitih, nama poznatih ili nepoznatih tijela. Izdvajamo prikupljene informacije:

- ZZJZIŽ je organizirao predavanje o rizičnim čimbenicima za nastanak KVB za **nastavnike srednjih škola u Poreču** i predavanje o pravilnoj prehrani za **učenike petog razreda OŠ Poreč**
- ZZJZIŽ je u suradnji s *Hrvatskom gospodarskom komorom* organizirao predavanje **za gospodarstvenike** o ekonomskom aspektu dugoročnog ulaganja u programe koji se bave edukacijom radnika na temu osobne prevencije KVB.
- U organizaciji *Grada Pule* predstojnik Klinike za psihijatriju u KBC Rijeka, održao je **za građanstvo** Pule predavanje o stresu.
- U *Klubu umirovljenika Kature, Labin* održano je u organizaciji ZZJZIŽ predavanje **za umirovljenike** na temu *Zdravim načinom života do zdravog srca* uz savjete i preporuke, te podjelu prigodnih brošurica
- Povodom Svjetskog dana zdravlja 2009. godine *Grad Pula, KRUPP, Općina Medulin i Udruga Procvat zdravlja* su organizirali predavanja **za građanstvo u Puli i Medulinu** na temu prevencije KVB i pravilne prehrane za dug život.
- U organizaciji *MO Nova Veruda* održana su dva stručna predavanja o prevenciji KVB **za građane** tog **mjesnog odbora**.
- *Dijabetička udruga IŽ* organizirala je 37 stručnih **predavanja u cilju tercijarne prevencije** u njihovih članova. Ta su predavanja slušali i zdravi posjetitelji. Detaljniji opis iznesen je u poglavlju tercijarne prevencije.
- *Sindikata umirovljenika Hrvatske* je za svoje članove u Puli, Raklji i Fažani tijekom izvještajnog razdoblja organizirao brojna **stručna predavanja** među kojima je pet njih bilo na temu prevencije KVB. Ovim je predavanjima prisustvovalo ukupno 192 osobe a predavači su bili liječnici specijalisti i profesori psiholozi.

3. 2. Preventivni programi

Pušenje

- *Istarski domovi zdravlja* svaka dva mjeseca organiziraju **Školu odvikavanja od pušenja**. U ove je dvije godine održano 13 škola za 74 pušača koja su se pokušala odviknuti od svoje pogubne navike i važnog rizičnog čimbenika za KVB. Nakon tjedan dana uspjeh škole je 88%, no unutar godine dana se jedan dio sudionika vraća na staru naviku, tako da postotak nakon godine dana iznosi oko 30%. Škola se odvija na dvije lokacije – u Puli i Poreču, s time da je Škola u Poreču započela sa svojim radom u travnju 2008. godine u sklopu *IDZ ispostave Poreč*.

- Isti tim iz Pule organizira i **predavanja protiv pušenja za školsku i predškolsku djecu** uglavnom dva puta godišnje. Tijekom 2008. godine predavanjima je prisustvovalo oko 180 učenika i 60 predškolske djece, a slijedeće godine 72 učenika.
- **Svjetski dan nepušenja** 2008. godine je obilježen programom **Pušenje u školi** (za učenike i roditelje od 2. do 8. razreda: izrada letaka i postera, predavanja i radionice) u organizaciji *Istarskih domova zdravlja i OŠ Vidikovac*

Tjelesna aktivnost

- U Puli, Medulinu, Fažani, Pićnu, Rovinju i Buzetu, te na Parenzani, Učki, Labinštini, Aleji glagoljaša, Brijunima, Paludu i na stazi Poklon - Brest *Klub rekreativaca u prirodi Pula (KRUPP)* je tijekom 2008/2009 godine organizirao 272 **pješčenja** s oko 15.500 sudionika. Osim toga, u tom je periodu 500-tinjak djece propješačilo svoju stazu *Mali princ* u Šijanskoj šumi u Puli tijekom 5 **pješčenja za djecu** organizirana od strane KRUPP-ovaca. Utjecaj rada KRUPPa je mnogo širi od toga i nemoguće je procijeniti broj indirektnih korisnika njegovih aktivnosti. KRUPP je diljem Istre odigrao veliki utjecaj na svijest ljudi o važnosti tjelesne aktivnosti, posebno pješčenja u prirodi organiziranjem vježbi i pješčenja u prirodi redovito tri puta tjedno, održavanjem pješćakih staza, izradom promotivnih materijala i promocijom u medijima.
- *KRUPP* je zajedno s *Radničkim sportskim društvom Uljanik* organizirao kupovinu nordijskih štapova za 200 članova Kluba, te u travnju 2008. godine organizirao obuku korištenja štapova u Šijanskoj šumi. **Nordijsko hodanje** povećava efikasnost rada tijela za 40%.
- *Planinarsko društvo Glas Istre* promiče drugačiju vrstu tjelovježbe, koja podjednako snižava rizike obolijevanja od kardiovaskularnih i brojnih drugih bolesti. U 2008. godini 16 polaznika je uspješno, kako teoretski tako i praktično završilo **Opću planinarsku školu**.
- *Klub 50+ Veli Vrh Pula* sa svojih 12 podružnica na području Pule i okolice redovito organizira **zajedničko vježbanje i gimnastiku** u ritmu od 3 puta tjedno po 60 minuta. Na vježbanjima redovito sudjeluje od 250 do 280 osoba.
- U organizaciji *Crvenog križa općine Medulin* redovito se dva puta tjedno organiziraju besplatne **radionice stručno vođenog vježbanja** pod nazivom *Zdravi duh u zdravom tijelu* za 117 redovitih polaznika u mjesnim odborima Medulin, Pomer, Premantura, Banjole i Vinkuran. Sličan se program odvija i u Ližnjanu u organizaciji *Crvenog križa općine Ližnjan*, gdje se redovito okuplja 15 korisnika.
- Od siječnja 2009. u *Poreču* je započela **organizirana tjelovježba za sve skupine rizičnih pacijenata**: dijabetičare, hipertoničare i pretile. Glavni oblik rekreacije je „nordijsko hodanje“ –hodanje sa štapovima, kao idealni oblik rekreativnog aerobnog treninga. Hodanje je organizirano dva dana u tjednu, a s obzirom da KV bolesnici hodaju u ostala 3 dana, hodanje je na taj način omogućeno sve dan u tjednu. Tijekom godine je napuštena podjela grupa na KV bolesnike i „rizične“ već su podijeljene prema intenzitetu. Od studenog 2009. je, u suradnji s udrugom dijabetičara Poreč, organizira i rekreacije dva puta tjedno i za dijabetičare u općini Tar-Vabriga. U slučaju lošeg vremena grupa vježba u sportskoj dvorani hotela „Luna“. Do sad je u grupe rekreacije uključeno preko 60 osoba, a taj broj i dalje raste.

Prekomjerna tjelesna težina

- Tijekom 2008/2009. godine 90 polaznika s prekomjernom tjelesnom težinom je prošlo kroz seriju cjelogodišnjih radionica pod nazivom **Škola zdrave i pravilne prehrane** u organizaciji *patronažne službe Istarskih domova zdravlja, ispostava Pula*. Rezultati uspješnosti i postizanja željene tjelesne težine su varirali od 63% do 100%. Sa 7 polaznika je vođeno i individualno savjetovanje.
- *Zdravi grad Poreč* organizira **Program promjene ponašanja kod osoba s prekomjernom tjelesnom težinom** sa stručnim voditeljima specijalistom obiteljske medicine i profesoricom diplomiranom psihologinjom. Ponuđeni program u centar pažnje stavlja emocionalno prejedanje te stoga u grupnom radu, putem 20 radionica, tijekom 6 mjeseci te naknadnom podrškom putem grupe za samoodržavanje voditelji nastoje prekinuti krug emocionalnog prejedanja i djelovati na promjenu ponašanja i životnih navika osoba s prekomjernom tjelesnom težinom. Tijekom 2009. godine programu su pristupila 53 korisnika i njihove obitelji. Sustavnom je evaluacijom utvrđeno da su polaznici programa tijekom 6 mjeseci skinuli od 9 do 20 kg, ali su istovremeno podučavani i zdravom izboru ponašanja te podupirani u podizanju kvalitete života kako njih samih, tako i njihovih obitelji.
- **Sa pretilim osobama** se u Poreču organiziraju i programi koje u sklopu *porečke ispostave Istarskih domova zdravlja* tijekom cijele godine vodi viša medicinska sestra u **grupnom i individualnom radu**. Grupe su od 8-10 osoba, a tečaj mršavljenja traje 3 mjeseca jednom tjedno, ali se i nakon završenog tečaja korisnici nastavljaju okupljati 1-2 puta mjesečno.

Prehrana

- Tijekom školskih godina 2007/8 i 2008/9 u dvije osnovne škole na području Pule (OŠ Stoja i OŠ Kaštanjer) odvijao se **program unapređenja prehrane u osnovnim školama** u organizaciji *ZZJŽIŽ*. U sklopu ovog programa anketirali su se učenici od 5. do 8. razreda o njihovim prehrambenim navikama, ali i o njihovim željama u vezi školske menude. Rezultati su prezentirani školama (ravnatelju, učiteljima i kuharicama) te su se zajedno sa njima, uz komentiranje rezultata ankete, analizirali i njihovi postojeći jelovnici. Sličan se program odvija u Poreču i Labinu.
- U posljednjih 15 godina, pa tako i tijekom 2008/2009. *Zavod za javno zdravstvo Istarske županije* sustavno provodi **Program unapređenja prehrane u predškolskim ustanovama** na području cijele Županije, te vrši nadzor nad njihovim higijensko sanitarnim uvjetima. U sklopu Programa, osim uzimanja briseva čistoće i kemijskih analiza, obavlja se i računska analiza tjednih jelovnika i izrađuju se novi prijedlozi te se korigiraju eventualne nepravilnosti. Na taj se način prehrana u 27 centralnih, 25 područnih i 16 privatnih vrtića nastoji uskladiti sa preporukama mediteranske prehrane koja pomaže pri prevenciji kardiovaskularnih bolesti. Ovakav sustavan način provedbe programa unapređenja prehrane u predškolskim ustanovama jedinstven je u Hrvatskoj.

Alkohol

- Na poticaj Ministarstva pravosuđa RH *Udruga Procvat zdravlja* je započela sa radom **Dopisnog tečaja PROCVAT za zatvorenike** – alkoholičare unutar nekoliko zatvorskih sustava u Republici Hrvatskoj. Predvodi rad sa zatvorenicima u *Zatvoru u Puli* gdje je u suradnji sa voditeljicom tretmana tečaj upisalo 41 zatvorenika. Do sada je 10 osoba uspješno završilo tečaj. Inače, glavni cilj ovog projekta jest edukacija o prevenciji kardiovaskularnih i zloćudnih bolesti kroz rad na rizičnim čimbenicima, među kojima je i alkohol.

- U organizaciji *Grada Buzeta* u svibnju 2008. godine učenici *Vršnjaci pomagači* su u Osnovnoj školi Vazmoslav Gržalja u Buzetu održali program **za građanstvo i ugostitelje na temu alkoholizma**. *Grad Buzet* je podržao organizaciju i **kazališne predstave** *Dani vina i ruža na temu alkohola u obitelji* u Pučkom otvorenom učilištu Augustin Vivoda Buzet.

Programi koji utječu na više rizičnih čimbenika istovremeno

- **Zdravstveno preventivne radionice Čuvaj svoje srce** predstavljaju program ranog otkrivanja hipertenzije, hiperkolesterolemije, hiperglikemije i povećanog rizika od kardiovaskularnih bolesti uz edukaciju polaznika programa o preventivnim mjerama kojima se ti rizici značajno smanjuju. Edukacija je teoretska i praktična. Polaznici su stručno vođeni kroz promjene njihovih rizičnih navika. To se postiže pomoću sedam predavanja i radionica, šest pismenih testova, mjerenjima ukupnog kolesterola i šećera u krvi, krvnog pritiska, opsega struka i indeksa tjelesne mase, pomoću pet degustacija, grupnim radom i osobnim savjetovanjima. Autorica i voditeljica programa je magistrica javnog zdravstva, a program se odvija u organizaciji *Udruge Procvat zdravlja*. Tijekom dvogodišnjeg perioda 2008/2009. godine sedmotjedni program je održan za 80 polaznika: 10 djelatnika *HGK Županijske komore Pula*, 47 studenata različitih smjerova *Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli i Visoke tehničke škole – politehnički studij* i 23 nezaposlenih žena u *Hrvatskom zavodu za zapošljavanje – ispostava Pula*. Rezultati usvojenih promjena zdravstvenog ponašanja polaznika radionica su slijedeći: 15% studenata, 39% nezaposlenih žena i 50% djelatnika HGK je značajno pojačalo svoju tjelesnu aktivnost; 37% studenata, 43% nezaposlenih žena i 60% djelatnika HGK su stvorili naviku redovite uporabe obične vode za piće; 57% studenata, 9% nezaposlenih žena i 10% djelatnika HGK je povećalo svoj unos voća i povrća; 19% studenata, 17% nezaposlenih žena i 10% djelatnika HGK se odlučilo na smanjenje unosa nezdravih masnoća u prehrani (punomasni mliječni proizvodi ili meso i prerađevine).
- Tijekom 2008. godine *ZZJZIŽ* je provodio program **Procjene rizičnih čimbenika na nastanak KVB kod osoba koje podliježu zdravstvenom nadzoru u HES** – ovima *ZZJZIŽ* na području Istarske županije. Anketirano je 447 ispitanika (127 muškaraca i 320 žena) u dobi od 35 do 55 godina u Puli, Labinu, Rovinju, te Poreču i Umagu. Nakon obrade anketa zaključeno je slijedeće: relativno mali postotak anketiranih uzima zajutrak; voće se češće jede od povrća; kad je u pitanju konzumacija alkohola najčešće se pije vino (samo 47 % anketiranih nikada ne pije vino); 58% ispitanika ne puši; 59% njih se rekreira; samokontrolu krvnog tlaka obavlja 50 % muških ispitanika i 46 % žena; 20 % ispitanika ima povišeni krvni tlak. Svim osobama kojima su nađeni rizični čimbenici (visoki BMI, krvni tlak, pušenje, alkohol, nedostatak tjelesne aktivnosti) dati su savjeti i preporuke. Poseban značaj ovog programa jest doseg radno aktivne populacije koja je inače teže dostupna.

3. 3. Rano otkrivanje bolesti

Šećerna bolest

- *Dijabetička udruga IŽ* je u ove dvije godine organizirala 65 akcija ranog otkrivanja šećerne bolesti u Puli, Vodnjanu, Fažani, Medulinu, Umagu,

Žminju, Raši, Marčani, Pomeru, Ližnjanu, Rovinju, Poreču, Tar-Vabrigi, Buzetu, Pazinu i Labinu. Testirano je 5364 osobe i pronađeno je **740 osoba s novootkrivenim dijabetesom**. Sve su te osobe dobile sve potrebne informacije o bolesti i upućene su kod liječnika i u klubove na edukaciju.

Hiperkolesterolemija

- *Dijabetička udruga IŽ* je svojim radom uz glukozu u krvi obavila i testiranje na razinu kolesterola u krvi nad 638 osoba.
- Radom zdravstveno preventivnih radionica *Čuvaj svoje srce Udruge Procvat zdravlja* izvršena su mjerenja kolesterola u krvi kod 47 pulskih studenata, 23 nezaposlene žene i 10 djelatnika HGK Županijske komore Pula. **Povišen kolesterol u krvi** je pronađen kod **13% studenata, 83% nezaposlenih žena i 70% djelatnika HGK**. Svi su educirani o tom rizičnom čimbeniku i dobili su opće i individualizirane preporuke od strane liječnice.

Hipertenzija

- Tijekom programa Procjene rizičnih čimbenika na nastanak KVB kod osoba koje podliježu zdravstvenom nadzoru u *HES – ovima ZZJZIŽ* na području Istarske županije anketirano je 447 ispitanika u Puli, Labinu, Rovinju, te Poreču i Umagu. Svima je izmjeren i krvni tlak. **Povišene vrijednosti** su pronađene kod ukupno 90 osoba što čini **20% svih ispitanika**. Među njima se samo 11% liječi od hipertenzije. Svim tim osobama su dati savjeti i preporuke.
- Radom zdravstveno preventivnih radionica *Čuvaj svoje srce Udruge Procvat zdravlja* izvršena su mjerenja krvnog tlaka u više navrata kod 47 pulskih studenata, 23 nezaposlene žene i 10 djelatnika HGK Županijske komore Pula. **Povišen krvni tlak** je pronađen kod **8% studenata, 43% nezaposlenih žena i 30% djelatnika HGK**. Svi su educirani o tom rizičnom čimbeniku i dobili su opće i individualizirane preporuke od strane liječnice.

Rano otkrivanje više bolesti odjednom (koje su rizični čimbenici za KVB)

- *Istarski domovi zdravlja ispostava dr. Lino Peršić Labin - patronažna djelatnost* u suradnji s 10 lokalnih **klubova umirovljenika** kontinuirano jednom mjesečno provodi akcije **mjerenja tlaka** njihovim članovima, a **mjerenje šećera u krvi** se provodi po dogovoru. Tijekom 2008. godine izvršeno je 2321 mjerenje krvnog pritiska i 1650 mjerenja GUK-a. Korisnici su uglavnom kronični bolesnici koji dobivaju upute o redovnom uzimanju propisane terapije od strane liječnika OM i o pravilnoj prehrani kod hipertenzije, dijabetesa i slično. Ukoliko se izmjere neka odstupanja od normalnih vrijednosti ispitanici se upućuju liječniku na pregled.
- *Labin – zdravi grad* u suradnji sa patronažom *Istarskih domova zdravlja ispostave dr. Lino Peršić Labin* proveli su **akcije mjerenja krvnog tlaka i šećera u krvi u radnoaktivnoj populaciji** u 19 različitih poduzeća u svrhu otkrivanja rizičnih populacijskih skupina tijekom prosinca 2008. i travnja 2009. Mjerenjima je podvrgnuto 424 zaposlenika. Pronađeno je 69 slučajeva povišenog tlaka (16%) i 15 slučajeva povišenog GUK-a (3%).
- U sklopu strategije reforme zdravstvenog sustava u Republici Hrvatskoj Ministarstvo zdravstva je 2003. godine pokrenulo projekt usmjeren prema prevenciji kardiovaskularnih bolesti nazvan **Hrvatska zdravstvena anketa**. Važna komponenta projekta je bila komprehenzivna ocjena zdravstvenog stanja odraslih. Tijekom 2003. godine su patronažne sestre anketirale građane svih županija odabrane slučajnim odabirom. Princip Hrvatske zdravstvene ankete u postprojektnom razdoblju je bio diseminirati podatke svim zavodima za javno zdravstvo, svim udrugama i institutima koji su

angažirani na području javnozdravstvene prakse kao i pojedincima, specijalistima i specijalizantima javnog zdravstva i epidemiologije.

2003. godine anketom su procjenjivani ponašajni rizici (pušenje, tjelesna neaktivnost, konzumacija alkohola, prehrana, korištenje medicinske skrbi, uzimanje lijekova) i posljedični rizici (povišeni arterijski tlak i debljina). Nakon analize dobivenih podataka, izdvojena su dva važna zaključka: prvo, breme kardiovaskularnih rizika ponašanja je veliko, što dijelom tumači visoku kardiovaskularnu i cerebrovaskularnu smrtnost u Hrvatskoj, koja je među najvećima u Europi; i drugo, u našem je sustavu zdravstvene zaštite sekundarna prevencija slabo razvijena.

Zbog tih izrazito loših pokazatelja zdravstvenog ponašanja hrvatskog stanovništva odlučeno je da se istraživanje ponovi 2008. godine i da se razvije model primarno/sekundarne prevencije za kardiovaskularno zdravlje. U tu svrhu dizajnirana su dva instrumenta: **epidemiološka anketa o kardiovaskularnim rizicima 2008** i zdravstvena knjižica patronažne službe o provedbi intervencije za kardijalno zdravlje. Patronažne sestre dogovaraju intervenciju s ispitanikom i prate ga prema potrebama kroz godinu dana, nakon čega zaključuju knjižicu i šalju je na obradu i analizu.

Istarska županija je 2003. godine bila promatrana u sklopu Zapadne regije, zajedno sa Primorsko – goranskom i Ličko – senjskom županijom, tako da se uzorak od 392 ispitanika nije mogao primijeniti kao mjerodavan za našu županiju. Stoga se navedeni uzorak morao povećati za 200 ispitanika na području cijele županije za rad u 2008. godini. Umnoženo je još 200 primjeraka anketa i intervencijskih knjižica. Odabran je slučajni uzorak od ukupno 200 ispitanika u Pazinu, Buzetu, Novigradu, Bujama, Umagu i Poreču. Provedeno je anketiranje o rizičnim čimbenicima i izvršene su intervencije (mjerenje tlaka, izračunavanje BMI, savjeti o prehrani, dijetama, tjelesnoj aktivnosti, pušenju, konzumiranju alkohola i informiranje o zdravom načinu života).

Sredstva potrebna za obradu anketa u našoj županiji osigurao je Upravni odjel za zdravstvo i socijalnu skrb Istarske županije.

3. 4. Tercijarna prevencija

Šećerna bolest

- *Dijabetička udruga IŽ* u svojim podružnicama organizira rad **savjetovaništa za osobe sa šećernom bolešću** koja vode patronažne sestre, te **klubove za osobe sa dijabetesom** koji su omogućeni radom volontera – sekundarnih edukatora. Tijekom 2008/2009 godine kroz savjetovaništa je prošlo 1284 osobe, a kroz klubove 3945 osoba.
- *Dijabetička udruga IŽ* organizira i brojna **predavanja u cilju tercijarne prevencije** napretka komplikacija bolesti kod svojih članova. U tom smislu organizirano je 37 stručnih predavanja za šećerne bolesnike kojima je prisustvovalo 2055 posjetitelja. Predavači su bili profesori i liječnici specijalisti (internisti, dijabetolozi, oftalmolozi, neurolozi, nefrolozi).
- Za 8 mladih pacijenata sa šećernom bolešću tipa I *Dijabetička udruga IŽ* je ostvarila mogućnost njihovog boravka u **edukativno rekreativnim kampovima za mlade dijabetičare**, gdje su imali prilike naučiti kako preuzeti kontrolu nad svojom bolešću i samostalnije živjeti.
- U *OB Pula* organiziran je svakodnevni rad s bolesnicima od šećerne bolesti sa svrhom tercijarne prevencije i to u posebnoj **dijabetološkoj ambulanti**. Tjedno kroz ambulantu prođe oko 150 pacijenata koji su po potrebi podvrgnuti

liječničkom pregledu, kontrolama ili edukacijama (u više navrata, bilo individualno ili grupno).

- U 2009. *porečka ispostava Istarskih domova zdravlja* je posebnu pažnju posvetila radu sa dijabetičarima. Sve se aktivnosti provode u suradnji s *Udrugom dijabetičara iz Poreča*. Odlična suradnja je ostvarena i s dijabetolozima *OB Pula*. Voditeljica tog segmenta je specijalistica opće medicine kojoj je omogućena dodatna edukacija i sada djeluje kao savjetnica za liječenje dijabetesa za druge liječnike OM. Organizirane su dvije radionice s dijabetolozima *OB Pula*, a svi obiteljski liječnici s područja porečke ispostave su jedan dan proveli u centru za dijabetes Opće bolnice Pula. Cilj je porečke ispostave Istarskih domova zdravlja da do 2011. **kompletnu brigu o dijabetičarima sa šećernom bolešću tipa II preuzmu njihovi obiteljski liječnici, a da se dijabetologu upućuju samo teži i komplicirani slučajevi**. Da bi to bilo moguće poboljšana je i tehnička mogućnost komuniciranja: uvedena je dostupnost dijabetologa liječnicima OM radi konzultacije preko mobitela, a sve više se koristi komunikacija preko interneta. To dodatno smanjuje potrebu da pacijenti odlaze u *OB Pula*, rasterećuje se dijabetološki centar i poboljšava se kvaliteta skrbi za dijabetičare na porečkom području.

Akutni srčani infarkt

- U *Poreču* je određen poseban protokol postupanja s pacijentima s akutnom fazom srčanog infarkta, kojima je u slučaju **STEMI-ja** osigurana adekvatna priprema i transport u *KBC Rijeka* na hitnu intervenciju
- U rujnu 2008. godine održan je radni sastanak na kojem su sudjelovali predstavnici *Opće bolnice Pula*, predstavnici *Istarskih domova zdravlja pulske ispostave*, te članovi *Županijskog tima za zdravlje iz Zavoda za javno zdravstvo istarske županije*. Tema sastanka je bila **organizacija hitnog prijevoza pacijenata sa STEMI - jem** (miokardijalni infarkt sa ST elevacijom) **u centar interventne kardiologije pri KBC – u Rijeka na PCI** (perkutane koronarne intervencije). *Upravni odjel za zdravstvo i socijalnu skrb Istarske županije* osigurao je sredstva za dodatni tim sa hitne medicinske pomoći neophodan za transport. Tijekom 2009. godine održana su još dva sastanka na tu temu. Prema izvješćima *Istarskih domova zdravlja*, u prosjeku se mjesečno prevezu dva pacijenta u *Rijeku* na *PCI* bez prethodne hospitalizacije u našoj *Općoj bolnici*, što predstavlja značajan dobitak na vremenu za pacijente. Tijekom 2009. godine obavljena su 24 transporta.
- U *Poreču* u sklopu aktivnosti *ispostave Istarskih domova zdravlja* provodi se tercijarna prevencija koja obuhvaća **rad sa osobama koje su oboljele od kardiovaskularnih bolesti** (preboljeli infarkt ili intervencije na krvnim žilama srca). Za sada grupa broji 26 pacijenta i ima tendenciju povećavanja, a radi se na edukaciji (visoki tlak, prehrana, unos soli, kolesterol), kontroli zdravstvenih pokazatelja i tjelovježbi pod stručnim vodstvom i kontrolom kineziterapeuta.

Hipertenzija

- Unazad par godina u *OB Pula* je organiziran rad **ambulante za hipertenziju** u kojoj svake srijede pacijenti s hipertenzijom imaju prilike obaviti pregled i savjetovanje kod specijalista nefrologa. Ambulanta je radila tijekom cijelog izvještajnog razdoblja, a liječnici specijalisti koji inače vode tu ambulantu su povremeno držali i javna predavanja na temu hipertenzije.

3. 5. Rad Tima za prevenciju KVB

Članice Županijskog Tima za zdravlje zadužene za prioritet prevencije KVB organizirale su u dva navrata (jednom godišnje) sastanak s partnerima i suradnicima koji diljem Županije svojim radom doprinose prevenciji KVB.

Prvi sastanak je održan 29. travnja 2008. u prostorijama ZZJZIŽ i to povodom obilježavanja 20-godišnjice Zdravih gradova. Na sastanku su dogovorene aktivnosti i doprinos koji će najznačajniji suradnici na provedbi Plana za zdravlje građana IŽ odraditi tijekom svibnja 2008. – mjeseca posvećenom osobnom zdravlju.

Drugi sastanak je održan 28. rujna 2009. godine također u prostorijama ZZJZIŽ. Bila je to prilika da se dobije jasnija slika o programima koji se trenutno odvijaju u Istarskoj županiji na području prevencije KVB. Obzirom da se radi o multiuzročnoj skupini bolesti, bilo je veoma korisno za sve sudionike upoznati se s radom ostalih suradnika i partnera i dobiti mogućnost kasnijeg ostvarivanja kontakata i zajedničke suradnje na sličnim programima.

3. 6. Financijski pokazatelji izvršenja Plana za 2008. i 2009. godinu

KARDIOVASKULARNE BOLESTI	plan za 2008.	izvršenje za 2008.	plan za 2009.	izvršenje za 2009.
1. Edukacija o rizičnim čimbenicima	15.000,00	15.000,00	45.000,00	15.000,00
1.1. Edukacije, tiskani materijali i predavanja	15.000,00	15.000,00	45.000,00	15.000,00
2. Preventivni programi	127.400,00	127.400,00	139.500,00	139.500,00
2.1. Organizirano pješačenje i rekreacija	47.400,00	47.400,00	40.000,00	40.000,00
2.2. Škole zdrave i pravilne prehrane, promjena ponašanja kod osoba s prekomjernom tjelesnom težinom	20.000,00	20.000,00	13.500,00	13.500,00
2.3. Škole odvikavanja od pušenja	30.000,00	30.000,00	30.000,00	30.000,00
2.4. Kontrola i unapređenje kvalitete prehrane u predškolskim ustanovama	30.000,00	30.000,00	0,00	0,00
2.5. Zdravstveno -preventivne radionice	0,00	0,00	56.000,00	56.000,00
3. Rano otkrivanje visokog tlaka	37.600,00	37.600,00	13.500,00	13.500,00
3.1. Nastavak rada na prevenciji kardiovaskularnih bolesti u okviru Hrvatske zdravstvene ankete	0,00	0,00	13.500,00	13.500,00
3.2. Procjena rizičnih čimbenika na nastanak KV bolesti	37.600,00	37.600,00	0,00	0,00
4. Tercijarna prevencija	0,00	0,00	72.000,00	47.934,43
4.1. Transport bolesnika u KBC Rijeka radi prevencije oštećenja srčanog mišića kod akutnog srčanog infarkta	0,00	0,00	72.000,00	47.934,43
UKUPNO (1.+2.+3.+4.):	180.000,00	180.000,00	270.000,00	215.934,43

Izvor financiranja: Proračun Istarske županije

Rashodi za financiranje aktivnosti u prioritetu Prevencija kardiovaskularnih bolesti u 2008. godini izvršeni su u visini od 100% od ukupno planiranih, dok su u 2009. godini izvršeni u visini od 80% od ukupno planiranih. Izmjenama i dopunama Proračuna Istarske županije za 2009. godinu ukupan iznos umanjen je za 30.000,00 kn planiranih za promotivne aktivnosti pod točkom 1.1 (brošure, promotivne akcije). Manje izvršenje od planiranog iskazano pod točkom 4.1. odnosi se na manji broj izvršenih transporta bolesnika u odnosu na plan.

4. PROVEDBA ŽUPANIJSKOG PLANA PREVENCIJE I LIJEČENJA OVISNOSTI I POREMEĆAJA U PONAŠANJU DJECE I MLADIH

Provođenje aktivnosti Prevencije i liječenja ovisnosti, kao jednog od pet javnozdravstvenih prioriteta utvrđenih u županijskom Planu za zdravlje, u 2008. i 2009. godini oslanja se na smjernice utvrđene Operativnim planom aktivnosti:

Osnovni ciljevi djelovanja županijskog Tima za zdravlje (članova zaduženih za prevenciju ovisnosti), usmjereni su na:

- praćenje pojavnosti ovisnosti,
- utjecaj na smanjenje potražnje poticanjem učinkovitih preventivnih programa,
- djelovanje na smanjenje ponude poboljšanjem koordinacije i poticanjem dosljednije primjene i provedbe zakonskih propisa.

Na planu prevencije ovisnosti i poremećaja u ponašanju u Istarskoj županiji djeluju brojni subjekti: službe i ustanove u zdravstvu i socijalnoj skrbi, stručne službe u školama i predškolskim ustanovama, brojne udruge. Osim toga, na nivou županije djeluje Povjerenstvo za suzbijanje zlorabe sredstava ovisnosti, a na razini gradova djeluju različita koordinacijska tijela i timovi, što ukazuje na sve veću uključenost lokalne zajednice u pravcu brige o djeci i mladima, te suzbijanju ovisnosti. Od strane Povjerenstva, izrađen je nacrt Akcijskog plana suzbijanja zlorabe opojnih droga Istarske županije za 2009.-2010. godinu.

Slijedi prikaz aktivnosti u izvještajnom razdoblju, prema strateškim odrednicama utvrđenim Planom za zdravlje građana Istarske županije.

4.1. Unaprjeđenje provođenja primarne prevencije (univerzalna razina)

Tijekom 2008. i 2009. nastavljena je provedba županijskog projekta **Zajednice koje brinu - razvoj , implementacija i evaluacija modela prevencije**, kroz aktivnosti brojnih suradnika uključenih u više timova i radnih grupa. Nastavljeno je istraživanje vezano za evaluaciju modela, započeto krajem 2007. kao i aktivnosti vezane za implementaciju PATHS programa u tri uključene osnovne škole (Poreč i Labin). PATHS je program za promicanje emocionalne i socijalne kompetencije i smanjivanja agresije i nasilnih ponašanja za učenike nižih razreda OŠ, čija je učinkovitost znanstveno potvrđena.

U 2009. se istraživački dio projekta provodio kroz više različitih istraživanja-evaluacija programa i projekata/modela.

Tim za programe i evaluaciju radio je na unaprjeđenju postupka prijave programa i projekata na natječaje za javne potrebe, kao i na procjeni kvalitete pristiglih programa.

Projekt Istarske županije i Edukacijsko rehabilitacijskog fakulteta, **Zajednice koje brinu** i njegovi rezultati predstavljeni su na brojnim stručnim skupovima u inozemstvu i u Hrvatskoj, a u tijeku je pisanje treće knjige projekta na temu: Razvoj, implementacija i evaluacija prevencije u zajednici. U tijeku su, nadalje i aktivnosti oko objavljivanja brošura vezanih uz savjetovani rad i provedbu programa za roditelje.

Pored provedene kampanje **Bježi-Via**, čiji su ciljevi usmjereni na smanjivanje potražnje za bilo kojim sredstvima ovisnosti, od strane Istarske županije financijski je podržano više **programa za roditelje** koji su se provodili u Buzetu, Puli, Medulinu, Labinu i drugim mjestima, kroz koje je obuhvaćeno više od 1200 korisnika (zbirni podaci iz godišnjih izvješća). Programe su provodile slijedeće organizacije i ustanove: Društvo Naša djeca Pula, Udruga za osobni rast i razvoj Odiseja, OŠ Veli Vrh Pula, SŠ M. Blažine Labin, Grad Labin, Dječji vrtić Vesela kuća-Asando cher Pula, Udruga ZUM.

U izvještajnom razdoblju stvoreni su uvjeti za početak rada **Obiteljskog centra Istarske županije**, ustanove osnovane 2007. godine od strane Ministarstva obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, koja je uz značajnu podršku Istarske županije i Grada Pule, započela s provedbom programa u svibnju 2008. Svrha osnivanja vezana je uz odredbe Zakona o socijalnoj skrbi i odnosi se na podizanje kvalitete života u obitelji kroz organiziranje savjetovališta i preventivnih programa i aktivnosti.

Obiteljski centar Istarske županije organizirao je brojne aktivnosti, više stručnih predavanja za ciljane skupine korisnika, radionice za trudnice, a za roditelje je pokrenut program "Odgoj s osmijehom" (ciklus od šest radionica namijenjen roditeljima djece predškolskog uzrasta). Tijekom 2008. i 2009. različitim oblicima grupnog rada bilo je obuhvaćeno više od 150 roditelja.

U sklopu nacionalne Kampanje protiv tjelesnog kažnjavanja djece koja se provodila u 2009., na našem području a u organizaciji Obiteljskog centra, održana su predavanja za roditelje i suradnike u 24 osnovne škole i više predškolskih ustanova, čime je obuhvaćeno oko 1000 roditelja iz različitih mjesta u županiji: Buzet, Tar, Višnjan, Buje, Labin, Raša, Nedešćina, Marčana, Rakalj, Krnica, Svetvinčenat, Juršići, Vodnjan, Barban, Divšići... Sadržaji su uključivali: smjernice o pozitivnom roditeljstvu, isticanje vrijednosti stručne podrške za roditelje, potrebe djece, odgojne ciljeve i slično, sve s ciljem prevencije tjelesnog kažnjavanja djece koje je često u pozadini kasnijih ispoljavanja nasilnog ponašanja, kako među vršnjacima, tako u obitelji i općenito.

S ciljem povećanja osjetljivosti javnosti za obiteljske vrijednosti, položaj i prava djece i mladih, obilježavali su se u različitim sredinama prigodnim aktivnostima brojni datumi (Međunarodni dan obitelji, Dječji tjedan, Dan prava djeteta, Dan prevencije zlostavljanja djece, dani vezani uz borbu protiv obiteljskog nasilja...). Također su se i u **Mjesecu borbe protiv ovisnosti** organizirale brojne aktivnosti u školama, ustanovama, gradovima i manjim zajednicama (na primjer: Programi Zdravog grada Poreč, tribine u Puli pod nazivom Slobodni i ne-ovisni i Jedan dan zajedno...).

4.2. Bolje provođenje sekundarne prevencije

Programi više savjetovališta kojima se na selektivnoj razini osigurava stručna podrška djeci, mladima i obiteljima s odgojnim i komunikacijskim teškoćama, sve su češće podržani od strane JLS i županije. Kroz projekt Zajednice koje brinu, kao i kroz djelovanje Obiteljskog centra IŽ, sustavno se podiže stručna razina navedenih programa, njihova teorijska utemeljenost i standardi.

Obiteljski centar Istarske županije je sredinom mjeseca svibnja 2008. godine započeo s provođenjem programa **Obiteljskog savjetovališta** koji je namijenjen svim građanima županije. Savjetovalište pruža savjetodavne usluge individualnog, partnerskog i obiteljskog savjetovanja: djeci, maloljetnicima, mladima, partnerima, roditeljima, obiteljima, starijim osobama i drugim socijalno osjetljivim skupinama.

Stručni tim savjetovališta u prostoru Obiteljskog centra (Pula, Vidikovac 7) čine stručni djelatnici različitih struka: psiholog, socijalni radnik, pravnik, socijalni pedagog. Rad Obiteljskog savjetovališta temelji se na profesionalnim etičkim načelima struke i humanističkim načelima poimanja pojedinca, grupe i zajednice u cjelini (profesionalnost, dobrovoljnost, diskrecija). Opći cilj programa je poticanje razvoja osobnih potencijala korisnika. Usluge Obiteljskog savjetovališta, kao i svih ostalih programa su besplatne za korisnike.

Slijedi prikaz brožanih pokazatelja o korisnicima usluga *Obiteljskog savjetovališta*:

- * od 15.5.2008. do 31.12.2008. - 454 neposrednih susreta za ukupno 561 korisnika
- * od 1.1.2009. do 31.12.2009. – 798 neposrednih susreta za ukupno 960 korisnika.

Logopedsko savjetovalište (djeluje uz podršku Grada Pule od početka 2009.):

- * 180 neposrednih susreta za ukupno 179 korisnika

Većinom se upravo građani Grada Pule javljaju u savjetovalište, a manji broj se odnosi na one iz drugih gradova i općina IŽ. Razlozi zbog kojih su korisnici tražili pomoć i podršku, u najvećem broju slučajeva bile su teškoće roditelja u odgoju djece (narušeni odnosi roditelj-dijete, problemi odrastanja, neuspjeh u školi, teškoće djece u adaptaciji, rizična ponašanja, djeca s težom bolešću ili invaliditetom...). Kod jedne trećine korisnika to su narušeni partnerski odnosi prije braka, u braku, tijekom i nakon postupka razvoda braka (uzdržavanje, kontakti s djetetom, primjedbe na odgojne teškoće bivšeg partnera...). Petina svih korisnika pomoć je zatražila zbog narušenih odnosa u primarnoj i široj obitelji (odnosi roditelja i punoljetne djece, odnosi baka/djed-unuci) ili nasilja i zlostavljanja od člana obitelji, alkoholizma i drugih ovisnosti člana obitelji. Manji broj korisnika (oko 5%) zatražio je pomoć zbog osobnih poteškoća (emocionalne teškoće, adaptacija na novu životnu sredinu, konfliktni odnosi s okolinom, usamljenost i drugo). Vidljiva je tendencija kontinuiranog mjesečnog povećanja broja korisnika i savjetovališnih usluga. Sudeći prema iskazima, korisnici usluga iskazuju zadovoljstvo pruženom stručnom pomoći i podrškom, posebno ističući mogućnost dobivanja usluga stručnjaka različitih struka na jednom mjestu i odmah, u mirnom i ugodnom prostoru. Program Obiteljskog savjetovališta je potrebno razvijati u skladu s principima struke, a način pružanja usluga korisnicima prilagođavati njihovim potrebama (prostorna i vremenska dostupnost).

S ciljem unapređenja savjetovališnog rada osigurana je supervizija, a u supervizijsku grupu Obiteljskog centra Istarske županije uključena su i Gradska savjetovališta iz Pazina i Labina, kao i iz Obiteljskog savjetovališta Ureda za obitelj Biskupije porečko pulske, koje djeluje u Novigradu. S ciljem razmjene iskustava, povezivanja i podizanja kvalitete rada, Obiteljski centar je u 2009. održao dva susreta za predstavnike svih savjetovališta koja djeluju na području županije, a koja su podržana sredstvima županije i gradova (podaci o savjetovalištima u IŽ navedeni su i na www.ociz.hr).

Istarska županija je iz područja sekundarne prevencije u izvještajnom razdoblju financijski podržala slijedeće proveditelje različitih programa: gradska savjetovališta u Umagu i Labinu, Fond Zdravi grad Poreč (savjetovalište, Vršnjak pomagač), Opća bolnica Pula (Vikend bolnica za adolescente), Udruga Suncokret (Lakše kroz školu), Udruga Institut (Projekt Ostavljeni).

Školski preventivni program suzbijanja zlouporabe sredstava ovisnosti provodi se u svim odgojno obrazovnim ustanovama u županiji, kao dio godišnjeg programa rada svake osnovne i srednje škole.

Prema podacima s početka pedagoške godine 2008/09. u Istarskoj županiji djeluje:

- 57 predškolskih ustanova s oko 6.100 djece
- 48 osnovnih škola s 15.212 učenika
- 25 srednjih škola s 7.584 učenika
- 1 učenički dom

Uz osnovni cilj suzbijanja ovisnosti u najširem smislu, posebni ciljevi Školskog preventivnog programa su:

- smanjenje interesa mladih za uzimanje sredstava ovisnosti,
- educiranje nastavnog osoblja (posebno stručnih suradnika i razrednika) za kvalitetnije odgojno djelovanje prema djeci i mladima,
- povećanje razine informiranosti i odgojnih kompetencija roditelja,
- osmišljavanje kvalitetnijeg korištenja slobodnog vremena djece i mladih.

Za razliku od proteklih godina kad je bila intenzivnija aktivnost županijskog Povjerenstva nositelja Školskog preventivnog programa, posebno u edukacijskom smislu, tijekom 2008. i 2009. godine, provodile su se aktivnosti u sklopu programa pojedinih škola, s naglaskom na sudjelovanju i uključivanju u projekte koji se provode u Istarskoj županiji (Kampanja Bježi-Via i Zajednice koje brinu), kao i obilježavanju Mjeseca borbe protiv ovisnosti. Osim toga, ponovno je 2008. tiskan Podsjetnik za roditelje, s ažuriranim informacijama namijenjen roditeljima školske populacije.

4.3. Unapređenje svih službi za liječenje i rehabilitaciju ovisnosti i bolje provođenje programa liječenja

Kratkoročni ciljevi za 2008. i 2009. godini bili su:

- nastaviti adaptaciju i opremanje prostora za rad te kadrovski ekipirati Službu za prevenciju ovisnosti Zavoda za javno zdravstvo Istarske županije Pula
- organizacijski objediniti sve službe koje se bave vanbolničkim liječenjem ovisnika u Službu za prevenciju ovisnosti ZZJZ IŽ kao ispostave u Poreču i Rovinju.

U Istri se sa ovisnicima provodi vanbolničko liječenje u Službi za prevenciju ovisnosti Zavoda za javno zdravstvo Istarske županije (dalje Služba) Pula, te u ambulantomama u Poreču i Rovinju.

Centar - Služba za prevenciju ovisnosti Zavoda za javno zdravstvo Istarske županije, u 2008. godini nastavio je svoj stručni rad tako što provodi prevenciju (sekundarnu), dijagnostiku, vanbolničko liječenje, rehabilitaciju i resocijalizaciju mladih osoba sa rizikom, povremenih uzimatelja (konzumenata) i ovisnika o psihoaktivnim drogama. Radilo se i sa članovima njihovih obitelji. Provodilo se niz programa, a način provođenja je: individualni rad, partnerska i obiteljska terapija, kao i grupna terapija samopomoći članova obitelji itd. Ovisnicima se nudi cjelokupna pomoć u okvirima mogućnosti i kompetencija.

Od osnivanja Centra (II/1996) do prosinca 2008. godine u Službi je evidentirano ukupno 2123 korisnika naših usluga (bez članova obitelji). Od tog broja 136 osoba su iz Savjetovaništa, odnosno ne uzimaju droge, što čini 6,4%, a svi ostali su zatražili pomoć zbog zlouporabe psihoaktivnih tvari, najveći broj zbog opijata (68,2%).

Tijekom 2008. godine u Centru se radilo sa 584 mladih korisnika, te 249 osoba, članova obitelji, (roditelji), što je ukupno 846 osoba u tretmanu, dok je ukupan broj dolazaka u Centar tijekom 2008. godine bio 6251. U 2008. godini broj korisnika usluga Službe zbog zlouporabe droga bio je 7,3% manji nego 2007. godine, dok je broj heroinskih ovisnika bio za 2,6% manji. Od ukupnog broja (584 mladih korisnika) najveći postotak čine heroinski korisnici (90,4%). Iz Istre je bilo 571 osoba ili 95,6%, a najviše iz pulskog područja (77%). U Centru se provodi i testiranje urina na

prisutnost zabranjenih droga u 1830 urina, sve to kod 290 osoba i ukupno je testirano na 5004 testova na droge. Provode se testiranja kapilarne krvi za krvlju prenosive bolesti (AIDS, HBsAg – svi negativni kod 101 osobe) te anti HCV – C hepatitis gdje je pozitivno 40% testiranih osoba.

U 2008. godini bilo je ukupno 84 novoevidentiranih korisnika, od toga 49 ovisnika o heroinu. Novoevidentiranih (84 osobe) bilo je manje za 34% od prethodne godine, a novoevidentiranih heroinskih ovisnika (49 osobe) bilo je manje za 25,8%. Najveći pad ukupno novoevidentiranih je sa pulskog područja (42 osobe) ili 43,2% manje nego 2007. godine, a kod novoevidentiranih heroinskih ovisnika iz pulskog područja bilo je 13 ili 59,4% manje nego u 2007. godini. Prema podacima kojima raspolaže Služba, broj novoevidentiranih heroinskih ovisnika je u porastu u odnosu na prošlu godinu za područja Umaga, Buja, Novigrada, Buzeta i Rovinja.

Krajem 2008. godine 335 osoba bilo je na supstitucijskoj terapiji sa Heptanon tabletama, a 206 ovisnika na Subutexu.

Tijekom 2009. godine Služba za prevenciju ovisnosti nastavlja svoj uobičajeni rad, a od 1996. do kraja 2009. godine (kumulativno) u Službi su evidentirana ukupno **2223 korisnika** naših usluga (bez članova obitelji). Od tog broja 150 osoba je iz Savjetovališta ili 6,7%, koji ne zlorabljavaju drogu. Svi ostali su zatražili pomoć zbog korištenja droga, najveći broj zbog ovisnosti o heroinu (68%).

Tijekom 2009. godine u Službi se radilo sa 651 mladim korisnikom te 282 osobe članova obitelji (roditelji), što znači da je ukupno 933 osoba bilo u tretmanu. Ukupan broj dolazaka u Službu tijekom 2009. godine bio 7513. Broj korisnika usluga bio je 20,2% više nego u 2008. godini, dok je broj heroinskih korisnika bio za 7,8% veći. Od ukupnog broja (651 mladi korisnik) najveći broj čine heroinski ovisnici (89,7%).

Od ukupnog broja, iz Istre je bila 611 osoba ili (93,9%), a najviše ih je iz pulskog područja (75,7%).

Testirano je ukupno 2246 urina na prisutnost droge, kod 351 osobe i ukupno je potrošeno 6363 testova na droge. Kod 114 osoba izvršeno je testiranje kapilarne krvi na krvlju prenosive bolesti (AIDS, HBsAg – svi negativni), a 46% testiranih bilo je pozitivno na Hepatitis C.

U 2009. godini bilo je ukupno 100 novoevidentiranih osoba, od toga 53 ovisnika o heroinu.

Tablica 1. Broj novoevidentiranih korisnika u *Službi za prevenciju ovisnosti Zavoda za javno zdravstvo IŽ* od 2000. do 2009. godine

Novoevidentirani	Godina									
	2000.	2001.	2002.	2003.	2004.	2005.	2006.	2007.	2008.	2009.
Ukupno	176	250	186	140	139	178	192	129	84	100
Od toga heroinski	115	130	90	73	81	99	70	66	49	53
% heroinski	65,3	52,2	48,4	52,1	58,3	55,6	36,5	51,2	58,3	53

Iz tablice je vidljivo da je broj novoevidentiranih u 2009. godini veći za 19%, a broj novoevidentiranih heroinskih ovisnika za 8,2% veći u odnosu na prethodnu godinu. U 2009. godini udio novoevidentiranih heroinskih ovisnika u ukupnom broju novoevidentiranih iznosi 53% i nešto je manji nego prethodne godine (58,3%).

Nadalje je vidljivo da je u proteklih 10 g. najmanji broj novoevidentiranih korisnika kao i novoevidentiranih heroinskih korisnika bio u 2008. godini, što je teško objašnjivo. Ako se izuzme ta godina, vidljiv je trend opadanja novoevidentiranih ukupno i novoevidentiranih heroinskih ovisnika. Novoevidentirani iz Istre u 2009. godini su na nivou lanjskih podataka, ukupno 66 osoba (lani 67) osoba.

Tijekom 2009. godine 311 osoba bilo je na supstitucijskoj, metadonskoj terapiji, a 223 ovisnika na Buprenorfinu.

U Istri se sa ovisnicima radi i u ambulantomama u Poreču i Rovinju. Organizacijski nisu objedinjene sa Službom za prevenciju ovisnosti Zavoda za javno zdravstvo (kao ispostave?), tako da jedan od kratkoročnih ciljeva iz Plana za zdravlje za 2008. i 2009. godinu nije postignut. Doktrina i programi rada razlikuju se u Puli, Poreču i Rovinju, tako da se i podaci vode odvojeno. Slijede podaci iz Poreča (dostavio dr. Ivančić) i iz Rovinja (dostavila dr. Đorđević).

Centar – ambulanta za prevenciju i vanbolničko liječenje ovisnika Poreč

Organizacijski djeluje još uvijek u sklopu Fonda „Zdravi grad“ Poreč. U Poreč dolaze korisnici uglavnom iz sjeverne Istre. Tijekom 2008. godine radili su ukupno sa 361 osobom, od toga 282 osobe zbog zlouporabe droga i 76 članova obitelji. Ukupan broj dolazaka u Centar je 1360, a najviše vezano uz heroinske ovisnike (1248 osoba ili 91,8%). Od ukupnog broja od 282 osobe, najviše ih je iz Poreča, ali je broj visok i iz drugih gradova (Umag = 66 osoba; Buje-Brtonigla = 29 osoba; Vrsar = 20 osoba; Novigrad = 18 osoba). U 2008. godini evidentirano je u porečkom Centru ukupno 77 novih korisnika, od toga 66 novih heroinskih korisnika. Samo iz Umaga su 22 nova heroinska ovisnika. Podatak o novoevidentiranim heroinskim ovisnicima (66 osoba) je vrlo visok, za razliku od broja novoevidentiranih u Službi za prevenciju ovisnosti koja djeluje u Puli (podaci iz tablice 1.). Povećani trend novoevidentiranih heroinskih ovisnika iz sjeverozapadne Istre bilježi se već od 2006. godine. Ako usporedimo pulsko područje i umaško područje, onda je situacija u sjevernom dijelu Istre još više zabrinjavajuća.

Na supstitucijskoj terapiji krajem 2008. godine bilo je 98 osoba na Heptanonu i 72 osobe na Subutexu. Ukupni broj osoba na supstitucijskoj terapiji u 2009. je 175 (od toga 89 osoba na Heptanonu i 86 osoba na Buprenorfinu).

Podatak o broju i vrsti usluga i laboratorijskih pretraga iz porečkog centra nismo dobili. Smrtnih slučajeva i predoziranja sa područja Poreča, Umaga i Buja nije bilo u 2008. ni u 2009. godini.

Tablica 2. Ukupni broj korisnika usluga *Centra u Poreču* tijekom 2009. godine po mjestu stanovanja i broj savjetodavnih usluga u individualnom i obiteljskom radu

Mjesto stanovanja	Broj	%	Broj individualnih savjetovanja	Broj obiteljskih savjetovanja
Poreč	62	27,4	320	66
Vrsar	18	7,9	80	7
Novigrad	12	5,2	45	7
Umag	65	28,7	360	79
Buje-Brtonigla	29	12,9	165	33
Pazin	8	3,5	35	7
Buzet	1	0,4	10	3
Labin	1	0,4	5	0
Motovun	5	2,2	16	11
Rovinj	2	0,8	12	4
Pula	1	0,4	10	0
Hrvatska	20	8,8	60	0
Stranci	3	1,3	4	0
Ukupno	227		1122	217

Tablica 3. Broj novoevidentiranih ovisnika i eksperimentatora koji su koristili usluge Centra u Poreču u 2009.

Mjesto stanovanja	Broj novih ovisnika u 2009.	Broj novih eksperimentatora u 2009.
Poreč	5	7
Vrsar	2	0
Novigrad	0	1
Umag	11	6
Buje	4	0
Pazin	3	0
Ostali iz RH	17	0
Stranci	1	0
Ukupno	43	14

Prema podacima porečkog Centra, od 1996. do kraja 2009. godine u evidenciji imaju ukupno 865 korisnika, od toga 546 heroinskih ovisnika.

Ambulanta za ovisnike Rovinj

Tijekom 2008. godine u ambulanti se radilo sa ukupno 42 osobe; 32 korisnika droga i 10 članova obitelji. Ukupan broj dolazaka u ambulantu bio 362; od toga najviše zbog ovisnosti o heroinu (83%). Novoevidentiranih u 2008. godini bilo je ukupno 12; od toga 3 zbog heroina – izvan Istre, te 9 osoba zbog zlouporabe marihuane. Od početka rada ambulante 2001. godine do kraja 2008. godine u evidenciji je ukupno 432 osobe; od toga 336 zbog heroinske ovisnosti. Napominjemo, da je veći broj od ukupno evidentiranih osoba u evidenciji i pulskog centra – Službe. U 2008. godini bilo je 27 ovisnika na Heptanonskoj terapiji, a 10 osoba na Subutex tabletama.

Tijekom 2009. godine radili su sa 54 osobe. Od toga 42 korisnici droga i 12 članova obitelji. Ukupan broj dolazaka u ambulantu bio je 398, najčešće heroinskih ovisnika i to 352 ili 88%. Krajem 2009. godine bila je 31 osoba u metadonskom programu, a 25 osoba uzima Buprenorfin. Ukupan broj korisnika kumulativno od 2001. do 2009. godine je 532, a od toga 390 heroinskih ovisnika.

Tijekom 2009. godine 3 ovisnika su umrli (1 prometna nesreća, 1 dekompenzirana ciroza jetre i 1 slučaj predoziranja), a 5 osoba se nalazilo u zatvoru.

Uspoređujući rad u izvještajnom razdoblju na sva tri „radilišta“ (Pula, Poreč, Rovinj) samo po jednom pokazatelju vidimo da je u Poreču bilo prosječno 3,8 posjeta svakog od 361 korisnika; u Rovinju 8,6 posjeta; a u Puli 7,4 posjeta po osobi u 2008. godini. Potrebno je ponovno planirati nove organizacijske dogovore, kako bi se epidemiološko praćenje u Službi za prevenciju ovisnosti Zavoda za javno zdravstvo IŽ proširilo na cijelu županiju. Osim ujednačavanja doktrine u liječenju ovisnika, omogućilo bi se formiranje Županijskog registra ovisnika, s kojim bi imali točnije podatke o ovisnicima u Istri. Iako smo u Planu za zdravlje u 2008. godini planirali 3 prve aktivnosti u tom smjeru, za uspostavu Županijskog registra, niti jedna nije realizirana.

Metadonski i Buprenorfinski programi – provode se kontinuirano i bez većih poteškoća u skladu s Nacionalnom strategijom i smjernicama. U Puli je

postojao dugogodišnji neriješen problem pronalaska obiteljskog liječnika za osobe koje uzimaju Heptanon, odnosno Buprenorfin. Međutim, krajem 2009. godine pronađen je „model“ po kojem se je taj problem riješio zahvaljujući suradnji ravnateljice Istarskih domova zdravlja, voditeljice Regionalnog ureda HZZO-a te predstavnika Službe za prevenciju ovisnosti Pula. U najvećem broju, liječnici PZZ vrlo korektno obavljaju zahtjevan posao sa ovisnicima te surađuju sa ustanovama za liječenje ovisnika. Međutim, ostaje još i dalje jedan neriješen problem a to je snabdijevanje turista sa njihovom supstitucijskom terapijom. Rješenje se vidi u određivanju liječnika za turiste ili davanja terapije u turističkoj ambulanti.

Tijekom 2008. i 2009. godine proširio se asortiman lijekova za farmakoterapiju ovisnika. Ranije smo imali na raspolaganju jedan lijek, jednog proizvođača, a sada imamo mogućnost pripisivanja četiri lijeka za supstitucijsku terapiju i jedan lijek za održavanje apstinencije.

Adaptacija i opremanje – prostora za rad te kadrovsko ekipiranje Službe za prevenciju ovisnosti tijekom 2008. i 2009. godini provodilo se kontinuirano, ali usporeno. U 2008. godini zamijenjeni su dotrajali prozori PVC stolarijom, ali ne u cijeloj zgradi. Opremljene su ambulante novom opremom, ali samo u prizemlju. Tijekom 2009. godine uređeni su podovi (parketi), ali ne i ostale vrste podova. Zato i danas nema dovoljno uređenog i opremljenog prostora, iako Služba raspolaže dostatnim neuređenim prostorom. Početkom 2008. godine zaposlena je jedna liječnica opće medicine, a krajem 2009. godine prof. psihologije. Na više natječaja za psihijatra nije se javio nitko, tako da je 2009. godine odobrena specijalizacija iz psihijatrije za liječnicu iz Službe. Manjak psihijatra do povratka iz specijalizacije tijekom 2010. godine pokušat će se riješiti zapošljavanjem umirovljenog psihijatra. U 2008. i 2009. godini voditeljica Službe i aktivni djelatnik s ovisnicima bila je na bolovanju.

Manjak kadra (naročito psihijatri) i neuređeni radni prostori otežavaju već ionako težak posao zaposlenih, što dovodi do „bournout“ (izgaranje) zaposlenih. U kolovozu 2008. godine promijenjen je i način naplaćivanja usluga Službe prema HZZO-u (preko računa za svaku osobu) što dodatno otežava rad zaposlenih.

Tijekom 2008. godine nisu bili organizirani stručni sastanci sa medicinskim djelatnicima PZZ, već se suradnja odvijala individualno. U 2009. godini organiziran je simpozij o farmakoterapiji ovisnosti za istarske liječnike PZZ u organizaciji farmaceutske kuće Alkaloid Skoplje.

Tijekom 2008. godine uočena je pojava da se neke udruge (Institut) upliću u stručni rad i počinju obavljati zdravstvene usluge za koje nisu kvalificirani. Često, takva pojava izaziva zbrku među našim korisnicima. Tijekom 2009. godine problem je riješen.

Provedba programa resocijalizacije ovisnika – „UZPIRO-CRO“ Pula u suradnji sa Službom za prevenciju ovisnosti u Puli, organizirala je i platila za sedam liječenih ovisnika tečaj za informatičkog operatera sa upisivanjem istog u radnu knjižicu. Služba je u više navrata upućivala pismeni zahtjev i liječene ovisnike u Zavod za zapošljavanje i Centar za socijalnu skrb Pula, ali se niti jedna osoba nije zaposlila, niti bila upućena na doškovanje od strane ovih institucija. Tako se projekt resocijalizacije, koji je prihvaćen na Vladi Republike Hrvatske preko institucija ne provodi, već samo preko Udruga u skladu sa financijskim mogućnostima.

Tijekom 2008. i 2009. godine pojedini su liječeni ovisnici bili u programu učenja zidnog slikarstva.

U 2009. godini Udruga „UZPIRO-CRO“ omogućila je edukaciju za računalnog operatera za tri liječena ovisnika. Svi su tečaj uspješno završili. Isto tako organiziran je tečaj za stjecanje znanja i vještine za uzgoj i obrezivanje maslina i vinove loze. Za svoj rad su bili i plaćeni (4 ovisnika). Tijekom 2009. godine provodili su se i obrtnički

poslovi uređenja prostora Udruga u Valturi (3 ovisnika) koji su također bili plaćeni za svoj rad.

Projekt resocijalizacije provodi se za tri skupine liječenih ovisnika: skupina onih koji dolaze iz komuna i iz zatvora te skupina onih koji su uspješno liječeni u Službi za prevenciju ovisnosti. U Valturi Udruga „UZPIRO-CRO“ dobila je na korištenje dotrajalu zgradu koju treba urediti i cca 2-3 hektara obradive zemlje. Cjelokupna aktivnost namijenjena je edukaciji i samozapošljavanju liječenih ovisnika.

Provođenje bolničke detoksifikacije – heroinskih ovisnika provodila se u 2008. godini u Općoj bolnici Pula i Specijalnoj psihijatrijskoj bolnici na Rabu. Kako je Odjel detoksikacije Opće bolnice Pula i tijekom 2008. godine bio često zatvoren, najveći broj naših ovisnika bio je na detoksifikaciji na Rabu. Zbog izvanrednog zanimanja, broj ovisnika za Rab se povećao, tako da se sada čeka i po par mjeseci za prijem u bolnicu Rab. U Općoj bolnici Pula na psihijatrijskom odjelu bilo je ukupno 11 osoba; 7 osoba ostalo je 3 tjedna, 4 osobe napustile su bolnicu ranije. U Psihijatrijskoj bolnici Rab bilo je samo iz pulskog centra 26 osoba. Program tamo traje maksimalno 3 mjeseca i vrlo je dobro organiziran i prihvaćen od ovisnika.

Tijekom 2009. godine, prvih 4 mjeseca, kada je bio otvoren Odjel Detox programa u Općoj bolnici Pula bilo je 15 osoba, od toga je 9 osoba završilo detoksifikaciju, a 6 osoba je odustalo. Nakon 10. travnja 2009. godine Odjel je zatvoren, detoksifikacija se provodila na akutnoj ženskoj i muškoj psihijatriji, bilo je 12 osoba (4 zbog psihoza), 8 osoba zbog detoksifikacije, ali niti jedan ovisnik nije završio proces detoxa.

U Psihijatrijskoj bolnici Rab u 2009. godini bile su ukupno 22 osobe sa područja Pule i svi su uspješno završili program detoksifikacije.

U Kliničkoj bolnici Sestre milosrdnice tijekom 2009. godine hospitalizirano je sa istarskog područja 6 ovisnika i svi su završili predviđeni program bolničke detoksifikacije. Primjedba bolničkog osoblja je da su istarski ovisnici jako dobro pripremljeni i motivirani.

4.4 Financijski pokazatelji izvršenja Plana za 2008. i 2009. godinu

PREVENCIJA I LIJEČENJE OVISNOSTI O DROGAMA	plan za 2008.	izvršenje za 2008.	plan za 2009.	izvršenje za 2009.
1. Unapređenje provođenja primarne prevencije	672.800,00	657.371,00	563.600,00	540.755,63
1.1. Projekt "Zajednice koje brinu kao modeli prevencije poremećaja u ponašanju djece i mladih"	150.000,00	150.000,00	153.700,00	132.000,00
1.2. Medijska kampanja "Bježi-Via"	310.000,00	308.910,00	270.000,00	268.855,63
1.3. Programi primarne prevencije za osnovnoškolsku i srednjoškolsku dob, njihove roditelje; profesionalno ojačavanje škola; kvalitetno ispunjeno slobodno vrijeme djece i mladih	45.600,00	31.261,00	30.000,00	30.000,00

1.4. Programi primarne prevencije za djecu predškolske dobi, odgajatelje i roditelje	26.000,00	26.000,00	10.000,00	10.000,00
1.5. Otvoreni telefon	15.000,00	15.000,00	0,00	0,00
1.6. Potpore roditeljstvu, tečajevi	126.200,00	126.200,00	99.900,00	99.900,00
2. Unapređenje provođenja sekundarne prevencije	370.000,00	333.457,00	304.000,00	234.000,00
2.1. Savjetovališni rad (za djecu, mlade, brak i obitelj)	10.000,00	10.000,00	10.000,00	10.000,00
2.2. Programi vršnjačke pomoći; programi prevencije razvoja poremećaja u ponašanju, projekt "Ostavljeni III"	60.000,00	60.000,00	111.000,00	111.000,00
2.3. Županijski obiteljski centar	300.000,00	263.457,00	100.000,00	30.000,00
2.4. Vikend bolnica za adolescente	0,00	0,00	83.000,00	83.000,00
3. Unapređenje službi za liječenje i rehabilitaciju ovisnosti i bolje provođenje programa liječenja	662.000,00	692.000,00	652.400,00	652.400,00
3.1. Služba za prevenciju ovisnosti Zavoda za javno zdravstvo Istarske županije	400.000,00	400.000,00	400.000,00	400.000,00
3.2. Centar za prevenciju i vanbolničko liječenje ovisnosti Poreč	40.000,00	40.000,00	40.000,00	40.000,00
3.3. Programi rehabilitacije, resocijalizacije ovisnika	107.000,00	137.000,00	97.400,00	97.400,00
3.4. Metadonski program liječenja ovisnika	90.000,00	90.000,00	90.000,00	90.000,00
3.5. Suzbijanje alkoholizma; klubovi	25.000,00	25.000,00	25.000,00	25.000,00
UKUPNO (1.+2.+3.) :	1.704.800,00	1.682.828,00	1.520.000,00	1.427.155,63

Izvor financiranja: Proračun Istarske županije

Obrazloženje:

Rashodi za financiranje aktivnosti u prioritetu Prevencija i liječenje ovisnosti i poremećaja u ponašanju djece i mladih u 2008. godini izvršeni su u visini od 99% od ukupno planiranih, a u 2009. godini u visini od 94% od ukupno planiranih. Manje izvršenje iskazano na točkama 1.1. , 1.2. i 1.3. rezultat je racionalizacije rashoda na aktivnostima implementacije Projekta „Zajednice koje brinu kao model prevencije poremećaja u ponašanju djece i mladih“, na promidžbenim aktivnostima Kampanje „Bježi-Via“, te na aktivnostima koordinacije.

Manji utrošak od plana na točki 2.3. za Obiteljski centar Istarske županije postignut je ugovorenom povoljnijom ponudom za uređenje prostora u 2008. godini, dok se u 2009. godini nisu utrošila sredstva planirana za širenje rada Obiteljskog centra i osnivanje ispostava. Više utrošeno od planiranog na poziciji 3.3. odnosi se na financiranje programa Ostavljeni II (nositelj: Udruga Institut) za što su sredstva osigurana na drugoj poziciji Proračuna Istarske županije (poz 467 Unapređenje zdravlja i socijalne sigurnosti – općenito).

4.5. Zaključak

Obzirom na osnovne ciljeve djelovanja Županijskog tima na ovom prioritetu, može se zaključiti da je u osnovi stabiliziran broj registriranih ovisnika, te da se iz godine u godinu povećava ponuda preventivnih programa usmjerenih djeci, mladima i obiteljima, kao i programa resocijalizacije liječenih ovisnika.

Iako postoje pomaci na planu međusektorske suradnje i koordinacije vezano uz prioritet prevencije ovisnosti i poremećaja u ponašanju, potrebno je u slijedećem razdoblju dalje raditi na tome. Također je potrebno raditi na ponudi edukacija za evaluaciju preventivnih programa, za sustavno praćenje i evaluaciju učinaka provedenih aktivnosti, za bolje povezivanje svih savjetovališta i provoditelja programa za roditelje.

5. PROVEDBA ŽUPANIJSKOG PLANA UNAPRJEĐENJA SOCIO-ZDRAVSTVENE ZAŠTITE STARIJIH OSOBA

Na području skrbi o starijim osobama kao jednom od prioriteta Plana za zdravlje građana Istarske županije utvrđena su slijedeća područja i smjerovi na kojima se planiraju intervencije:

- Podizanje standarda u institucionalnoj skrbi
- Poticanje vaninstitucionalnih oblika skrbi
- Uspostavljanje i razvijanje intersektorske koordinacije
- Poticanje volontarijata

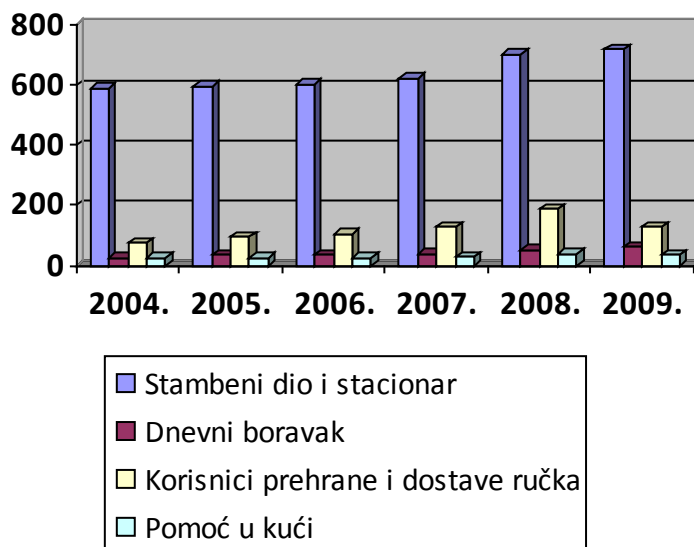
Najznačajnija dostignuća u provedbi Plana u 2008. i 2009.g:

- početak rada Centra za pojačanu skrb za oboljele od Alzheimerove demencije i demencija sa savjetovalištem u Puli
- početak rada Poludnevnog boravaka za starije (Poreč) te pokretanje programa Dnevni boravak i pomoć u kući starijim osobama za područje Pazinštine
- početak rada programa Dislocirani dnevni boravak u Lanišću
- organiziranje skrbi putem socijalnog alarmnog sustava „Halo, niste sami!“

5.1 Podizanje standarda u institucionalnoj skrbi

Postojeći institucionalni kapaciteti se povećavaju posebno od 2005.g. uz kontinuirano podizanje standarda u pogledu kvalitete i raznovrsnosti usluga te većih ulaganja u prostor i opremu.

Ukupan broj korisnika usluga domova za starije i nemoćne osobe u Istarskoj županiji od 2004. do 2009.g.

5.1.1 Domovi za starije i nemoćne osobe kojima je osnivač Istarska županija

Nastavkom procesa decentralizacije od 01. Siječnja 2002.g. s Republike Hrvatske na Istarsku županiju su prenijeta osnivačka prava nad domovima za starije i nemoćne osobe (Dom za starije i nemoćne „Alfredo Štiglić“ Pula, Dom za starije i nemoćne osobe Novigrad, Dom za starije i nemoćne osobe Raša, Dom za starije i nemoćne osobe „Domenico Pergolis“ Rovinj) te su utvrđeni **minimalni financijski standardi** rashoda domova za starije i nemoćne osobe kojima je osnivač Županija.

Minimalni financijski standardi za decentralizirano financiranje domovi za starije i nemoćne osobe u 2008.g. kojima je osnivač Istarska županija osigurani su sukladno odluci Vlade Republike Hrvatske (NN 52/08) te iznose ukupno 34.910.027,00 kuna, a u 2009.g. 36.062.799,66 kuna.

Ustanova	Korisnici stalnog smještaja (stambeni + stacionar)		Korisnici dnevnog centra		Korisnici prehrane i dostave obroka		Korisnici pomoći i njege u kući		Prosječan broj zaposlenih	
	31.07.2008.	31.07.2009.	31.07.2008.	31.07.2009.	31.07.2008.	31.07.2009.	31.07.2008.	31.07.2009.	2008	2009
Dom za starije i nemoćne osobe Novigrad	183	179	0	0	19	17	0	0	62	62
Dom za starije i nemoćne osobe "Alfredo Štiglić" Pula	167	178	25	25	122	70	29	27	73	73
Dom za starije i nemoćne osobe Raša	61	61	12	22	19	15	0	0	27	27
Dom za starije i nemoćne osobe "Domenico Pergolis" Rovinj	170	170	0	0	18	17	0	0	60	64
Ukupno	581	588	37	47	178	119	29	27	222	226

Ustanova	Prihodi - minimalni financijski standard		Prihodi iznad standarda decentralizacije	
	2008.	2009.	2008.	2009.
Dom za starije i nemoćne osobe Novigrad	9.346.906,78	9.718.153,44	85.193,80	87.990,00
Dom za starije i nemoćne osobe "Alfredo Štiglić" Pula	11.970.229,27	11.995.273,80	1.803.395,79	1.656.332,75
Dom za starije i nemoćne osobe Raša	4.076.179,50	4.175.387,96	35.377,80	38.120,00
Dom za starije i nemoćne osobe "Domenico Pergolis" Rovinj	9.516.711,42	10.173.984,46	107.247,80	78.647,86
Ukupno	34.910.026,97	36.062.799,66	2.031.215,19	1.861.090,61

Istarska županija kao i jedinice lokalne samouprave financiraju i programe „iznad standarda decentralizacije“ koji se provode u domovima za starije i nemoćne osobe, a obuhvaćaju veći opseg i broj usluga od minimalnog standarda te uključuju: dnevni centar, pomoć u kući, topli obrok, posudionicu ortopedske opreme, dodatne mjere zdravstvene zaštite, kreativne radionice.

Poseban problem u okviru institucionalne skrbi predstavlja **skrb o korisnicima oboljelim od demencije** (poremećaj pamćenja, teškoće u orijentaciji i donošenju odluka), a jedna polovina svih oboljelih od demencija boluje od Alzheimerove demencije. Obzirom na prognoze, demencija bi mogla postati jedan od najznačajnijih javnozdravstvenih problema današnjice. Na području Republike Hrvatske ne postoje ustanove za organiziranu skrb o oboljelima, te se oni smještavaju u domove za starije i nemoćne osobe, u domove za psihički bolesne te u psihijatrijske bolnice. Prvi iskorak u skrbi za dementne osobe predstavlja **Centar pojačane skrbi za oboljele od Alzheimerove demencije i demencija sa savjetovalištem** u Puli. Nositelj projekta je Dom za starije i nemoćne osobe „Alfredo Štiglić“ Pula, a partneri su Istarska županija, Centar za socijalnu skrb te Udruga za Alzheimerovu bolest Istarske županije. Financijska sredstva osigurala Svjetska banka kroz Program za inovacije i učenje. Centar je započeo s radom početkom 2009.g., mjesečno je na stalnom smještaju boravilo između 11 i 13 korisnika, te 1 do 2 osobe na privremenom smještaju. Tijekom 2009.g. ukupno su na smještaju boravila 22 korisnika.

Od ostalih ustanova koje djelomično smještavaju stariju populaciju, Dom za odrasle osobe Motovun učinio je značajan pomak u pružanju adekvatnih usluga korisnicima jer je tijekom 2009.g. dovršen dnevni boravak te su stvoreni prostorni uvjeti za početak rada ovog poluinstitucionalnog oblika skrbi.

5.1.2 Domovi kojima su osnivači jedinice lokalne samouprave

Zbog sve veće potrebe za institucionalnim smještavanjem u domove s jedne strane, te nemogućnosti da se prošire kapaciteti u Mreži domova socijalne skrbi RH za područje Istarske županije (mada je Istarska županija zatražila u više navrata od nadležnog Ministarstva povećanje kapaciteta u Mreži, ali tom zahtjevu nije bilo udovoljeno), sve veći broj jedinica lokalne samouprave u Istarskoj županiji nastoji ovaj problem riješiti na lokalnom nivou. Uz već postojeće domove u Buzetu (kapaciteta namijenjenog za smještaj 41 korisnika) i Poreču (kapaciteta namijenjenog za smještaj 83 korisnika, a od veljače 2008.g. i Poludnevni boravak za 15 korisnika), u izgradnji je Dom za starije i nemoćne osobe Grada Umaga .

Trend izgradnje domova za starije i nemoćne osobe koji su u vlasništvu jedinica lokalne samouprave ne prati financijska podrška Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi. Naime, i domovi koji dio svojih kapaciteta imaju u Mreži domova socijalne skrbi i djelatnosti socijalne skrbi (Poreč 60 mjesta i Buzet 21 mjesto) nisu sufinancirani od resornog ministarstva. Teret sufinanciranja preuzele su lokalne zajednice (Grad Buzet 50% ekonomske cijene, Grad Poreč 15-50% ekonomske cijene). Izvan ovog sustava sufinanciranja su korisnici s prebivalištem u nekima od okolnih općina, koji su, zbog nemogućnosti smještaja u domove koji su „u Mreži“, prisiljeni plaćati punu ekonomsku cijenu.

5.1.3 Nove inicijative za izgradnju domova za starije i nemoćne osobe

Nove inicijative za izgradnju domova za starije i nemoćne pokrenute su i provode se zajednički sa Istarskom županijom u Gradu Pazinu i Gradu Puli. Oba su projekta u fazi izrade projektne dokumentacije potrebne za realizaciju projekta. Tijekom 2009.g. Talijanska unija je iskazala namjeru za investiranjem u izgradnju jednog doma za starije na području Grada Pule, te je razmatrana mogućnost da se na planiranoj lokaciji izgrade dva doma.

5.2 Poticanje i razvoj vaninstitucionalnih oblika skrbi

Poticanje i razvoj vaninstitucionalnih oblika skrbi ima za cilj razvoj specijaliziranih timova koji će, u suradnji s jedinicama lokalne samouprave i udrugama, provoditi programe usmjerene na podizanje kvalitete života starijih osoba.

Provedeni programi vaninstitucionalnih oblika skrbi o starijim osobama razvijali su se i provodili u skladu s prepoznatim potrebama korisnika, a njihova kvaliteta i broj korisnika bitno je obilježen razinom suradnje uključenih sektora (jedinica lokalne samouprave, struke i udruga građana). Kako je 2009. bila godina ekonomske krize i gospodarske recesije uslijed koje su smanjene mogućnosti većih kapitalnih ulaganja u objekte (ustanove) te će se taj trend najvjerojatnije nastaviti i u 2010.g., posebno je važan razvoj vaninstitucionalnih oblika skrbi koje su za korisnike prihvatljivije, a za zajednicu ekonomičnije.

5.2.1 Pomoć u kući korisnika

Pilot projekt '**Halo, niste sami**' organiziran je u vidu pomoći i podrške osobama starije životne dobi putem dežurnog telefona, a usluge pruža ustanova Dom za starije i nemoćne osobe "Alfredo Štiglic" u Puli. U operativnom centru osigurava se 24 satno

dežurstvo medicinskog stručnog osoblja, a u slučaju krizne situacije kod korisnika, korisnik pritiskom na alarm dojavljuje operativnom centru potrebu za pomoći. Tijekom 2008.g. ukupno je bilo 36 korisnika projekta s područja Grada Pule, te Općina Marčana, Bale i Medulin. U razdoblju od 05. Studenog 2007.g. do 05. Studenog 2008.g. zaprimljena su 2.723 poziva. Od ukupnog broja poziva, 69 je poziva bilo zbog hitnoće (pad, pogoršanje zdravstvenog stanja, pogoršanje duševnog stanja). Tijekom 2009.g. u projekt je bilo uključeno 30 korisnika, a s 31. Prosincom 2009.g. bila su aktivna 22 priključka. U porastu je broj hitnih poziva upućenih Centru jer je tijekom 2009.g. zaprimljeno 86 hitnih poziva, a tijekom 2008.g. bilo je 53 hitnih poziva, što pokazuje i nadalje opravdanost potrebe ovog oblika skrbi. Participacija korisnika u ovom projektu odlukom Istarske županije iznosi 250,00 kn mjesečno, što potencijalni i većina aktualnih korisnika drži preskupim. Ovaj je projekt značajan jer unaprjeđuje vaninstitucionalnu skrb o starijim osobama, posebno skrb o staračkim samačkim domaćinstvima. Na projektu je uspostavljena intersektorska i međuinstitucionalna suradnja.

Program „**Hospicij – kućna skrb**“ provodi se pri Domu za starije i nemoćne osobe – Gerontološkom centru Poreč, a odnosi se na vaninstitucionalnu pomoć starim, nemoćnim, privremeno ili trajno neautonomnim osobama u segmentu kućne skrbi. Godišnje različite oblike pomoći (socijalni izvid i upućivanje na socijalna prava, pomoć u kući, psihološka pomoć i potpora oboljelom i članovima obitelji u njihovim kućama, fizikalna terapija, zdravstvena njega, prijevoz neautonomnih korisnika, besplatna posudba i transport ortopedskih pomagala) primilo je oko 70 teških bolesnika s područja poreštine (Grad Poreč i okolne općine). Program je usmjeren prvenstveno na psihosocijalni aspekt problematike bolesnih i teško umirućih i njihovih obitelji.

Palijativna skrb u Puli organizirana je u okviru Lige protiv raka Pula, a djeluje u okviru volonterske ambulante te organiziranjem kućnih posjeta i posudbom ortopedskih pomagala. U tijeku 2008.g. bilo je organizirano predavanje za liječnike (sudjelovalo 120 liječnika), za medicinske sestre (sudjelovalo 260 medicinskih sestara) te edukacija liječnika i medicinskih sestara (sudjelovalo 25 zdravstvenih djelatnika). U cilju dodatne edukacije bio je organiziran i posjet St. Christophers hospiceu, u kojem su sudjelovali psihoonkolog, onkolog, predstavnici županijske uprave i uprave Grada Pule te voditelji iz Lige. Palijativni tim je tijekom 2008.g. organizirao 101 kućnu posjetu terminalnim bolesnicima, 7 je osoba bilo novih u skrbi, a dvije su osobe u žalovanju. Tijekom 2009.g. broj kućnih posjeta iznosi je 175, a 7 je medicinskih sestara provelo cjelokupnu edukaciju iz palijativne skrbi.

Rezultati ankete provedene među liječnicima obiteljske medicine (30 timova liječnika) pokazali su da je potreba za uslugom **zdravstvene njege u kući bolesnika** u porastu. Također su prepoznati i problemi sustava organizacije i financiranja zdravstvene njege u kući, koji su multidimenzionalni, a odnose se na činjenicu da je postupak od prijedloga do odobravanja prava kompliciran i zahtjevan, da su kriteriji za procjenu potrebe za zdravstvenom njegom nedovoljno definirani, da su potrebe neujednačeno zadovoljene na području Istarske županije te da su financijska sredstva nedostatna.

Program dnevni boravak i pomoć u kući starijim osobama provode Grad Buzet te Grad Pazin. Program uz jedinice lokalne samouprave i Istarsku županiju sufinancira i Ministarstvo branitelja, obitelji i međugeneracijske solidarnosti.

Broj korisnika u Buzetu i Pazinu – Dnevni boravak i pomoć u kući starijim osobama							
R.br.	Opis	Buzet				Pazin	
		2006	2007	2008	2009	2008	2009
1..	Korisnici prehrane i dostave ručka			42	42		
2.	Korisnici njege i pomoći u kući	125	125	125	125	130	130
3.	Prehrana i dostava ručka, njega i pomoć u kući	125	125	167	167	130	130
	Dnevni boravak	7*	7**	10***	10****	20*****	20*****

* ukupno registriran 51 korisnik, dnevni prosjek dolazaka 7 ovisno o rekreaciji

** ukupno registriran 67 korisnik, dnevni prosjek dolazaka 7 ovisno o rekreaciji

*** ukupno registriran 64 korisnik, dnevni prosjek dolazaka 10 ovisno o rekreaciji

**** ukupno registriran 77 korisnik, dnevni prosjek dolazaka 10 ovisno o rekreaciji

*****registrirano 44 korisnika, dnevni prosjek dolazaka 20

Dom za starije i nemoćne osobe Buzet provodi **program skrbi u kući korisnika** koji se odnosi na dostavu toplog obroka, pružanje higijenskih usluga, pranje odjeće, prijevoz korisnika do Doma radi sudjelovanju u aktivnostima, a usluge ovog programa koristilo je prosječno 50-tak korisnika mjesečno. Općina Lanišće pokrenula je program **Dislociranog dnevnog boravka u Lanišću**, koji je obuhvaćao razgovore i druženja te sportsko rekreativne aktivnosti jednom tjedno, te kreativne radionice i aktivnosti jednom mjesečno, a program je koristilo 28 korisnika, žitelja Općine Lanišće. Veliki značaj ovog projekta je u participaciji stariji osoba u socijalnom životu zajednice, što je obzirom na veliko i rijetko naseljeno područje posebno značajno.

Posjete starijim osobama i dobrosusjedska pomoć organizirana je najvećim dijelom od strane nevladinih udruga: Saveza udruga antifašističkih boraca IŽ, Zajednica udruga umirovljenika IŽ, Udruge umirovljenika unutarnjih poslova Istre te Kluba 50+ Veli Vrh.

Radni tim za zdravstvenu njegu u kući bolesnika je svojim aktivnostima vršio koordinaciju službi uključenih u pružanje usluge zdravstvene njege u kući bolesnika za osobe starije dobi. Uz ostale probleme, u organizaciji i financiranju zdravstvene njege u kući dolazi do izražaja kompliciran i zahtjevan postupak od prijedloga do odobravanja prava uz preveliko administriranje, kao i nedovoljno definirani kriteriji za procjenu potrebe za uslugom zdravstvene njege. Po pozivu Udruge poslodavaca u zdravstvu Davorka Maras-Tkačuk održala je 28. studenog 2009. godine u Zagrebu na Savjetovanju „Zdravstveni, ekonomski i organizacijski pristupi djelatnosti zdravstvene njege i rehabilitacije u kući“ prezentaciju modela suradnje oko problematike zdravstvene njege na razini Istarske županije. Istarska županija pozdravljena je kao jedina županija u Republici Hrvatskoj koja je prepoznala problem, aktivno se uključila u sagledavanje cjelokupnog procesa organizacije i financiranja zdravstvene njege, te se dijelom i uključila u sufinanciranje usluge.

	Plan	Izvršenje 01.12. 2006. do 31.12.2007. (13 mjeseci)	Izvršenje 01.05.2008. do 31.12.2008. (8 mjeseci)	Izvršenje 01.04.2009. – 30.11.2009.
Financijska sredstva za usluge	155.000,00	102.877,60	135.504,00	144.368,21
Broj pruženih usluga		3767	6297	5310
Broj korisnika		210	400	335
Broj usluga/broj korisnika		17,9	15,7	15,85
Financijska sredstva po korisniku		489,90	338,80	430,95

5.2.2 Radionice, predavanja, savjetovališta

Učilište za treću životnu dob pri Pučkom otvorenom učilištu Umag organizira informatičke radionice, učenje stranih jezika, psihološke radionice, a u 2008.g. bilo je uključeno oko 150 korisnika.

Sportsko-rekreativne radionice za starije osobe organizira Zdravstveno rekreativni sportski klub Breza, Pula, te je u njihov rad bilo uključeno između 70 i 80 korisnika. Program je proširen i na pomoć nemoćnim osobama te organizaciju različitih radionica (recitatorske, kulinarske, plesne, kostimografske).

Gerontološki centar Poreč organizira medicinsku rekreaciju za starije po mjesnim odborima, a ovaj program za cilj ima smanjenje društvene marginalizacije i socijalnu integraciju starijih osoba. Tijekom 2008. i 2009.g. u ove je aktivnosti bilo uključeno 173 korisnika, a postoji i veliki interes da se program proširi i na ostale mjesne odbore koji imaju prostorne mogućnosti. Ostale aktivnosti koje provodi Gerontološki centar Poreč uključuju savjetovanja i predavanja za starije osobe, denzitometrijska mjerenja te rad s mladima u cilju senzibilizacije za volonterski rad.

Kroz aktivnosti do kvalitetnijeg života naziv je vrlo kompleksnog programa Kluba 50+ Veli Vrh koji ima za cilj organizirano provođenje slobodnog vremena starijih osoba. Aktivnosti uključuju zdravstvene tečajeve, predavanja i radionice, informacije o zdravstvenim i socijalnim pravima, rekreativno medicinsko vježbanje; kreativne radionice, informatičke tečajeve, zabavne programe, druženja, izlete, a koristi je oko 300 članova Kluba.

Klubovi umirovljenika Labin djeluju na pet različitih lokacija, a njihov rad ima za cilj poboljšanje kvalitete življenja starijih i kvalitetno provođenje slobodnog vremena, rekreativno tjelesno vježbanje, organiziranje preventivnih pregleda i zdravstveno prosvjećivanje; kreativne radionice i informatičku edukaciju.

Zaštitom i promicanjem prava umirovljenika i starijih osoba te organiziranjem zdravstvenih predavanja i upoznavanje sa socio-zdravstvenim pravima organizira Sindikat umirovljenika Hrvatske, Županijsko povjerenstvo SUH-a IŽ Pula.

Hrvatska liga protiv reumatizma IŽ Pula djeluje na području **prevencije, ranog otkrivanja i liječenja osteoporoze** (ultrazvučna denzitometrija; edukacija stanovništva; savjetovališta).

Udruga za unaprjeđenje zdravlja i kvalitete života oboljelih od Alzheimerove bolesti i njihovih obitelji organizirala je Savjetovalište s ciljem pružanja informacija o dijagnosticiranju, pružanja informacija o zbrinjavanju oboljelih, pravima, liječenju te pružanja podrške i preveniranja razvoja stresnih situacija. Kroz Savjetovalište je tijekom 2009.g. prošlo preko 150 osoba, a značajna je i senzibilizacija javnosti za probleme ove specifične kategorije bolesnika i njihovih obitelji.

5.3 Poticanje volontarijata i intersektorske koordinacije

Razvoj kvalitetnije ponude programa i usluga za starije osobe odvijao se putem medijskih kampanja, koordinativnih sastanaka i drugih oblika savjetodavno-informativnog rada.

5.3.1 Aktivnosti

Tijekom 2008.g. odvijalo se više značajnih aktivnosti na području istraživanja potreba starijih osoba. Društvo psihologa Istre u suradnji s Istarskom županijom i Sveučilištem Jurja Dobrile u Puli promoviralo je knjigu N. Ambrosi-Randić i M. Plavšić **„Uspješno starenje“**. Knjiga predstavlja drugi dio projekta „Strategije uspješnog starenja“, koji se odnosi na ispitivanje specifičnih strategija koje starije osobe primjenjuju pri postizanju ciljeva. Prvi dio, organiziran kao ciklus radionica namijenjenih starijim osobama odvijao se tijekom 2006. i 2007.g.

Zavod za javno zdravstvo IŽ pokrenuo je projekt pod nazivom **„Slika starenja u Istarskoj županiji“**. Slika bi sadržavala podatke o stanovništvu, podatke o dostupnosti usluga socijalne i zdravstvene zaštite te socioekonomski portret starijeg stanovništva. Tijekom 2009.g. formiran je multidisciplinarni tim stručnjaka u području skrbi o starijima te je dogovorena podjela poslova oko izrade.

Stručni članci koji se odnose na skrb o starijim osobama prezentirani su na godišnjoj konferenciji **Društva socijalnih radnika u Puli**.

Dostignuća u provedbi programa skrbi za starije osobe u Istarskoj županiji prezentirana su na okruglom stolu koji je u srpnju 2008.g. održan u Labinu. Okruglom stolu prisustvovali su predstavnici jedinica lokalne samouprave, struke, ustanova i organizacija građana.

Povodom 01. Listopada, Međunarodnog dana starijih osoba u Buzetu je 2008.g. održan **stručni skup: „Primjeri dobre prakse – Dnevni boravak i pomoć u kući starijim osobama“** na kojem su sudjelovali predstavnici jedinica lokalne samouprave, struke, ustanova i organizacija građana.

Dana 19. Lipnja 2008.g. u Puli je prezentiran projekt **„Smještaj u dom za starije i nemoćne osobe – procjena opravdanosti zahtjeva, kriteriji za prioritetni smještaj i alternativne mogućnosti – I. faza“** koje je izradila interdisciplinarna radna grupa profesionalaca koja direktno radi na tim poslovima. Prezentaciji se odazvalo 24 sudionika iz socijalnih i zdravstvenih ustanova, lokalne samouprave, civilnog društva i udruga umirovljenika. Tijekom 2009.g. provedeno je testiranje kriterija na uzorku od 30 osoba koje nisu iskazivale potrebu za smještajem niti nekom drugom uslugom iz sustava socijalne skrbi, kako bi se testirala osjetljivost upitnika (kriterija) i poboljšao sam upitnik. Dobivene su statistički značajne razlike u odnosu na prethodno testirane skupine, pa je kriterije još potrebno testirati na različitim skupinama osoba starije dobi kako bi se ispitala osjetljivost.

U prosincu 2008.g. u organizaciji Zavoda za javno zdravstvo IŽ organiziran je **Gerontološki sastanak** s ciljem informiranja, motiviranja i suradnje subjekata skrbi o starijima na području Istarske županije. Gerontološkom sastanku odazvali su se suradnici i partneri koji uz županijsku i lokalnu samoupravu, ustanove socijalne skrbi i zdravstvene ustanove te civilno društvo provode programe skrbi za starije.

Prezentacija Plana za zdravlje građana Istarske županije – socio-zdravstvene zaštite starijih osoba održana je u organizaciji Grada Pule 01. listopada 2009.g. povodom Međunarodnog dana starijih osoba.

Istarska županija i Grad Poreč bili su domaćini **14. Jesenskog poslovnog sastanka Hrvatske mreže zdravih gradova** u Poreču, od 15 do 17. Listopada 2009.g., a centralna tema Poslovnog sastanka bila je skrb o starijima u gradovima i županijama Hrvatske. Na sastanku su rezimirana postignuća, izazovi i barijere u skrbi o starijima, a sastavni dio programa bio je i prikaz lokalnih, istarskih i porečkih modela dobre prakse. Sastanak je okupio 70-tak predstavnika zdravih gradova i zdravih županija, te stručnjaka u skrbi o starijim osobama. Istarski modeli dobre prakse u skrbi za starije osobe pokazali su da Istarska županija kontinuirano od 2005.g. radi na programima unaprjeđenja kvalitete života starijih, a u tom su razdoblju povećani kapaciteti institucionalne skrbi za starije, razvijeni su brojni oblici vaninstitucionalne skrbi te su stariji prepoznati kao potencijal zajednice. Kao izazovi u 2009.g. prepoznati su dostupnost (prostorna, financijska, sukladna potrebama) i odgovornost (nadležnost) – horizontalna i vertikalna.

Zavod za javno zdravstvo IŽ – **Centar za gerontologiju**, kontinuirano vrši monitoring i evaluaciju zdravstvenih potreba, funkcionalne onesposobljenosti i usluga za starije osobe u Istarskoj županiji te predlaže odgovarajuće zdravstvene mjere.

Aktivnosti koje su se odvijale na području **intersektorske koordinacije** u području skrbi o starijim osobama pokazuju potrebu za jačanjem komunikacijskih kanala među subjektima skrbi kao i nedovoljnu spremnost da se dijele resursi.

5.3.2 Volontarijat

Udruga Suncokret Pula organizirala je **edukacijske radionice radi stjecanja znanja i vještina volontera za rad sa starijim osobama u institucijama i izvan njih**. U 2008.g. 33 volontera steklo je znanja iz metoda rada u malim grupama te praktične vještine u području likovno-oblikovnih radionica. U 2009.g. bilo je 7 polaznika seminara, a bila su uključena 3 ustanove socijalne skrbi. Zbog malog broja polaznika edukacija će se nastaviti i tijekom 2010.g.

Sindikata umirovljenika Hrvatske – Podružnica Pula organizirao je u 2008.g. **tečaj pomoći u kući** na kojem je educirana 31 osoba. Volonteri SUH-a redovito posjećuju 46 starijih osoba. Tijekom 2009.g. programom je pružena ukupno 6.301 usluga, a izvršeno je 3.389 kućnih obilaska. Tijekom godine 30 volonterki pružalo je pomoć za 44 starije osobe, a pomoć se sastojala u nabavci lijekova, liječničkih uputnica, hrane, odjevnih predmeta, plaćanja računa i slično. Također, održano je jedanaest predavanja iz područja zdravstva, na kojima je bilo 260 slušatelja.

Program **senzibilizacije, edukacije i koordinacije volontera za skrb o starijim osobama** tijekom 2008.g. provodio je Dom za starije i nemoćne osobe Buzet, a uključeno je oko 20 volontera.

Tečajeve za volontere dobrosusjedske pomoći, uz ostale svoje aktivnosti, organizira Klub 50+ Pula.

Edukaciju liječnika i nemedicinskih volontera za pružanje palijativne skrbi organizira Liga protiv raka Pula. Edukaciju za pružanje palijativne skrbi prošlo je 10 volontera koji pružaju pomoć bolesnicima i njihovim obiteljima u terapiji boli i drugim simptomima u terminalnoj fazi bolesti.

Klub umirovljenika „Uljanik“ Pula pružao je **tehničku stručnu pomoć umirovljenicima** kluba na području Istarske županije, koja je bila usmjerena na zdravstvenu i financijsku pomoć te na pružanje pravnih savjeta.

Udruga umirovljenika unutarnjih poslova Istre, Savez udruga antifašističkih boraca i antifašista Istarske županije te Zajednica udruga umirovljenika Istarske županije djeluju u cilju socio-zdravstvene zaštite i unaprjeđenja kvalitete života starijih osoba, brinu o socijalnim i zdravstvenim pitanjima članova udruga, informiraju svoje članove te organiziraju zajedničke susrete i druženja.

5.3.3 Ostalo

Svi subjekti koji sudjeluju u skrbi za starije osobe **sudjelovali su u obilježavanju 20. godišnjice Zdravih gradova tijekom mjeseca posvećenog 'Zdravlju starijih'**.

5.4 Financijski pokazatelji izvršenja Plana za 2008. i 2009. godinu

SOCIO-ZDRAVSTVENA ZAŠTITA STARIJIH OSOBA	plan za 2008.	izvršenje za 2008.	plan za 2009.	izvršenje za 2009.
1. Institucionalna skrb	1.477.000,00	621.723,00	2.000.000,00	884.379,00
1.1 Domovi za starije i nemoćne osobe u vlasništvu IŽ - Iznad financijskog standarda decen. (povećanje broja i vrsta usluga u institucionalnoj skrbi, dodatna ulaganja u prostor i opremu, dodatne mjere zdravstvene zaštite)	170.000,00	173.143,00	399.640,00	391.630,00
1.2. Sufinanciranje izgradnje novih domova za starije osobe u vlasništvu gradova (Pazin, Pula)	1.000.000,00	136.000,00	1.350.000,00	247.107,00
1.3. Domovi za psihički bolesne odrasle osobe (dodatne mjere zdravstvene zaštite, oprema)	307.000,00	312.580,00	208.240,00	203.522,00
1.4. Dodatne mjere zdravstvene zaštite u domovima Buzet i Poreč	0,00	0,00	42.120,00	42.120,00
2. Vaninstitucionalna skrb	1.172.652,00	1.407.749,00	1.500.000,00	1.445.312,00
2.1.Pomoć i njega u kući korisnika (svakodnevne aktivnosti, zdravstvena njega, palijativna skrb, telefonski kontakti, dnevni boravci povezani s programom pomoći i njege u kući)	469.652,00	745.505,00	863.000,00	842.829,00
2.2. Posjete starijim osobama u kući i dobrosusjedska pomoć	26.000,00	26.000,00	7.000,00	7.000,00
2.3. Radionice, predavanja, savjetovališta i slične usluge namijenjene starijim osobama	37.000,00	37.000,00	30.000,00	30.000,00
2.4. Novčane pomoći (Fond solidarnosti, učesnici NOR-a, civilni invalidi II. svjetskog rata)	640.000,00	599.244,00	600.000,00	565.483,00

3. Intersektorska koordinacija i volontarijat	243.580,00	238.580,00	220.000,00	209.303,00
3.1. Epidemiološka praćenja i istraživanja specifičnih strategija vezanih uz starenje	40.000,00	40.000,00	40.000,00	40.000,00
3.2. Jačanje kapaciteta lokalne zajednice za skrb o starijim osobama	203.580,00	198.580,00	180.000,00	169.303,00
UKUPNO (1.+2.+3):	2.893.232,00	2.268.052,00	3.720.000,00	2.538.994,00

Izvor financiranja: Proračun Istarske županije

Rashodi za financiranje aktivnosti u prioritetu Unaprjeđenje socio-zdravstvene zaštite starijih osoba u 2008. godini izvršeni su u visini od 78% od ukupno planiranih, a u 2009. godini u visini od 68% od ukupno planiranih. Manje izvršenje iskazano na točki 1.2. odnosi se na manje utrošeno za projektnu dokumentaciju za izgradnju novih domova. Izvršenje iznad plana iskazano na točki 2.1. u 2008. godini odnosi se na sufinanciranje programa Pomoći i njege u kući i dnevnog boravka u Pazinu, dok su na istoj točki u 2009. godini realizirani manji rashodi na projektu palijativne skrbi. Novčane pomoći pod točkom 2.4. isplaćene su u manjem iznosu od planiranog zbog smanjenog broja korisnika.

6 PROVEDBA ŽUPANIJSKOG PLANA ZAŠTITE IZVORIŠTA VODE ZA PIĆE

Uvod

U sklopu Plana za zdravlje Istarske županije za prioritet voda u timu za implementaciju plana zaduženi su Aleksandar Stojanović, dr.med., spec.epidem., voditelj Službe za zdravstvenu ekologiju u Zavodu za javno zdravstvo Istarske županije i Ljiljana Dravec, dipl.ing.kem.teh., voditeljica Odsjeka za zaštitu prirode i okoliša, Upravnog odjela za održivi razvoj u Istarskoj županiji.

Aktivnosti u prioritetu "VODA" su kompleksnog karaktera i zahtijevaju dugoročna planiranja jer se radi uglavnom o kapitalnim investicijama koja povezuju tvrtke i uprave u državnom vlasništvu i javna poduzeća u vlasništvu lokalne uprave i samouprave posebno u dijelu financiranja.

Radi kvalitetnijeg planiranja ali i kasnijeg praćenja provedbe planiranih aktivnosti tijekom 2006. godine formirane su radne grupe koje se bave:

1. Unapređenjem sustava i sigurnosti vodoopskrbe,
2. Unapređenjem sustava zbrinjavanja krutog i tekućeg otpada i
3. Obrazovanjem i edukacijom u domeni zaštite voda.

Grupe čine odgovorni djelatnici javnih tvrtki koje se bave vodoopskrbom, zbrinjavanjem krutog i tekućeg otpada te obrazovanjem i edukacijom.

Nažalost, radi redovnih obveza članova tima ali i članova radnih grupa, rad radnih grupa nije u potpunosti zaživio. Najviše rezultata i najviše održanih sastanaka polučila je radna grupa koja se bavila zbrinjavanjem krutog i tekućeg otpada i to posebno u dijelu koji se odnosi na zbrinjavanje krutog otpada. Problematika zbrinjavanja krutog otpada jedna je od prioritetnih aktivnosti na nacionalnoj i na područnoj razini a obveze su jasno propisane kroz zakonsku regulativu.

Planovi, projektne mjere i aktivnosti unutar grupe mjera za dvogodišnje razdoblje (2008. i 2009. godina) usklađeni su s planovima i važećim dokumentima samih izvoditelja aktivnosti. Bazi dokument na kojem temelje gotovo sve aktivnosti je Odluka o zonama sanitarne zaštite izvorišta vode za piće na području Istarske županije, usvojena na Skupštini Istarske županije u kolovozu 2005. godine (Sl. novine IŽ 12/05).

Aktivnosti su grupirane u četiri grupe i to:

1. Provođenje administrativnih mjera zaštite vodnih resursa i podizanje ekološke svijesti o očuvanju okoliša;
2. Unapređenje gospodarenja krutim otpadnim tvarima;
3. Unapređenje sustava javne odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda;
4. Podizanje kvalitete vodoopskrbnog sustava.

Predmetno dvogodišnje izvješće izrađeno je na temelju dokumentacije Istarske županije, Zavoda za javno zdravstvo te Hrvatskih voda, vodovoda, komunalnih tvrtki i tvrtke IVS - Istarski vodozaštitni sustav iz Buzeta a na temelju planiranih mjera i aktivnosti za 2008. i 2009. godinu. Financijsko izvješće odnosi se isključivo na

sredstva koja su osigurana za provedbu aktivnosti iz proračuna Istarske županije za 2008. i 2009. godinu.

6.1 Provođenje administrativnih mjera zaštite vodnih resursa i podizanje ekološke svijesti građana

---

Tijekom 2008. godine pravni subjekti koji koriste izvorište za vodoopskrbu (Istarski vodovod Buzet, Vodovod Pula i Vodovod Labin) izradili su **programe mjera zaštite I zone sanitarne zaštite**. Istarski vodovod je izradio programe mjera za izvorišta Sv. Ivan, Gradole i Bulaž, Vodovod Pula za izvorište Rakonek a Vodovod Labin za izvorišta: Plomin, Fonte Gaja, Kokoti i Kožljak.

Prijedlog Programa mjera zaštite IB, II, III i IV zone svih izvorišta koja se koriste ili se planiraju koristiti za vodoopskrbu, sukladno odredbama članka 43. Odluke o zonama sanitarne zaštite izvorišta vode za piće u Istarskoj županiji (Sl. novine IŽ 12/05), trebalo je izraditi trgovačko društvo IVS-Istarski vodozaštitni sustav d.o.o. iz Buzeta u suradnji s Hrvatskim vodama i nadležnim upravnim tijelima Istarske županije u roku od 24 mjeseca od dana stupanja na snagu Odluke, što znači do 20. kolovoza 2007. godine.

Prijedlog programa nije izrađen jer se pokazalo da je učinkovitije ukoliko se prije izvrši novelacija II zona sanitarne zaštite izvorišta. Osim toga tvrtka odgovorna za navedenu aktivnost nije imala osigurana financijska sredstva. Zbog navedenog je tvrtka, tijekom 2009. godine, izradila **nacrt tender dokumentacije**, kao temelj za pokretanje postupka javne nabave koja se planira provesti tijekom 2010. godine. temeljem nacrta tendera procijenjena vrijednost za izradu Programa je 800.000,00 kn. Prema nadležnoj tvrtki financijska sredstva bi se morala osigurati u jednakim iznosima (po 1/3) u proračunima Istarske županije, Hrvatskih voda i trgovačkog društva IVS-Istarski vodozaštitni sustav d.o.o. iz Buzeta.

Sukladno obvezi koja proizlazi iz odredbe članka 45. Odluke o zonama sanitarne zaštite izvorišta pitke vode u IŽ, tijekom 2009. godine su Hrvatske vode provele hidrogeološka istraživanja za novelaciju II. zone sanitarne zaštite izvorišta Gradole i Sv. Ivan. Elaborat „**Hidrogeološka istraživanja za novelaciju II zone sanitarne zaštite izvorišta Sv. Ivan i Gradole**“ izrađen je u svibnju 2009. godine.

Rezultati istraživanja ukazali su da je potrebno značajno izmijeniti II zone za izvorište Sv Ivan. Zbog toga su granice II zone usuglašene s predstavnicima JLS na čijem je području došlo do izmjene (Grad Buzet). Za izvorište Gradole granice su se neznatno izmijenile pa nije bilo potrebno dodatno usklađivanje s predstavnicima JLS.

Novelirane granice će se izmijeniti u prostorno planskoj dokumentaciji te u Odluci o zonama sanitarne zaštite izvorišta vode za piće u Istarskoj županiji (Sl. novine IŽ 12/05) nakon što se provedu istraživanja i na izvorištima Bužini i Gabrijeti te akumulaciji Butoniga, čime bi se izvršile izmjene za izvorišta u slivu rijeke Mirne.

Tijekom 2008. i 2009. godine kontinuirano su se provodili **programi praćenja kakvoće sirovih voda izvorišta vode za piće** u županiji koji su financirani iz proračuna Istarske županije i proračuna Hrvatskih voda. Programi su definirani na način da se međusobno nadopunjuju kako bi se dobilo što više pokazatelja o kakvoći voda. Provedba oba programa je ugovorno povjerena Zavodu za javno zdravstvo Istarske županije koji, putem Službe zdravstvene ekologije, Odjela za zaštitu i

unapređenje okoliša, provodi uzorkovanja, analize te izrađuje godišnje izvješće. Godišnjim izvješćem, koje usvaja predstavničko tijelo županije (Poglavarstvo IŽ / danas Župan IŽ), prikazuje se statistička obrada rezultata dobivenih putem provedbe oba programa.

Programom su obuhvaćene prirodne, ne prerađene vode, koje se koriste za javnu vodoopskrbu. Izuzetak čini nekoliko bunara na pulskom području na kojima nije moguće uzorkovati sirovu vodu, a da se ne dovede u opasnost sigurnost vodoopskrbe.

Tijekom 2008. i 2009. godine **pratila se kakvoća voda na izvorima**: Sv. Ivan, Gradole, Bulaž, Rakonek, F. Gaja, Kokoti, Plomin, Kožljak, Mutvica, bunarima: Ševe, Šišan, Jadreški, Tivoli, Campanož, Peroj, Škatari, Karpi, Rizzi i Lokvere i akumulaciji Butoniga na tri dubine (0,5 m pod površinom, mjesto usisa za vodoopskrbu i pridneni sloj-1m od dna).

Ocjena kakvoće voda, u smislu opće ekološke funkcije vode, temelji na statističkoj obradi rezultata ispitivanja sukladno Uredbi o klasifikaciji voda (NN br. 77/98, 137/08) i Uredbi o opasnim tvarima u vodama (NN br. 137/08) te Pravilniku o zdravstvenoj ispravnosti vode za piće (NN br. 47/08).

Obje Uredbe odnose se na zaštitu voda od onečišćenja u prirodi dok se Pravilnik odnosi na korištenje voda za specifičnu namjenu, u ovom slučaju za vodu za piće.

Zone prihranjivanja izvorišta i bunara u kršu su vrlo osjetljive prema vanjskom onečišćenju što ima učinak visoku ranjivost podzemnih voda. Najveća onečišćenja dolaze preko otpadnih voda te putem procjednih voda neuređenih odlagališta otpada slijedom čega se godinama provlači u zaključku apel prema jedinicama lokalne samouprave, tvrtki IVS-Istarski vodozaštitni sustav i Hrvatskim vodama te komunalnim tvrtkama da ubrzaju građenje sustava javne odvodnje s uređajima za pročišćavanje kao krajnjim objektima te provedu sanaciju legalnih i "ilegalnih" neuvjetnih odlagališta.

Prema Državnom planu za zaštitu voda (NN br. 8/99) sve podzemne vode koje su namijenjene za vodoopskrbu spadaju u I kategoriju, dok je akumulacija Butoniga svrstana u II kategoriju. Državnim planom definirana je planska kakvoća dok se godišnjom statističkom obradom svih analiza definira vrsta vode. Poželjno je da vrste, određene klasifikacijom na temelju ispitivanja, odgovaraju planiranoj kategoriji voda što na primjeru podzemnih voda Istre baš i nije tako.

Uzroci odstupanja vrste u odnosu na plansku kategoriju su dvojaki i to zbog specifičnih geoloških i hidrogeoloških uvjeta i antropogenog utjecaja i onečišćenja.

Analizom rezultata ispitivanja voda izvora, bunara i akumulacije Butoniga ukazuje se na odstupanja vrsta vode u odnosu na kategorizaciju.

Opće značajke izvora je njihova bujičnost i pojava velikih mutnoća zbog prodora suspendiranog mulja i površinskih voda u podzemne vodonosnike za vrijeme kišnih perioda. Povećani sadržaj suspendiranog materijala znači i povećano onečišćenje tvarima koje imaju sklonost vezivanja na suspendiranu tvar (bakteriološko onečišćenje, sadržaj željeza, u manjoj mjeri mangana i ugljikovodici mineralnog porijekla). Najveće amplitude pokazuju izvori na desnoj obali rijeke Raše, zatim izvori u slivu rijeke Mirne – Sv. Ivan, Bulaž i Gradole dok je pojava mutnoće manja za izvorišta na lijevoj obali rijeke Raše i najmanja za izvore na Ćićariji.

Na izvorima se nastavlja nepovoljan trend porasta hranjivih tvari (spojevi dušika i fosfora), koje se ne mogu ukloniti sadašnjim stanjem prerade vode. Danas

vodoopskrba nije tim trendom porasta hranjivih tvari ugrožena, ali ukazuje na nužnost pojačanih mjera zaštite.

Sadašnji stupanj prerade vode na izvorima Sv. Ivan, Gradole i Rakonek (taloženje, filtriranje i dezinfekcija) uspješno uklanja onečišćenje i omogućava da je u javnom vodoopskrbnom sustavu zdravstveno ispravna voda za piće. Na izvorima gdje nema pojava velikih mutnoća, kao što su izvori Kokoti, Fonte Gaja, Mutvica, Plomin i Kožljak, primjenjuje se samo postupak dezinfekcije. Naravno, pojava poplava, kao što je to bilo u dolini rijeke Raše krajem 2008. i početkom 2009. godine, dovela je do pojava jačih замуćenja i nužnost uvođenja dodatnih mjera kako bi se osigurala zdravstveno ispravna voda.

Vode bunara na širem području Pule su tipične podzemne vode sa osobito izraženom mineralizacijom i većim udjelom nekarbonatne tvrdoće. Bez obzira na navedeno, te vode po svojim osnovnim hidrokemijskim obilježjima odgovaraju zahtjevima vode za piće.

I na ovim prirodnim resursima nastavlja se trend porasta hranjivih tvari, posebno nitrata. Gotovo svi bunari su isključeni iz vodoopskrbe zbog nitrata koji prelaze granične vrijednosti propisane za vodu za piće jer se, za sada, koristi u postupku prerade isključivo dezinfekcija.

Akumulacija Butoniga je termički stratificirana, što znači da prirodno dolazi do raslojavanja vode što ima za posljedicu različite fizikalno-kemijske osobine vode i različite procese po stupcu vode. Ljetni mjeseci su karakteristični po naglom padu otopljenog kisika prema dnu akumulacije gdje se pojavljuje i anoksija. U takvim uvjetima dolazi do pojave povećanih koncentracija amonijaka, spojeva željeza i mangana te sumporovodika. Također je zabilježen i trend porasta fosfora koji je vrlo važan faktor u eutrofikaciji akumulacije. Obzirom da je u ljetnim mjesecima mjesto usisa više u pridnenim slojevima dolazi do crpljenja vode lošije kvalitete što zahtjeva tehnološki zahtjevniju obradu do standarda za pitku vodu.

U cilju što manjih tehničko tehnoloških zahvata na vodama koje se koriste za piće potrebno je hitno provesti njihovu integralnu zaštitu.

Uspostavom **komunalnih standarda** na razinu propisanih za očekivati je, ako ne i poboljšanje kakvoće voda, a onda barem stagnacija degradacije kakvoće.

Iako se u gotovo svim programima praćenja stavlja naglasak na kvalitetu, za očekivati je da se u **narednom periodu naglasi problem raspoloživih količina**. Slijedom navedenoga, za istaknuti je da će svaka rezerva bilo izvorske, bunarske ili površinske vode biti dragocjena. Stoga "Vode će biti onoliko koliko bude učinkovita zaštita i racionalno i mudro gospodarenje vodama".

U domeni **podizanja ekološke svijesti u očuvanju okoliša** nevladina udruga PUT iz Labina je tijekom 2008. godine, uz podršku Istarske županije i Nacionalne zaklade za razvoj civilnog društva izradila i promovirala priručnik VODA TO JE ČOVJEK. Priručnik je namijenjen sedmim razredima osnovnih škola. Udžbenik je promoviran u osnovnim školama Istarske županije i polučio je značajan interes.

Osim toga, kontinuirano su se provodile aktivnosti **edukacije djece, mladeži i stanovništva** glede **gospodarenja otpadom** posebno u dijelu odvojenog prikupljanja korisnog i opasnog otpada iz komunalnog otpada u cilju realizacije zacrtanih količina ali i prekoračenja koja su planirana Planom gospodarenja otpadom na području IŽ do 2015. godine.

Povećanjem **odvojeno prikupljenih korisnih dijelova otpada i opasnog otpada iz komunalnog otpada** smanjuju se troškovi zbrinjavanja ostatnog dijela otpada kao i njegova štetnost a korištenjem korisnih dijelova otpada kao sekundarnu sirovinu smanjuje se korištenje prirodnih resursa čime se značajno doprinosi zaštiti okoliša. U tom djelu, ali i u domeni cjelovite okolišne problematike značajnu ulogu iz miljea nevladinog sektora ima Udruga Zelena Istra – Istria Verde. Kroz svoje aktivno

djelovanje udruga predstavlja značajan subjekt civilnog društva kao korektor javnoj upravi.

6.2 Unapređenje gospodarenja krutim otpadnim tvarima

Tijekom 2008. i 2009. godine za sva **legalna odlagališta je izrađena projektna dokumentacija sanacije i rekonstrukcije u reciklažna dvorišta i transfer stanice**, sukladno Integralnom sustavu gospodarenja otpadom na području IŽ koji je usvojen kroz prostorno plansku dokumentaciju i Plan gospodarenja otpadom Istarske županije do 2015. godine (Sl novine IŽ br. 14/08).

Obzirom da postojeći sustav gospodarenja otpadom mora funkcionirati do uspostave novog integralnog sustava, JLS su, putem komunalnih tvrtki, pristupile **sanaciji postojećih ne uvjetnih odlagališta i izgradnji novih polja** u cilju osiguranja volumena za zbrinjavanje ostatnog dijela komunalnog otpada. Tako se u 2008. godini ostatni komunalni otpad zbrinjavao na novoizgrađenim poljima sa područja Bujštine, Rovinja i Buzeta. Naime, novo polja izgrađena su u skladu sa uvjetima za sanitarna odlagališta na području Donji Picudo u Umagu, Lokva vidoto u Rovinju i Griža u Buzetu. Ostala komunalna poduzeća su učinili značajne pomake glede poboljšanja uvjeta gospodarenja otpadom posebno u dijelu koji se odnosi na sanaciju postojećih odlagališta – Košambra – Usluga Poreč, Kaštjun – Herculanea Pula, Cere – 1. maj Labin. Proces sanacije se kontinuirano nastavlja (Kaštjun – Herculanea Pula, Cere – 1. maj Labin, Košambra – Usluga Poreč).

Tijekom 2009. godine izgrađeno je i novo polje na odlagalištu Košambra.

Unaprijeđen je i sustav vaganja otpada tako da su na području Istre od 7 odlagališta vage instalirane na 5 (Kaštjun, Lokva vidoto, Košambra, Donji Picudo, Griža).

Tijekom 2008. godine ukupno je zbrinuto 108.982,17 tona komunalnog otpada, od čega je 98% trajno odloženo na 7 odlagališta što iznosi ukupno 106.868,14 tona a 2% ili 2.114,03 tone je odvojeno prikupljeno i zbrinuto putem ovlaštenih sakupljača.

Trend povećanja **odvojeno prikupljenog korisnog otpada** iz komunalnog otpada nastavlja se i tijekom 2009. godine. Jedinice lokalne samouprave uvode eko otoke koji su opremljeni posebnim kontejnerima za staklo, papir i karton te plastiku. Tako je na području županije, do kraja 2009. godine, postavljeno ukupno 281 eko otoka sa ukupno 391 kontejnerom za prikupljanje ambalažnog stakla, 417 kontejnera za PET/MET ambalažu i 610 kontejnera za papir. Postavljeno je ukupno 118 komposter za zbrinjavanje biorazgradivog otpada. Komposteru su podijeljeni domaćinstvima s okućnicama za proizvodnju humusa i korištenja istog za vlastite potrebe. Osim toga, otvaraju se i reciklažna dvorišta u koja mogu građani donijeti osim korisnih dijelova otpada i opasan otpad na području županije otvoreno je 10 reciklažnih dvorišta. Odvojeno prikupljen otpad iz eko otoka i reciklažnih dvorišta zbrinjava se putem ovlaštenih institucija i u konačnosti odvozi do oporabitelja.

JLS kontinuirano provode **sanaciju „ilegalnih odlagališta“**. Sanirano je i više od 50% ilegalnih odlagališta evidentiranih elaboratom iz rujna 2006. godine, ali nažalost svakodnevno smo svjedoci nastanka novih što ukazuje na potrebu revizije odnosno izrade nove snimke stanja. Nažalost, JLS nisu iskoristile elaborat koji im je dostavljen da uz detaljan troškovnik ishoduju sufinanciranje iz Fonda za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost.

Kroz **projekt „Underground Istria“**, financiran u visini od 85% iz sredstava EU programa CBC PHARE 2006, očišćeno je 9 speleo objekata koje, obzirom da je Istra krška županija, ubrajamo u II zonu sanitarne zaštite izvorišta vode za piće. Vrijednost projekta iznosila je 136.936 €

Potrebno je naglasiti da se sanacije ilegalnih odlagališta značajno intenziviraju tijekom proljetnih mjeseci, posebno za vrijeme trajanja akcije NEKA MOJA ISTRABLISTA.

Nažalost, zbog slabe ekološke osviještenosti stanovništva ili slabo raspoređene organizirane usluge zbrinjavanja raznih vrsta otpada ili zbog nedovoljnog inspekcijskog nadzora, svakodnevno nastaju nova „ilegalna odlagališta“.

Tijekom 2008. godine od projektne dokumentacije za **Županijski centar za gospodarenje otpadom „Kaštjun“** izrađena je Studija utjecaja na okoliš te je provedena procjena utjecaja na okoliš.

U postupku procjene, tijekom javnog uvida i održanih javnih rasprava zaprimljen je veliki broj primjedbi koje se sve mogu sažeti – lokalno stanovništvo ne želi u svojoj neposrednoj blizini ŽCGO „Kaštjun“ s obrazloženjem da će planirana lokacija učiniti veliku štetu na razvoj turizma.

Nakon provedenog cjelovitog postupka procjene, MZOPUG je donijelo Rješenje kojim odobrava planirani zahvat izgradnje ŽCGO Kaštjun uz propisane mjere zaštite.

Obzirom da je ŽCGO Kaštjun uključen u Program IPA za RH, do kraja 2008. godine izrađen je nacrt IPA aplikacije koji je dat na ocjenu revidentima Europske komisije.

Tijekom 2009. godine izvršene su izmjene i dopune IPA aplikacije na temelju primjedbi stručnih revidenata Europske komisije te je izrađena slijedeća projektno planska dokumentacija: Geodetska podloga za centar i pristupnu prometnicu, Elaborat energane za pridobivanje električne energije iz deponijskog plina, Arhitektonski elaborat za građevine na centru i Idejni projekt za lokacijsku dozvolu.

Osim toga potpisan je bilateralni sporazum o sufinanciranju projekta (travanj 2009., između Vlade RH i Europske komisije), u proceduri je izdavanje lokacijske dozvole od strane Ministarstva zaštite okoliša, prostornog uređenja i graditeljstva, proveden je javni uvid za elaborat izgradnje centra sukladno proceduri Europske banke za obnovu i razvoj (EBRD-a), u trajanju od 120 dana te se priprema ili je u postupku odobravanja od strane Delegacije EK natječajna dokumentacija za prvu fazu projekta (fondovi IPA) (tehnička pomoć, nadzor radova, odnosi sa javnošću, izvođenje radova i nabava opreme).

6.3 Unapređenje sustava javne odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda

---

Tijekom 2008. i 2009. godine jedinice lokalne samouprave, Istarska županija i tvrtka IVS-Istarski vodozaštitni sustav d.o.o. iz Buzeta, uz stručnu i financijsku pomoć Hrvatskih voda, kontinuirano provode aktivnosti vezane uz **proširenje i rekonstrukciju postojeće mreže sustava javne odvodnje** s glavnom građevinom u sustavu – uređaj za pročišćavanje otpadnih voda.

Tako su, putem tvrtke IVS d.o.o., **izrađeni glavni projekti za 25 naselja** odnosno 20 uređaja iz I,II i III skupine te je u postupku izrada izvedbenih projekata. Osim toga, ishođene su lokacijske dozvole, te potvrde glavnog projekta za pretežiti dio sustava kolektora i uređaja.

U tijeku je rješavanje imovinsko pravnih poslova za trase kolektora i lokacije uređaja.

Tvrtka IVS d.o.o. je, svojom aktivnošću, uspjela uvrstiti Program izgradnje kanalizacijskih sustava sa uređajima za pročišćavanje otpadnih voda za naselja u zonama sanitarne zaštite u Istarskoj županiji na listu projekta za sufinanciranje iz

strukturnih fondova EU. Slijedom navedenog u postupku je izrada projektne dokumentacije sukladno metodologiji EU.

U konačnosti, tijekom 2010. godine slijedi ugovaranje izgradnje za prva dva naselja iz Programa (Roč, Prhati).

Tijekom 2008. i 2009. godine su općine i gradovi, uz stručnu i financijsku pomoć Hrvatskih voda, nastavili s **ulaganjima u rekonstrukciju i proširenje sustava javne odvodnje na svojim područjima**.

Istarska županija se je uključila u sufinanciranje projekata na način da je u 2008. godini osigurala 2.000.000,00 kn u vidu kapitalnih potpora. Sufinancirana je izgradnja kanalizacijske mreže i uređaja za pročišćavanje otpadnih voda u pet jedinica lokalne samouprave i to u općinama: Oprtalj, Gračišće, Sveti Lovreč, Grožnjan i Pićan. Osim toga iz proračuna Istarske županije osigurana su financijska sredstva za proširenje kanalizacijskog sustava Grada Pazina u visini od 800.000,00 kn.

Tijekom 2009. godine se sufinanciranje nastavilo. Tako je, u vidu kapitalnih pomoći, isplaćeno ukupno 470.000,00 kn općinama Barban, Gračišće i Vižinada za izgradnju kanalizacijskog sustava i 800.000,00 kn za kanalizacijski sustav Grada Pazina.

6.4 Podizanje kvalitete vodoopskrbnog sustava

U domeni izrade **projektne dokumentacije za objedinjavanje vodoopskrbnog sustava**, prema odredbi za provođenje Prostornog plana Istarske županije (Sl. novine IŽ 02/02, 1/05, 4/05 i 14/05), Istarska županija je, u suradnji s Hrvatskim vodama i tvrtkama koje se bave vodoopskrbom u Istarskoj županiji, trebala izraditi prijedlog objedinjavanja sustava javne vodoopskrbe, odnosno VODOOPSKRBNI PLAN ISTARSKJE ŽUPANIJE (u daljnjem tekstu VPIŽ) kojim će se ponuditi projektna rješenja sigurnog snabdijevanja vodom stanovništva i privrede Istarske županije pitkom vodom. Nacrt VPIŽ, kojega su financirale Hrvatske vode, izradio je IGH d.d. PC Rijeka i Zagreb u ožujku 2007. godine.

Provedena je revizija, a povjerenstvo Istarske županije izvršilo je analizu i dostavilo primjedbe Hrvatskim vodama kao naručitelju plana.

Tijekom 2008. i 2009. godine, vodoopskrbna poduzeća, uz sufinanciranje Hrvatskih voda, jedinica lokalne samouprave i Istarske županije, ulažu u **rekonstrukciju vodopskrbne mreže te izgradnju nove**. Rezultat navedenih aktivnosti je gotovo 100% pokrivenost stanovništva Istarske županije pitkom vodom iz javne vodoopskrbe.

U promatranom periodu jedna od najznačajnijih aktivnosti je **zamjena cementno-azbestnog magistralnog cjevovoda od Rovinja do Pule** koju je proveo Vodovod Pula.

U proširenju i rekonstrukciji vodoopskrbne mreže kao i objektima na mreži sudjelovala je i Istarska županija na način da je sufinancirala **rekonstrukciju vodovodne cijevi i izgradnju hidroforske stanice Kokoti** u Općini Raša (cjevovod Breg-Koromačno), **izgradnju vodospreme Plomin II sa spojnim cjevovodima u Općini Kršan te izgradnju dva vodovodna kraka u Općini Pićan**. Ukupno je Istarska županija iz proračuna za 2008. i 2009. godinu isplatila jedinicama lokalne samouprave u vidu kapitalnih potpora iznos u visini od 1.370.000,00 kn.

Tijekom 2008. i 2009. godine Zavod za javno zdravstvo Istarske županije je nastavio provoditi programom **praćenja zdravstvene ispravnost vode za piće** prema Programu Istarske županije i to na tri razine:

1. izlazima iz postrojenja (izvorišta),
2. vodospremama i
3. vodoopskrbnoj mreži.

U svim uzorcima radilo se isključivo o kondicioniranoj vodi za piće (nakon prerade). Osim po Programu Istarske županije Zavod je provodio i ispitivanja vode za piće na području Grada Pule prema Programu javnozdravstvenih mjera Grada Pule (samo u 2008.).

Voda za piće analizirana je parametrima za dezinficirane vode, prema Pravilniku o zdravstvenoj ispravnosti vode za piće (NN br. 182/04) (u daljnjem tekstu Pravilnik). Na vodoopskrbnoj mreži ispitivani su pokazatelji po analizi „A“ i analizi „B“.

Ispitivanje kakvoće vode za piće obavljeno je na sva tri vodoopskrbna sustava a učestalost uzorkovanja usklađena je sa sezonskim količinama isporučene vode za piće.

Tijekom 2008. godine ukupno je uzorkovano 887 uzoraka i dobio se uvid u zdravstvenu ispravnost vode za piće od početka proizvodnje do potrošača.

Rezultati ispitivanja ukazuju na mali broj zdravstveno neispravnih uzoraka (13 ili 1,4%). Najčešći uzrok bila je povećana mutnoća (7) i povećani rezidualni klor (2) te povećani broj bakterija 37°C, što govori o metodama tehnoloških procesa, stanju integriteta i higijene vodoopskrbne mreže.

Tijekom 2009.godine ispitano je 1195 uzoraka i zabilježen je mali broj zdravstveno neispravnih uzoraka (20 ili 1,6%).

Najčešći uzrok bila je povećana mutnoća (14), broj bakterija 22 C (3), rezidualni klor (1).

Na osnovu ispitanih pokazatelja vodoopskrba stanovništva zdravstveno ispravnom vodom za piće bila je uredna.

Pored programa financiranog iz proračuna županije i Grada Pule, vodoopskrbna poduzeća kontinuirano provode, putem svojih "internih" laboratorija, kakvoću svog proizvoda kojega distribuiraju vodoopskrbnim sustavom stanovništvu.

Osim toga, sanitarna inspekcija, kao upravno tijelo, putem svojeg Programa uzorkovanja obavljala je **zdravstveni nadzor nad vodoopskrbnim objektima i zdravstvenom ispravnošću vode za piće**.

6.5 Financijski pokazatelji izvršenja Plana za 2008. i 2009. godinu

VODA ZA PIĆE	izvor financiranja	plan za 2008.	izvršenje za 2008.	plan za 2009.	izvršenje za 2009.
1. Provođenje administrativnih mjera zaštite vodnih resursa i podizanje ekološke svijesti o očuvanju okoliša		332.977,00	333.449,00	332.977,00	332.977,00
1.2. Praćenje kakvoće "sirovih" voda izvorišta	Istarska županija	332.977,00	333.449,00	332.977,00	332.977,00
2. Unapređenje gospodarenja krutim otpadnim tvarima		3.074.859,00	2.514.006,47	3.172.550,00	2.094.331,16
2.1. Županijski centar za gospodarenje otpadom Kaštjun****	Istarska županija	970.000,00	1.470.000,00	1.662.500,00	1.097.213,40
	FZOEU*	1.100.000,00	257.730,00	1.370.000,00	842.197,60
2.2. EU projekt "UNDERGROUND ISTRIA"	Istarska županija	265.130,00	104.099,82	0,00	0,00
	EU	739.729,00	682.176,65	0,00	113.676,16
Karst Underground Protection - KUP	Istarska županija	0,00	0,00	28.652,00	14.326,00
2.3. Integrated waste management system***	Istarska županija	0,00	0,00	111.398,00	26.918,00
3. Unapređenje sustava javne odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda		1.300.000,00	2.800.000,00	1.270.000,00	1.270.000,00
3.1. Kapitalne potpore jedinicama lokalne samouprave**	Istarska županija	1.300.000,00	2.800.000,00	1.270.000,00	1.270.000,00
4. Podizanje kvalitete vodoopskrbnog sustava		653.000,00	1.566.425,00	1.036.000,00	1.026.000,00
4.1. Program praćenja vode za piće	Istarska županija	473.000,00	473.000,00	706.000,00	706.000,00
4.2. Nadzor i laboratorijske usluge - voda za piće	Istarska županija	180.000,00	43.425,00	10.000,00	0,00
4.3. Kapitalne potpore jedinicama lokalne samouprave	Istarska županija	0,00	1.050.000,00	320.000,00	320.000,00
UKUPNO (1.+2.+3.+4.):		5.360.836,00	7.213.880,47	5.811.527,00	4.723.308,16

*FZOEU - Fond za zaštitu okoliša i energetska učinkovitost

Izvor financiranja	Istarska županija	3.521.107,00	6.273.973,82	4.441.527,00	3.767.434,40
	vanjski izvori	1.839.729,00	939.906,65	1.370.000,00	955.873,76

Rashodi za financiranje aktivnosti u prioritetu Zaštite izvorišta vode za piće u 2008. godini izvršeni su u većem iznosu od planiranih i to za 34%, dok su rashodi u 2009. godini izvršeni u visini od 81% od planiranih. Veće izvršenje u 2008. godini evidentirano je kod kapitalnih potpora jedinicama lokalne samouprave (točke 3.1. i 4.3.) iz razloga što u trenutku izrade plana za 2008. godinu nisu još bili zaprimljeni zahtjevi jedinica lokalne samouprave pa je visina plana određena temeljem izvršenja prethodnog razdoblja. Aktivnosti oko Županijskog centra za gospodarenje otpadom Kaštjun realizirane su u cijelosti, međutim, zbog neusklađenosti oko ugovornih obveza s FZOEU nastala je razlika između planiranih visina rashoda i izvršenja (točka 2.1.).